

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GERONTOLOJİ ANABİLİM DALI

**YAŞLI BİREYLERDE SOSYOEKONOMİK STATÜYE
GÖRE SERBEST ZAMAN ALIŞKANLIKLARININ VE
GERİATRİK DEPRESYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Buket ÖDEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2019-ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GERONTOLOJİ ANABİLİM DALI

**YAŞLI BİREYLERDE SOSYOEKONOMİK STATÜYE
GÖRE SERBEST ZAMAN ALIŞKANLIKLARININ VE
GERİATRİK DEPRESYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Buket ÖDEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ

“Kaynakça gösterilerek tezinden yararlanılabilir”

2019-ANTALYA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne;

Bu alışma j¼rimiz tarafından Gerontoloji Anabilim Dalı, Gerontoloji Programında
y¼ksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 27 Mayıs 2019

İmza

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. İsmail TUFAN
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Ergin UZGÖREN
Dumlupınar Üniversitesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından
uygun gör¼lm¼ř ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve
...../..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Narin DERİN

Enstitü M¼d¼r¼

ETİK BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı beyan ederim.

Öğrenci

Buket ÖDEN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ

TEŞEKKÜR

Tezimin tüm aşamalarında bana yol gösteren ve desteğini hiç eksik etmeyerek bana her daim inanan tez danıŐmanım, sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ'a,

Değerli görüşleri ile yanıŐlarımı düzeltememe ve eksiklerimi tamamlamama olanak sağlayan jüri üyelerim Prof. Dr. İsmail TUFAN'a ve Prof. Dr. Ergin UZGÖREN'e,

Saha çalıŐmalarımnda bana yardımlarını ve desteklerini eksik etmeyen teyzem Kadriye SEVER'e ve arkadaşım Ayhan Emre ŐERMET'e

AraŐtırmamın analizlerinde her daim yardıma hazır olan meslektaŐım Hatice KARAKAŐ'a ve Ezgi UYRAL'a

Tezin tüm aşamalarında en baŐından beri her daim sevgisini ve desteğini hissettiğim annem Birsal TOYGAR'a, babam Ertan TOYGAR'a, kardeŐim Adnan TOYGAR'a ve eŐim Ahmet ÖDEN'e,

Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü akademik ve idari personeline

Teşekkür ederim.

ÖZET

Amaç: Farklı sosyoekonomik statüye sahip yaşlıların; serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek, sosyoekonomik statünün, serbest zaman alışkanlıklarını ve geriatrik depresyonu nasıl etkilediğini tespit etmek, farklı sosyoekonomik statüye sahip bireyler için farklı serbest zaman alışkanlıklarının kazandırılmasının önemini vurgulayarak geriatrik depresyonu azaltmaya katkıda bulunmak araştırmanın amaçlarındandır.

Yöntem: Kütahya ilinde yaşayan 55 yaş ve üzeri bireylerden kolayda örneklem tekniği ile seçilen 100 katılımcıya anket tekniği uygulanarak yapılan nicel bir araştırmadır.

Bulgular: Katılımcıların sosyoekonomik statüsü ile internet kullanımı, aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şekli, seyahat etme, müzeye gitme, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma, spor yapma, gazete okuma, kitap okuma, sinemaya gitme, tiyatroya gitme, televizyon izleme, el sanatları ile uğraşma ve depresyon görülme sıklığı ve depresyon şiddeti ki-kare testi ile test edilmiştir. Buna göre katılımcıların sosyoekonomik statüsü ile internet kullanımı, seyahat etme, müzeye gitme, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma, spor yapma, gazete okuma, kitap okuma, sinemaya gitme, tiyatroya gitme, el sanatları ile uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Ayrıca katılımcıların sosyoekonomik statü ile geriatrik depresyon varlığı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır.

Sonuç: Katılımcılarda sosyoekonomik statü, serbest zaman alışkanlıklarını ve geriatrik depresyon varlığını etkilemektedir. Sosyoekonomik statü arttıkça; katılımcılarda internet kullanımı, seyahat etme, müzeye gitme, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma, kitap okuma, sinemaya gitme, tiyatroya gitme artarken, geriatrik depresyon varlığı azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yaşlı, sosyoekonomik statü, serbest zaman, geriatrik depresyon

ABSTRACT

Objective: The purposes of this studies are; to determine how elderly people who have different socio-economic status spend their leisure; how socioeconomic status affect leisure habits and geriatric depression, and contribute to reducing geriatric depression by emphasizing the importance of gaining different leisure time habits for elders with different socioeconomic status.

Method: It is a quantitative research which is applied to 100 participants selected from randomly selected individuals aged 55 years and over in Kütahya city.

Results: Socioeconomic status of the participants and using the internet, family, relatives or friends with the way of spending time, traveling, going to the museum, dealing with association-foundation activities, doing sports, reading newspapers, reading books, going to the cinema, going to the theater, watching television, dealing with handicrafts, the frequency of depressions and depression and the severity of depression were tested with chi-square tests. There is a statistically significant relationship between the socioeconomic status of the participants and the using the internet, traveling, going to the museum, dealing with association-foundation activities, doing sports, reading newspapers, reading books, going to the cinema, going to the theater, dealing with handicrafts. There is also a statistically significant correlation between the participants' socioeconomic status and the participants' geriatric depression.

Conclusion: Socioeconomic status of the participants affects the habits of leisure and the presence of geriatric depression. As socioeconomic status of the participants increases; using the internet, traveling, going to the museum, dealing with association-foundation activities, reading books, going to the cinema, going to the theater increases, however the presence of geriatric depression is decreases.

Key words: elderly, socioeconomic status, leisure, geriatric depression

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	2
2.1. Demografik Değişimler	2
2.1.1 Dünya’da Demografik Değişimler	2
2.1.2 Türkiye’de Demografik Değişimler	5
2.2. Serbest Zaman Kavramı	9
2.2.1 Serbest Zaman Kavramı ve Ortaya Çıkışı	9
2.2.2 Serbest Zaman Değerlendirme ve Rekreasyon Kavramları	10
2.2.3 Serbest Zaman Etkinliklerinin Sınıflandırılması	11
2.2.4 Serbest Zaman Etkinliklerine Katılma ve Katılmama	11
2.2.5 Serbest Zaman Etkinliklerinin Seçimini Etkileyen Faktörler	12
2.2.6 Serbest Zaman Etkinliklerinin Faydaları	13
2.3. Depresyon Kavramı	14
2.3.1 Depresyon Tanımı, Tanısı ve Yaşlılık	14
2.3.2 Yaşlılıkta Depresyon Tanısı ve Tedavisi	15
2.3.3 Yaşlılıkta Depresyon Risk Faktörleri ve Nedenleri	19
2.4. Sosyoekonomik Statü ve Toplumsal Sınıf Kavramı	22
2.4.1 Klasik Tabakalaşma Kuramları	23
2.4.2 Günümüz Tabakalaşma Kuramları	24
2.4.3 Günümüz Toplumlarında Tabakalaşma	29
3. GEREÇ VE YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Amacı	32
3.2. Araştırmanın Modeli	32
3.3. Araştırmanın Evreni	32
3.4. Araştırmanın Örnekleme	32
	iii

3.5.	Araştırmanın Hipotezleri	33
3.6.	Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi	34
3.7.	Araştırmanın Sınırlılıkları	37
4.	BULGULAR	38
4.1.	Katılımcıların Profili	38
4.2.	Katılımcıların Sosyoekonomik Statülerini Belirleyen Özellikleri	40
4.3.	Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi	45
4.4.	Sosyoekonomik Statüye Göre Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi	72
5.	TARTIŞMA	75
6.	SONUÇ ve ÖNERİLER	84
	KAYNAKLAR	90
	EKLER	
Ek-1	: Etik Kurul Onay Belgesi Etik Kurul Onay Belgesi Devamı	
Ek-2	: Veri Toplama İzin Belgesi	
Ek-3	: Anket Formu	
	ÖZGEÇMİŞ	106

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Meslek Kategorileri ve Puanları	36
Tablo 4.1. Katılımcıların Profili	39
Tablo 4.2. Katılımcıların Sosyoekonomik Statülerini Belirleyen Özellikler	41
Tablo 4.3. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı Ki-Kare Testleri	46
Tablo 4.4. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı Simetrik Ölçümler	46
Tablo 4.5. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı	47
Tablo 4.6. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımının Alt Grupları	47
Tablo 4.7. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme Ki-Kare Testleri	49
Tablo 4.8. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme	49
Tablo 4.9. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme Ki-Kare Testleri	50
Tablo 4.10. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme Simetrik Ölçümler	50
Tablo 4.11. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme	50
Tablo 4.12. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etmenin Alt Grupları	51
Tablo 4.13. Sosyoekonomik Statüye Göre Müzeye Gitme Ki-Kare Testleri	52
Tablo 4.14. Sosyoekonomik Statüye Göre Müzeye Gitme Simetrik Ölçümler	52
Tablo 4.15. Sosyoekonomik Statüye Göre Müzeye Gitme	52
Tablo 4.16. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma Ki-Kare Testleri	53
Tablo 4.17. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma Simetrik Ölçümler	54
Tablo 4.18. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma	54
Tablo 4.19. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma Ki-Kare Testleri	55
Tablo 4.20. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma Simetrik Ölçümler	55
Tablo 4.21. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma	55
Tablo 4.22. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapmanın Alt Grupları	57
Tablo 4.23. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma Ki-Kare Testleri	58
Tablo 4.24. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma Simetrik Ölçümler	58
Tablo 4.25. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma	59

Tablo 4.26 Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma Ki-Kare Testleri	60
Tablo 4.27. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma Simetrik Ölçümler	60
Tablo 4.28. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma	60
Tablo 4.29. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okumanın Alt Grupları	62
Tablo 4.30. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme Ki-Kare Testleri	63
Tablo 4.31. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme Simetrik Ölçümler	64
Tablo 4.32. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme	64
Tablo 4.33. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitmenin Alt Grupları	65
Tablo 4.34. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme Ki-Kare Testleri	66
Tablo 4.35. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme Simetrik Ölçümler	66
Tablo 4.36. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme	66
Tablo 4.37. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme Ki-Kare Testleri	67
Tablo 4.38. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme	67
Tablo 4.39. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzlemenin Alt Grupları	69
Tablo 4.40. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma Ki-Kare Testleri	70
Tablo 4.41. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma	70
Tablo 4.42. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşmanın Alt Grupları	71
Tablo 4.43. Sosyoekonomik Statüye Göre Diğer Hobiler	72
Tablo 4.44. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı Ki-Kare Testleri	73
Tablo 4.45. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı Simetrik Ölçümler	73
Tablo 4.46. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı	73
Tablo 4.47. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Şiddeti	74

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Dünya’da Yıllara Göre Kadın Başına Düşen Toplam Doğurganlık Hızı	2
Şekil 2.2. Dünya’da Yıllara Göre Kaba Doğum Hızı	3
Şekil 2.3. Dünya’da Yıllara Göre Kaba Ölüm Hızı	3
Şekil 2.4. Dünya’da Yıllara ve Cinsiyete Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süresi	4
Şekil 2.5. Dünya’da Yaş Gruplarının Nüfustaki Oranı	4
Şekil 2.6. Türkiye’de Yıllar Göre Nüfus	5
Şekil 2.7. Türkiye’de Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı	5
Şekil 2.8. Türkiye’de Yıllara Göre Kadın Başına Düşen Toplam Doğurganlık Hızı	6
Şekil 2.9. Türkiye’de Yıllara Göre Kaba Doğum Hızı	6
Şekil 2.10. Türkiye’de Yıllara Göre Kaba Ölüm Hızı	7
Şekil 2.11. Türkiye’de Yıllara ve Cinsiyete Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süresi	7
Şekil 2.12. Türkiye’de Yıllara ve Cinsiyete Göre Medyan Yaş	8
Şekil 2.13. Türkiye’de Yıllara Göre Yaş Gruplarının Nüfustaki Oranı	8
Şekil 4.1. Katılımcıların Sosyoekonomik Statü Gruplarının Dağılımı	38
Şekil 4.2. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı	46
Şekil 4.3. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme	48
Şekil 4.4. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme	50
Şekil 4.5. Sosyoekonomik Statüye Göre Müzeye Gitme	52
Şekil 4.6. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma	53
Şekil 4.7. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma	54
Şekil 4.8. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma	58
Şekil 4.9. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma	59
Şekil 4.10. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme	63
Şekil 4.11 Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme	66
Şekil 4.12. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme	67

Şekil 4.13. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma

70

Şekil 4.14. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı

73

SİMGELER ve KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
Ark	: Arkadaşları
Bkz	: Bakınız
Bt	: Bilinmeyen Tarih
DVD	: Digital Versatile Disc
GDÖ	: Geriatrik Depresyon ölçeği
EKT	: Elektro Konvülsif Terapi
SES	: Sosyoekonomik Statü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SYF	: Sayfa
TAÜ	: Tazelenme Üniversitesi
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon
UN	: United Nations
Vb	: Ve benzeri

1. GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de demografik değişimler ve dönüşümler incelendiğinde; kadın başına düşen doğurganlık hızının azaldığını, kaba doğum hızının azaldığını, doğumda beklenen yaşam süresinin arttığını görmekteyiz. 1960 ile 2002 yılları arasında Türkiye nüfusu %25 artmış ve bu süreçte yaşlı nüfus ise toplam nüfus içinde %628 artarken, kendi içinde %240 artmıştır (Arun, 2008). Tüm bu demografik değişimler ve dönüşümler göz önüne alındığında Türkiye’de yaşlılığı çalışmanın öneminin vurgulanması gerekmektedir.

Corbin (1970), serbest zaman kavramı, endüstrileşmenin sonucunda çalışma şartlarının kısılmasına bağlı olarak ortaya çıktığını öne sürmüştür (Gökçe, 2008). Serbest zamanları değerlendirme, yaşamın her döneminde olduğu gibi yaşlılık döneminde de büyük bir öneme sahiptir.

Arıkan (bt) tarafından depresyonu günlük olaylar karşısında duyduğumuz üzüntü ve keder halinden ayıran nokta, depresyonda bu kederli ruh halinin kalıcı ve daha yoğun olarak hissedilmesine eşlik eden karamsarlık, halsizlik, çaresizlik ve hayattan zevk alamama durumudur. Depresyon; yaşlanmayla birlikte görülen biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişimlere ayak uydurulamadığında, yaşlı bireylerde karşımıza çıkmaktadır (<http://www.kemalarikan.com/depresyon-hakkinda-hersey.html> Erişim Tarihi: 10 Nisan 2017). Yaşlılıkta depresyonun tanısı, tedavisi, risk faktörleri ve nedenleri değişebilmektedir. (Tamam ve Öner, 2001; Charles ve ark., 1999).

“Toplumsal tabakalaşma, literatürde sosyal sınıf ve sosyal statü tartışmalarıyla iç içe geçmiştir.” (Kalaycıoğlu ve ark., 2010:185) Tabakalaşma kuramlarına baktığımızda Marx’a kadar uzandığını görürüz. Bu kuramları; Klasik Tabakalaşma Kuramları, Günümüz Tabakalaşma Kuramları ve Günümüz Toplumlarında Tabakalaşma şeklinde inceleyebiliriz. Giddens (2000), toplumsal sınıf farklılıklarının, yaşamda pek çok alanı etkilediği görüşüne sahiptir. Fiziksel farklılıklar ve sağlığın yanı sıra yerleşme bölgesi, konut yapısı, sosyal etkileşme, tüketim alan ve biçimi, serbest zaman etkinlikleri, duygu, düşünce, tutum, eğilim, değer, inanç, zevk, dünya görüşü gibi faktörler toplumsal sınıfa göre değişkenlik gösterir (Ünal, 2011).

2. GENEL BİLGİLER

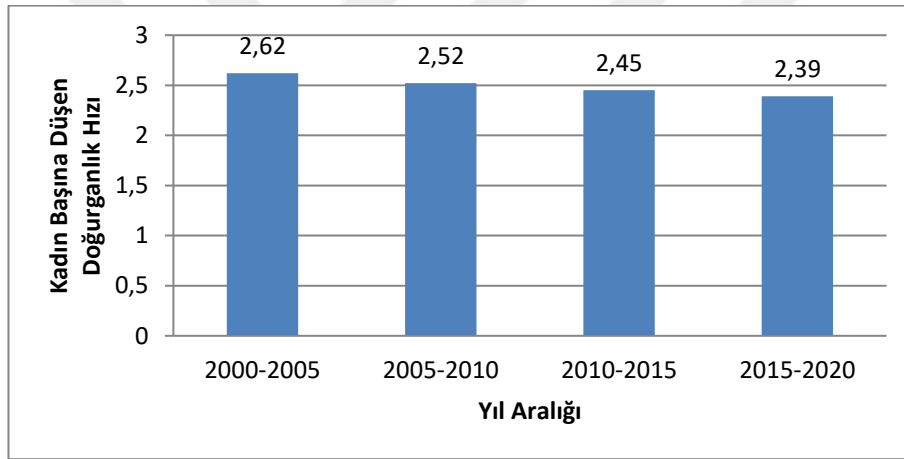
2.1. Demografik Değişimler

2.1.1 Dünya’da Demografik Değişimler

Dünya nüfusu 2011 yılında 6.974.000.000’dir (UN, 2011).

“Belirli bir yılda doğurgan çağda olan 16-49 yaş grubundaki her 1000 kadına düşen canlı doğum sayısına kadın başına düşen doğurganlık hızı” denir (Bal, 2012: 89).

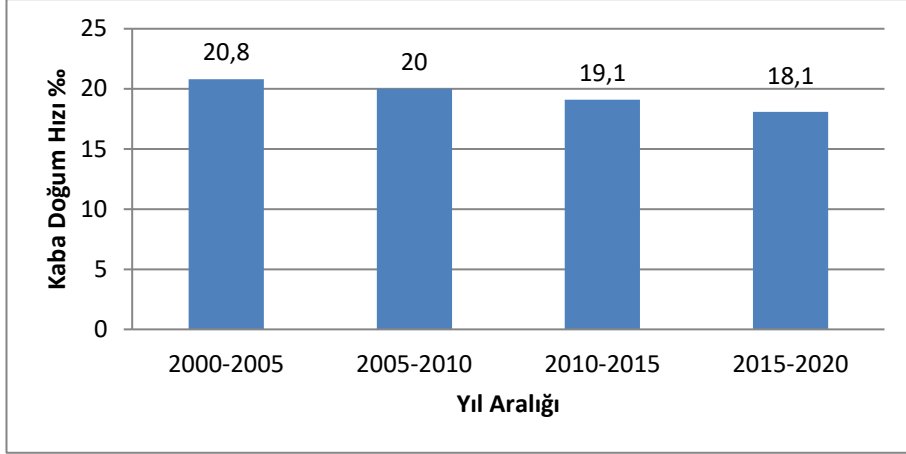
2000-2005 yılları arasında dünyada kadın başına düşen toplam doğurganlık hızı 2.62’yken, 2005-2010 yılları arasında 2.52’ye düştüğünü, 2010-2015 yılları arasında bu düşüşün 2.45’e kadar devam ettiğini görmekteyiz ve 2015-2020 yılları arasında da 2.39’a ulaşacağını beklemekteyiz (UN, 2011)

Şekil 2.1. Dünya’da Yıllara Göre Kadın Başına Düşen Toplam Doğurganlık Hızı

“Belirli bir yıl içindeki canlı doğum sayısının yıl ortası nüfusa bölünmesiyle kaba doğum hızı elde edilir ve her 1000 nüfusa kaç tane canlı doğum düştüğünü gösterir” (Bal, 2012: 89).

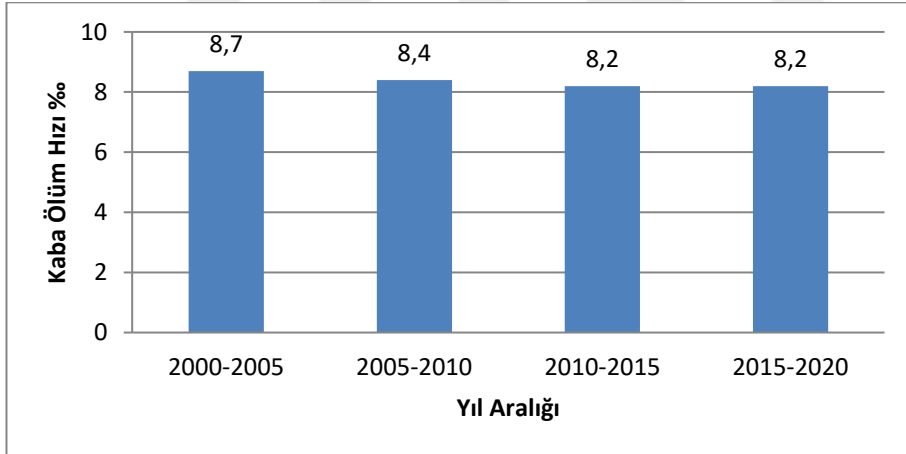
Kadın başına düşen toplam doğurganlık hızına paralel olarak kaba doğum hızını incelediğimizde; 2000-2005 yılları arasında %20.8 olduğunu görürken, 2005-2010 yılları arasında %20’ye, 2010-2015 yılları %19.1’e kadar düştüğü gözlemleniyor ve 2015-2020 yılları arasında da %18.1 olması bekleniyor (UN, 2011)

Şekil 2.2. Dünya’da Yıllara Göre Kaba Doğum Hızı

“Belirli bir yıl içindeki toplam ölüm sayısının yıl ortası nüfusa oranlanmasıyla kaba ölüm hızı hesaplanır” (Bal, 2012: 92).

Yine kaba ölüm hızına bakarsak, 2000-2005 yılları arasında %8.7; 2005-2010 yılları arasında %8.4; 2010-2015 yılları %8.2 şeklinde olduğu belirtilmekte ve 2015-2020 yılları arasında da %8.2 olması hesaplanmaktadır (UN, 2011)

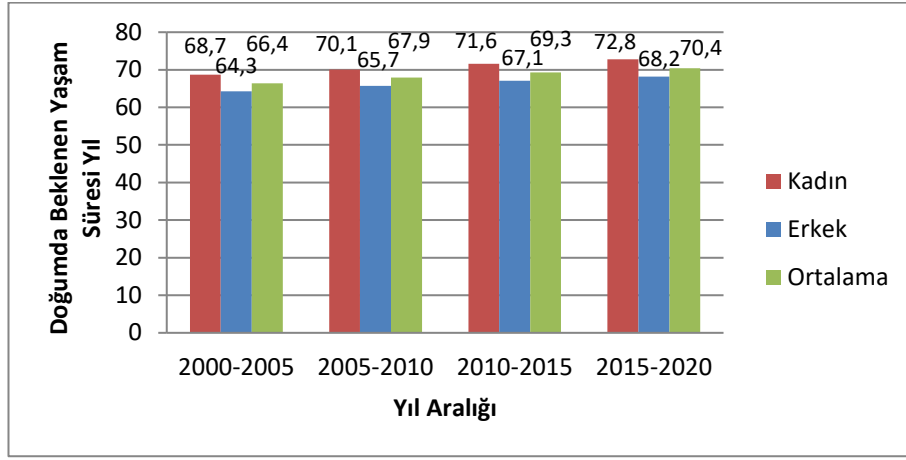

Şekil 2.3. Dünya’da Yıllara Göre Kaba Ölüm Hızı

“Yeni doğmuş bireylerin tüm yaşamı boyunca doğum anındaki mortalite koşullarının aynı olduğu varsayımı altında beklenen ortalama yaşam süresine doğumda beklenen yaşam süresi“ denir (Mandıracıoğlu, 2010: 41).

Doğumda beklenen yaşam süresi 2000-2005 yılları arasında kadınlarda 68.7 yıl, erkeklerde 64.3 yıl olmak üzere ortalama 66.4 yılken, 2005-2010 yılları arasında kadınlarda 70.1 yıl, erkeklerde 65.7 yıl olmak üzere ortalama 67.9 yıla ulaşırken, 2010-2015 yılları arasında kadınlarda 71.6 yıl, erkeklerde 67.1 yıl olmak üzere ortalama 69.3 yıla kadar ulaşmıştır. 2015-2020 yılları arasında da kadınlarda 72.8 yıl,

erkeklerde 68.2 yıl olmak üzere ortalama 70.4 yıla ulaşması beklenmektedir (UN, 2011)

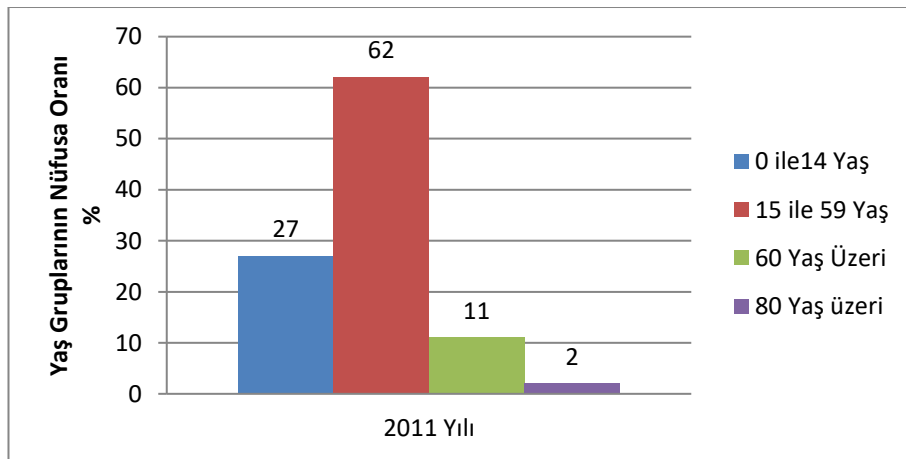

Şekil 2.4. Dünya’da Yıllara ve Cinsiyete Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süresi

“Belirli bir nüfusun medyan yaşı, bu nüfusu oluşturan kişiler yaş büyüklüğüne göre sıralandığında, en ortada kalan kişinin yaşı veya iki kişinin yaşlarının aritmetik ortalamasıdır” (Mandıracıoğlu, 2010: 41).

Dünyada medyan yaş 2011 yılında 29.4 yıldır (UN, 2011).

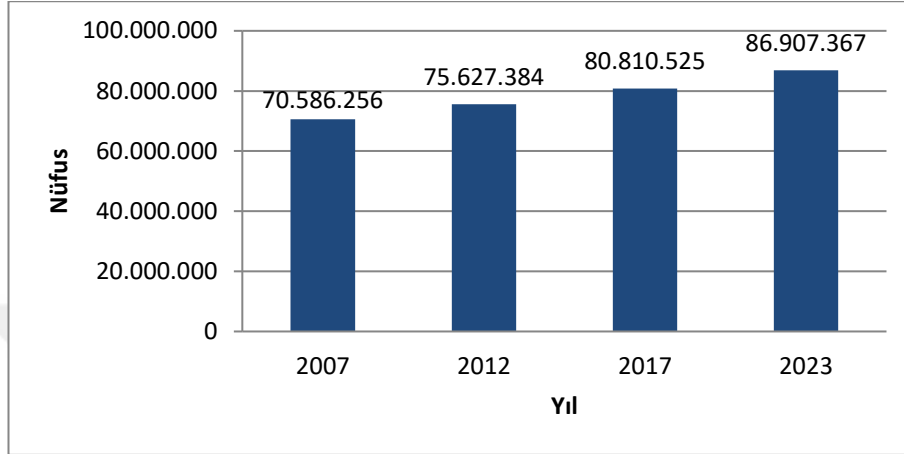
2011 yılındaki geniş yaş gruplarını incelersek; 0-14 yaş arası yaş gruplarının nüfustaki oranı %27’ken, 15-59 yaş arası yaş gruplarının nüfustaki oranı %62’dir. 60 yaş üzeri yaş gruplarının nüfustaki oranının %11 olduğunu görürken, 80 yaş üzeri yaş gruplarının nüfustaki oranının da %2 olduğunu görmekteyiz (UN, 2011)

Şekil 2.5. Dünya’da Yaş Gruplarının Nüfustaki Oranı

2.1.2. Türkiye’de Demografik Değişimler

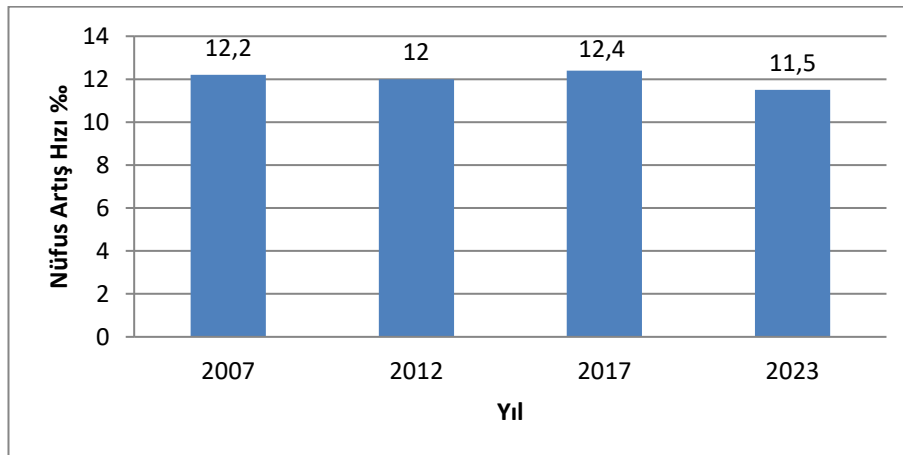
2007 yılına baktığımızda yılsonunda ölçülen toplam nüfusun 70.586.256; 2012 yılında 75.627.384 olarak görürken, 2017 yılında 80.810.525 olduğunu görmekteyiz (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018). 2023 yılında toplam nüfusun 86.907.367 olması beklenmektedir (TÜİK, 2017)

Şekil 2.6. Türkiye’de Yıllar Göre Nüfus

“Bir bölgenin nüfusunda bir yıl içerisindeki doğumlar ve ölümlere bağlı olarak nasıl bir artış ya da azalışın olduğunu nüfus artış hızı ifade eder” (Bal, 2012: 80).

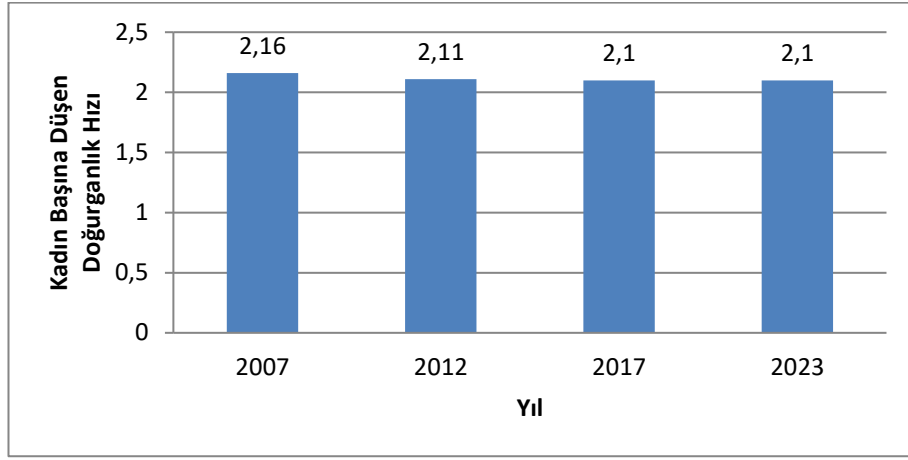
Türkiye’de yıl sonuna göre nüfus artış hızı 2007 yılında %12,2; 2012 yılında %12’ken, 2017 yılında %12,4’tür. Ancak 2023 yılında %11,5’e düşmesi beklenmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

Şekil 2.7. Türkiye’de Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı

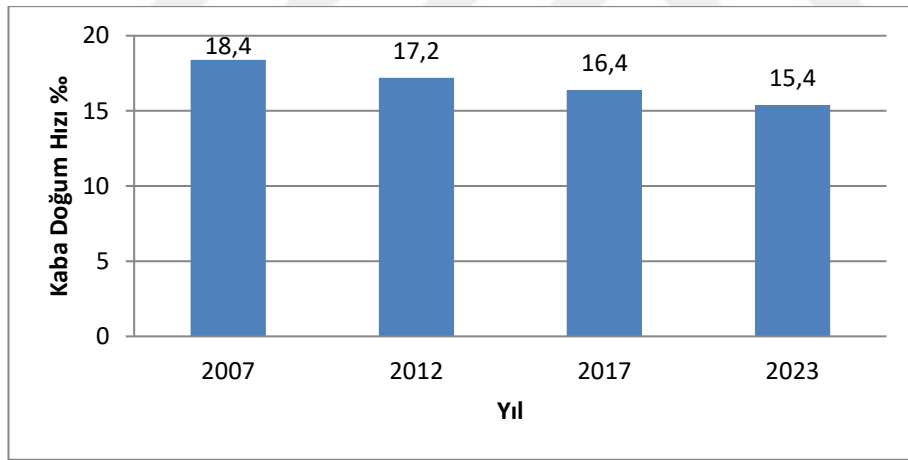
2007 yılında kadın başına düşen toplam doğurganlık hızını 2.16; 2012 yılında 2.11 olarak görmekteyken, 2017 yılında bu sayı 2.1’e inmiştir ve 2023 yılında da 2.1

olması beklenmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

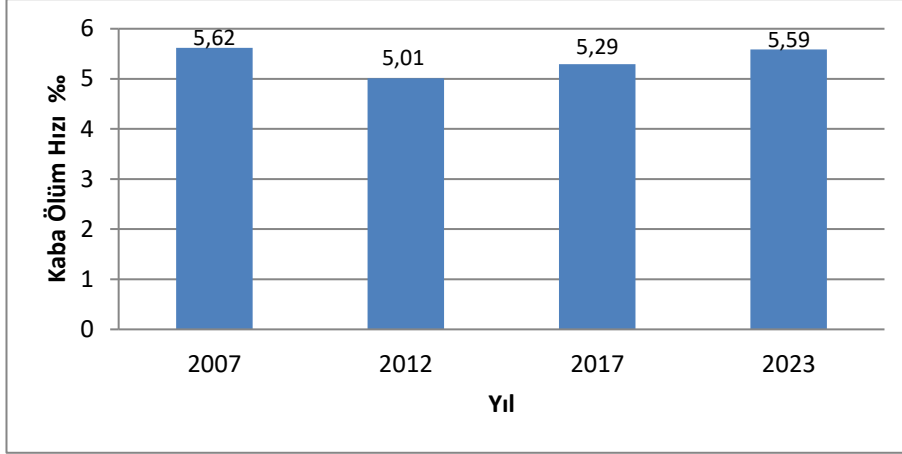
Şekil 2.8. Türkiye’de Yıllara Göre Kadın Başına Düşen Toplam Doğurganlık Hızı

Kaba doğum hızı ise 2007 yılında %18.4; 2012 yılında %17.2’ken, 2017 yılında %16.4’e inmiştir 2023 yılında ise %15.4’e inmesi beklenmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

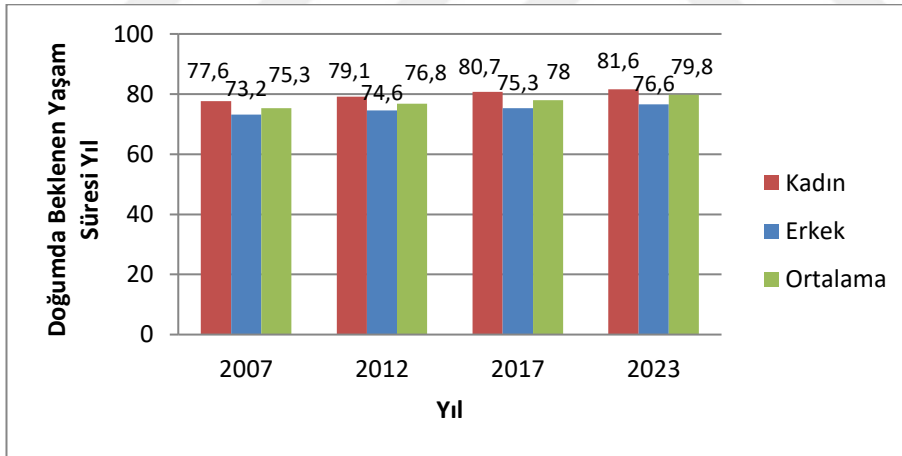
Şekil 2.9. Türkiye’de Yıllara Göre Kaba Doğum Hızı

2007 yılındaki kaba ölüm hızını incelediğimizde %5.62, 2012 yılında %5.01 olduğunu görürken, 2017 yılında bu hızın %5.29 olduğunu görmekteyiz. 2023 yılına gelindiğinde ise beklenen kaba ölüm hızı %5.59’a çıkması bekleniyor (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

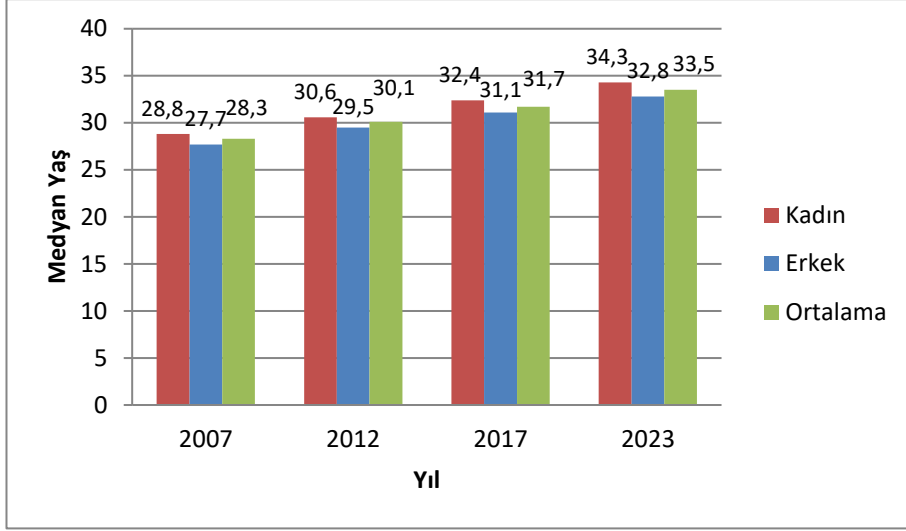
Şekil 2.10. Türkiye’de Yıllara Göre Kaba Ölüm Hızı

2007 yılında doğumda beklenen yaşam süresi kadınlarda 77.6 yıl, erkeklerde 73.2 yıl olmak üzere ortalama 75.3 yıl; 2012 yılında kadınlarda 79.1 yıla, erkeklerde 74.6 yıl olmak üzere ortalama 76.8 yıl; 2017 yılında kadınlarda 80.7 yıla, erkeklerde 75.3 yıl olmak üzere ortalama 78’e ulaşmıştır. 2023 yılına gelindiğinde ise kadınlarda 81.6 yıl; erkeklerde 76.6 yıl olmak üzere ortalama 79.8 olması beklenmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

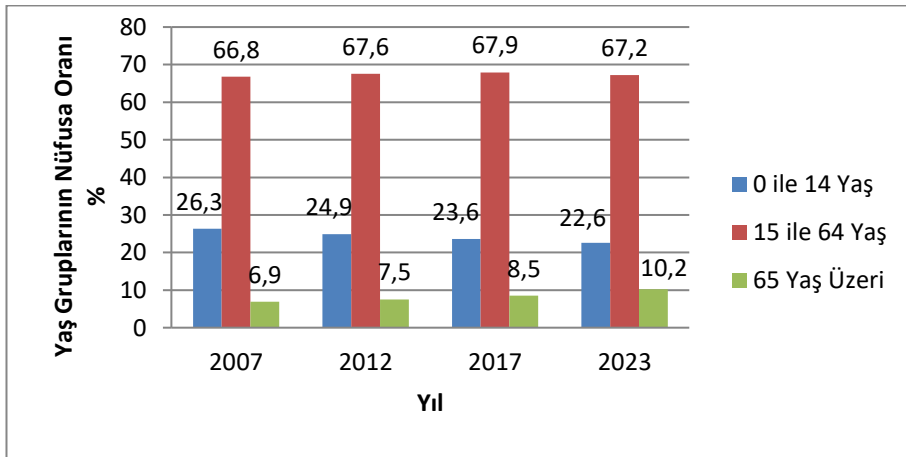
Şekil 2.11. Türkiye’de Yıllara ve Cinsiyete Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süresi

2007 yılında kadınlarda 28.8 yıl; erkeklerde 27.7 yıl olmak üzere ortalama 28.3 yıl olan medyan yaş, 2012 yılında kadınlarda 30.6 yıl; erkeklerde 29.5 yıl olmak üzere ortalama 30.1 yıla ulaşmış, 2017 yılında kadınlarda 32.4 yıla; erkeklerde 31.1 yıl olmak üzere ortalama 31.7 yıla çıkmıştır (TÜİK, 2017). Yine 2023 yılında medyan yaşın kadınlarda 34.3 yıl; erkeklerde 32.8 yıl olmak üzere ortalama 33.5 yıl olması tahmin ediliyor (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

Şekil 2.12. Türkiye’de Yıllara ve Cinsiyete Göre Medyan Yaş

Tüm bu demografik değişimlerin sonucunda geniş yaş gruplarının oranları da etkilenmiştir. Şöyle ki 2007 yılında 0-14 yaş arası grubun nüfustaki oranı %26.3’ken; 2012 yılında bu oran %24.9 olurken, 2017 yılında %23.6’ya inmiştir. 2023 yılında da yine bir azalış göstererek %22.6’ya inmesi beklenmektedir. 15-64 yaş arası grubun nüfustaki oranı ise 2007 yılında %66.8’ken; 2012 yılında bu oran %67.6’a çıkarken, 2017 yılında %67.9’u görmüştür. 2023 yılında bu oranın %67.2’ye ulaşması beklenmektedir. 65 yaş üzeri grubu incelediğimizde de benzer bir şekilde artış görülmektedir. 2007 yılında 65 yaş üzeri grubun nüfustaki oranı %6.9’ken; 2012 yılında %7.5’e ulaşmış, 2017 yılında %8.5 seviyelerini görmüştür. 2023 yılında da %10.2 olması beklenmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi 23 Kasım 2018)

Şekil 2.13..Türkiye’de Yıllara Göre Yaş Gruplarının Nüfustaki Oranı

Türkiye’de toplam doğurganlık hızı azalıyor, kaba doğum hızı azalıyor, doğumda beklenen yaşam süresi artıyor, medyan yaş artıyor. Yani nüfus yaşılanıyor.

“Nüfusun yaşlanması, bir nüfusun yaş yapısının değişerek, o nüfustaki çocukların ve gençlerin payının azalması ve yaşlı insanların (65 yaş ve üstü) payının toplam nüfus içindeki payının giderek artmasıdır” (TÜİK, 2014: 1).

Nüfusun yaşlanmasının yanı sıra demografik geçiş görmekteyiz.

“Demografik geçiş, yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumların bilinçli olarak kontrol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçiş sürecine verilen genel bir isimdir” (Yüceşahin, 2009: 2).

16. ve 17. Yüzyıllarda yaşlı, bedensel güç kaybına uğramış kişilere deniyordu. 20. Yüzyılın başlarına kadar yaşlılık, bir hastalık olarak görülmemiş, sakatlıkla eş anlamlı olarak görülmüştür. Emeklilik sigortasının yürürlüğe girmesiyle birlikte ise yaşlılık, takvimsel yıllar ile belirlenmeye başlamıştır. Uzun ömürlülük kavramı 20. yüzyıla ait bir kavram olmakla birlikte sanayi toplumlarında daha sık görülmektedir. Elwert (1994), yaşlılık kavramını 3 farklı boyut ile açıklamıştır: Doğumlar arasındaki göreceli zaman farkı, mutlak yaş ve sübjektif biyolojik yaş. Tıp, kimya, fizik, farmakoloji, biyoloji gibi bilimlerdeki gelişmelerle birlikte sosyal yaşamı derinden etkileyen Sanayi Devriminin etkisi ile değişen çalışma hayatı ve koşulları, teknolojik değişimler, sağlıklı çevre ve daha bir sürü gelişme, insan ömrünün uzamasını sağlamıştır (Tufan, 2002). Demir ve bronz çağında insanların yaşam beklentisi 18 yıl civarındayken, Eski Roma’da (M.Ö. 100) 22 yıla, ortaçağda 33 yıla, 17. yüzyılda 34 yıla, 20. yüzyılın başlarında ise 47 yıla kadar çıkabildi. 1960’larda Endüstri ülkelerinde yaşam beklentisi 70 yıla kadar yükselmiştir (Tufan, 2016).

2.2. Serbest Zaman Kavramı

2.2.1. Serbest Zaman Kavramı ve Ortaya Çıkışı

19. Yüzyılın ortalarından itibaren endüstrileşmenin hızla gelişimi sayesinde üretim hızla artmış, kentleşme başlamış ve bununla birlikte çalışma şartları iyileşmiştir. Corbin (1970), teknolojik gelişmelerin insanların yaşamında hem çalışma sürelerinin kısalmasına hem de yaşam şartlarının iyileşmesine katkı sağladığını söylemiştir (Gökçe, 2008). Böylece insanlar kendilerine özel bir zaman dilimine ihtiyaç duymaya başlamış, bu ihtiyaç insanlara serbest zaman kavramını hatırlatmıştır (Ceyhun, 2008).

Sanayi Devrimi zamanında serbest zaman, yorulan insanın dinlenmek amacıyla kullandığı zaman dilimi olarak tanımlanmıştır. Eğlenme ve kişiyi özgür kılma gibi eylemler ise savurganlık ve tembellik olarak görülmüştür (Karaküçük, 1997). Torkildsen (2005), günümüzde serbest zaman etkinliklerinin, bireylerin iyi olma ve iş performansını arttırdığı görüşü savunmaktadır (Gökçe, 2008).

Serbest zaman günümüzde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Roberts (2006) ve Tezcan (1994), tarafından iş, uyku ve zorunluluklar dışında kalan zaman şeklinde tanımlanırken (Ardahan ve Lapa, 2010); bir diğer tanım ise dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı, bireylerin özgür iradeleriyle seçtikleri ve belirli kurallara bağlı olmadan eğlenme, hoşnutluk ve mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı, enerji ve güç harcayarak canlanmak, yenilenmek bu sayede fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak yeniden hazır hale gelmek için ayrılan zaman aralığı şeklindedir (Ragheb ve Tate, 1993).

2.2.2. Serbest Zaman Değerlendirme ve Rekreasyon Kavramları

Serbest zaman değerlendirme kavramı literatüre 1918’lerde kazandırılmıştır. Gençlerin problemlerini çözmek, topluma uyumlarını sağlamak ve demokratik ahlaki değerleri kazandırmak amacıyla Amerika’da eğitimin amacı olarak kullanılmaya başlanılan serbest zaman değerlendirme, 1918’de “National Education Association – Educational Polucleies Commission” tarafından eğitimin en önemli konusu olarak belirlenmiştir (Corbin, 1970 akt. Özer, Gelen ve Öcal, 2009).

Gülbahçe (1996), serbest zaman değerlendirmeyi, bireyin çalışma saatleri dışında kalan zamanlarında, yaşamdan zevk alma ve yaşam doyumunu elde etmek amacıyla kültürel, sportif, turistik, sanatsal, dinlenme ve eğlenme aktivitelerine gönüllü olarak katılması olarak tanımlamıştır (Özer, Gelen ve Öcal, 2009). Bucher (1974), serbest zaman etkinlikleri; bireylerin kişiliklerine uygun ve keyif alarak toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak yaptığı, kazanç amacı gütmeyen etkinliklerdir (Özer, Gelen ve Öcal, 2009). Axelson (2009), rekreasyonu, çalışarak yıpranan ve yorulan bireylerin yeniden canlanmaları olarak tanımlamıştır.

Serbest zamanı ve serbest zamanı değerlendirmeyi tanımlarken önemli olan noktalar şunlardır; iş ve zorunlu aktiviteler dışında kalan zaman olması, serbest zaman

etkinliklerinden bir gelir elde edilmemesi, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk vermesi, tatmin edici olması ve zorlama olmaksızın bireyin istediği etkinliği istediği şekilde yapmasıdır.

2.2.3. Serbest Zaman Etkinliklerinin Sınıflandırılması

Rekreasyonu sınıflandırırken; aktif veya pasif katılım olmasına, iç mekan veya dış mekanda yapılması, amacı, kamu, ticari, özel, gönüllü, terapi, okul, özel üyeli olması, kültürel, toplumsal ilişkiler kurmak, sportif, turizm ve sanatsal amaçlı olması göz önünde bulundurulur (Ardahan ve Lapa, 2011).

Dumazadier (1990), serbest zaman değerlendirme etkinliklerini fiziksel serbest zaman etkinlikleri, sanatsal serbest zaman etkinlikleri, pratik serbest zaman etkinlikleri, entelektüel serbest zaman etkinlikleri ve toplumsal serbest zaman etkinlikleri olmak üzere beş ana başlıkta toplamıştır (Özer, Gelen ve Öcal, 2009).

2.2.4. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılma ve Katılmama

Karaküçük (1999), belli bir zamanda çalışan kişi belli bir güç sarf ettiği için bireylerde yorgunluk ve isteksizlik yaratır. Bu yüzden serbest zamanı değerlendirmeye ihtiyaç vardır (Gökçe, 2008).

Havighurst ve Donald (1959) ve Havighurst'un (1961), çalışmalarına göre serbest zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmanın en önemli nedenlerini; serbest zamanı zevk alarak yaşamak, iş dışında bir şeylerle meşgul olmak, arkadaşlarla iletişim kurmak, yeni deneyimler yaşamak başarma ve yaratıcılık duygusunu tatmak, toplumsal yarar sağlamak ve zaman geçirmek olduğunu söylemişlerdir (Gökçe, 2008).

Pierce (1980), yaptığı benzer çalışmada serbest zaman etkinliklerine katılma nedenlerini; güçlü ve üstün olma ile coşku ve yenilik ihtiyacı, entelektüellik ve hoşsohbetlilik, dinlenme ve rahatlama ihtiyacı olarak belirtmiştir (Aydoğan ve Gündoğdu, 2006).

Dumazadier (1990), serbest zaman etkinliklerinin sürdürülmesi konusundaki en büyük etkenin, bireyin yaptığı etkinlikten doyum alması olduğunu söylemiştir (Özer, Gelen ve Öcal, 2009).

Serbest zaman etkinliklerine katılmama nedenlerini incelediğimizde karşımıza Serbest Zaman Kısıtlamalar Teorisi çıkmaktadır. Bu teori, araştırmacılar tarafından varsayılan ve/ya da bireyler tarafından algılanan ya da deneyimlenen ve bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımlarını engelleme ve/ya da kısıtlayan etmenlerin araştırılmasıyla ilgilenir (Jackson, 2000). Teoride üç ana boyutta kısıtlama olduğundan bahsedilmiştir. Birincisi, içsel kısıtlamalar yani; ilgi eksikliği, stres, depresyon, endişe, öz yeterlilik gibi durumlardır. İkincisi, kişilerarası kısıtlamalar yani; bireyin serbest zaman etkinliklere katılması için gerekli diğer kişilerin yokluğu ya da bireyin tek başına katılmak istememesi gibi durumlardır. Son olarak, yapısal kısıtlamalar yani; maddi yetersizlik, zamanının olmaması, kötü hava şartları, bilgi eksikliği ve ulaşım sorunları gibi durumlardır (Nyaupane ve Andereck, 2008).

2.2.5. Serbest Zaman Etkinliklerinin Seçimini Etkileyen Faktörler

Torkildsen (2005), serbest zaman etkinliklerinin seçiminde üç önemli faktör olduğunu söylemiştir. Birincisi, bireysel faktörler yani; kişinin hangi yaşam evresinde olduğu, ihtiyaçları, ilgi alanları, davranışları, yetenekleri, yetiştirilme tarzı ve kişiliğidir. İkincisi, bireylerin içinde buldukları şartlar ve durumlarla ilgili faktörler yani; bireylerin içinde bulunduğu sosyal yapı, gelirleri, meslekleri gibi şart ve durumlardır. Son olarak, bireyin sahip olduğu fırsat ve destek faktörleri yani; birey için uygun kaynaklar, tesisler, programlar, aktiviteler ve bunların kalitesi, uygunluğu, yeterliliği, ilgi çekiciliği ve yönetimidir (Tütüncü ve ark., 2011).

Cinsiyet, cinsel kimliğe göre dış görünüşü ve cinsel açıdan bireyi farklı kılan davranışlar şeklinde tanımlanabilir. Cinsiyet fiziksel, biyolojik ve sosyal anlamlar taşır (Kelly, 1990 akt. Gökçe, 2008). Erkekler; aile, iş, toplumsal alışkanlıklar gibi sosyal kurumların da desteklediği yapılardan dolayı daha aktif ve rahattır (Ardahan ve Lapa, 2011). Torkildsen (2005), cinsiyet hem serbest zaman etkinliklerine katılmayı hem de seçilen etkinlik türünü etkilediğini ve erkeklerin fiziksel, kas ağırlıklı, grup etkinliklerine katılmayı tercih ederken; kadınların estetik, pasif ve bireysel etkinliklere katılmayı tercih ettiklerini belirtmiştir (Gökçe, 2008). Kelly (1990) kadınların serbest zaman etkinliklerine katılmasını engelleyen veya kısıtlayan çocuk bakımı ve yetiştirilme tarzındaki farklılıklar gibi etmenler olduğunu öne sürmüştür (Gökçe, 2008). Wilson'a (1980) göre sosyal beklentilerde de genellikle erkeklerin baskın olması varken; kadınların uyumlu, sorumlu ve pasif olması vardır

(Gökçe, 2008). Warren (1990) kadının toplumdaki rolünde ev işleriyle uğraşmak ve çocuk büyütmek gibi eve bağlayıcı sebepler olması nedeniyle kadın, serbest zaman faaliyetlerine katılmada erkeklere göre daha az fırsat ve olanağa sahip olduğunu söylemiştir (Gökçe, 2008). Yani kadınlar serbest zaman faaliyetlerine katılmada erkeklere oranla daha fazla engelle karşılaşmakta ve yeterli fırsatın, desteğin ve zamanın olmadığını düşünmektedirler (Henderson, 1990).

Kelly (1983), yaş arttıkça, serbest zaman aktivitelerine aktif katılımın azaldığını savunmuştur. İlerleyen yaşla birlikte değişen psikososyal evrelerde de serbest zaman etkinliklerinin aynı kalması beklenemez. Iso-Ahola (1980), serbest zaman etkinliklerinde değişiklik ihtiyacının ilerleyen yaşla birlikte azaldığını ancak yaşamın her döneminde hem sürekliliğin hem de değişikliğin gerekli olduğunu savunmuştur (Şener, 2009).

Medeni durum serbest zaman etkinliklerine katılım arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar literatürde pek fazla yoktur ancak doğru evlilik, yaşam doyumunu arttırdığı için dolaylı olarak serbest zaman etkinliklerine katılımı etkiler (Hicks ve Platt, 1970; Laws, 1971). Anlamlı ve doyumlu evlilik, bireylerin çevresiyle olan etkileşimini artırır ve serbest zaman etkinliklerine katılımını motive eder (Ardahan ve Lapa, 2011).

Sosyoekonomik statünün belirleyicilerinden olan eğitim düzeyi arttıkça, bireylerin serbest zaman faaliyetlerine katılımı artar (Ardahan ve Lapa, 2011). Kelly (1980, 1996), serbest zaman etkinliklerine katılmada eğitim seviyesinin meslekten daha belirleyici olduğunu söylemiştir (Ardahan ve Lapa, 2011). Eğitim; serbest zaman faaliyetlerini, faaliyetlerin geliştirilmesini, içeriğini, yönetimini, sürdürülmesini etkiler (Floyd ve ark. , 2006; Lee ve ark., 2001).

2.2.6. Serbest Zaman Etkinliklerinin Faydaları

Serbest zaman etkinlikleri; bir gruba ait olma, fiziksel ve zihinsel gelişimin yanı sıra bireylerin sosyalleşmelerine ve günlük hayatın, monotonluğun getirdiği stresten kurtulmalarına yardımcı olmaktadır (Ardahan ve Lapa, 2010). Serbest zaman etkinlikleri, bireylerin hem bedensel hem de ruhsal yorgunluklarını giderip onlara fiziksel, ruhsal ve yaratıcı bir güç kazandırmaktadır (Sağcan, 1986). Mannell (1999) de serbest zaman aktivitelerinin yararları konusunda kişinin fiziksel sağlığının

yanında psikolojik sağlığının da iyi olmasına katkı sağladığını çünkü serbest zaman aktivitelerinin, bireylere özgür seçimler yapma fırsatı sağladığını söylemiştir (Şener, 2009). Köknel (1979), serbest zamanı değerlendirmenin ruh sağlığı ve toplum düzeni bakımından da önemli olduğunu belirtmiştir. Serbest zaman etkinliklerine katılmanın bilgi, görgü, dünya görüşü gibi konularda kişiliği geliştirdiğini, bireye çok yönlü ilişkiler kazandırdığını, çevreye ve topluma girmesine katkı sağladığını savunmuştur. Ayrıca bireylere güven duygusu, saygınlık, yaratıcılık, kendini geliştirme fırsatı sunduğunu söylemiştir (Özer, Gelen ve Öcal, 2009). Serbest zaman aktiviteleri bireylere kişisel gelişim ve kendini gerçekleştirme fırsatı sunar (Şener, 2009). İnsanların bir işle meşgul olduğunda daha sağlıklı ve mutlu olduğu şeklinde söylemler de vardır. Caldwell ve Smith (1994), serbest zamanlarında hiçbir faaliyetlerde bulunmayan insanların, sigara ve alkol gibi zararlı alışkanlıklara başlama eğiliminin yüksek olduğunu söylemiştir (Şener, 2009). Murphy (2003), serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin depresyona girme ihtimalinin daha az olduğunu söylemiştir. Sharp ve Mannell (1996) serbest zaman aktiviteleriyle uğraşmak, aktivite boyunca da olsa bireyleri stresten, yoğun düşüncelerden ve sıkıntıdan uzak tuttuğunu öne sürmüştür. Serbest zaman etkinliklerine katılımın faydalarından biri de, serbest zaman etkinliklerinin yaşam kalitesi ve yaşam doyumunu sağlamasıdır (Şener, 2009). Serbest zaman etkinliklerine katılmak güçlü, karakterli, sağlam kişilikli bireylerin yetişmesine yardım eder (Ağaoğlu ve Eker, 2006). Ayrıca serbest zaman etkinlikleri, bireylerin yaşamının birçok alanını (iş tatmini, yaşam tatmini, aile yaşamını vb.) olumlu etkiler (Huang ve Carleton, 2003). Serbest zaman etkinlikleri psikolojik rahatlama, sosyalleşme, düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar (Özer, Gelen ve Öcal, 2009).

2.3. Depresyon Kavramı

2.3.1. Depresyon Tanımı, Tanısı ve Yaşlılık

Arıkan, depresyonu günlük olaylar karşısında duyduğumuz üzüntü ve keder halinden ayıran nokta, depresyonda bu kederli ruh halinin kalıcı ve daha yoğun olarak hissedilmesine eşlik eden karamsarlık, halsizlik, çaresizlik ve hayattan zevk alamama olarak tanımlamıştır (<http://www.kemalarikan.com/depresyon-hakkinda-hersey.html> Erişim Tarihi: 10 Nisan 2017). Türkçe'ye sözlük anlamıyla çökkünlük olarak giren

depresyon, anlık bir ruh hali, bir sendrom veya bir hastalık olarak karşımıza çıkabilir (Savrun, 1999).

Depresyonda sıklıkla görülen belirtiler; çökkün duygu durum, enerji azalması, psikomotor işlevlerde yavaşlama, konsantrasyon olmada güçlük yaşama, iştah ve buna bağlı olarak kilo değişikliği, uyku düzensizliği, bedensel ağrıların ve yakınmaların artması, yaşamdan eskisi gibi zevk almama, üzüntü, gerginlik, kendini değersiz görme, kayıpla başa çıkma becerisinin azalmasıdır (Rothschihl, 1996). Bu belirtilerin birkaçının iki hafta boyunca hemen her gün olması koşuluyla depresyon tanısı koyulmaktadır (Kaya, 1999).

Yaşlanmayla birlikte görülen biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişimlere ayak uydurulamadığında, bir takım psikolojik sorunlar görülebilir. En sık görülen psikolojik sorun majör depresyondur. Tedavi edilmesi mümkün olsa da yaşlıların tedaviye yanıt vermesi daha uzun sürse de yaşlıların yaşam kalitesini arttırması için kesinlikle tedavi şarttır (Tamam ve Öner, 2001; Charles ve ark., 1999).

Depresyon endüstrileşmiş toplumlarda başta olmak üzere tüm dünyada artmış ve büyük bir sorun haline gelmiştir (Savrun, 1999). Depresyonun 2020 yılında dünyada engelliliğin ikinci nedeni olacağı öngörülmektedir (Demyttenaere ve ark., 2004).

2.3.2. Yaşlılıkta Depresyon Tanısı ve Tedavisi

Jenike (1995), DSM IV tanı kriterlerinin yaşlılarda görülen depresyon tanısı için de kullanılabileceğini belirterek, bu tanı için belirtileri; uyku, ilgi, suçluluk, enerji, konsantrasyon, iştah, psikomotor ve intihar ana başlıkları altında toplamıştır. Ayrıca yaşlılıkta yaşanan uyku bozuklukları, yaşama ve eskiden zevk aldığı şeylere olan ilginin yitilmesi, suçluluk takıntıları, ve kendine acıma duygusunun öne çıkması, gün boyu kendini yorgun halsiz hissetme ve konsantrasyon güçlükleri, ölüm ve intihar düşünceleri depresyon tanısı ve belirtileridir (Tamam ve Öner, 2001). Baldwin (1997), depresyonlu yaşlıda depresif duygu durum, daha önce zevk alınan aktivitelerden zevk alamama, karamsar duygular, bedensel şikayetler ile meşgul olma, uyku bozukluğu, kilo kaybı, iştahsızlık, kabızlık, idrar yolları ile ilgili hastalıklar, libido kaybı, hezeyanlar, elem, umutsuzluk ve değersizlik fikirlerine sahip olma, kendini suçlama, izole olma, kendini gereksiz görme ve tedavilerin işe yaramayacağı düşüncesi olabileceğini söylemiştir (Eker ve Noyan, 2004). Yaşlılarda

görülen depresyonda duygu durum belirtileri olan hüznün, elem, üzüntü ön planda olmayabilir. Bununla birlikte anksiyete, sinirlilik, huzursuzluk, çocuksu davranışlar, inatçılık, sürekli yakınma, sızlanma, aşırı talep edicilik gibi depresyon, maskeli görünümde gözlemlenebilir (Shulman, 1989).

Yaşlılardaki depresyonu yeti kaybı, işlevselliğin azalması, başka tıbbi hastalıkların eklenmesine ve intihar girişimine bağlı ölüm riskinde artış, bakıcıya gereksinim ve sağlık hizmetleri kullanımında artış tetiklemektedir (Saygılı, 2013). Yaşlılıkta depresyonu işlevsel olma, hobilerin olması, düzenli sağlık kontrolleri, sosyal olma, düzenli beslenme, iyi görme, iyi bilişsel düzey, evli olma, inanç, iyi gelir düzeyi ve alışkın olduğu çevre azaltır. Ancak kısıtlı yaşantı, hobi azlığı, hastalıklar, aktivite azlığı, kötü beslenme, hafif demans, eş kaybı, sosyal izolasyon, alkol alışkanlığı, ekonomik sıkıntılar, konut ve bakım sorunu arttırır (Kaya, 1999).

Yaşlılıkta depresyon tanısı, hastalığın yeterince dikkate alınmaması ya da hastaya, ailesine ve doktorlara bağlı çeşitli nedenlerden dolayı gözden kaçabilmekte ve depresyon belirtilerinin başka nedenlere ilintili olduğu düşünülmektedir (Jenike 1995; Penninx ve ark., 2000). Yaşlılık döneminde hem hastalar hem doktorlar, depresyon belirtilerini yaşlanmanın doğal seyri ile karıştırabilir ve bu sebeple tanı koymada gecikebilir. Yaşlılık çağındaki depresyon bedensel veya nörolojik bir hastalıkla beraber görüldüğünde, belirtilerin ayırt edilmesi sorun olabilir. Yaşlılıkta yas ile depresyon arasındaki farkın da ayırt edilmesi güçtür. Ayrıca yaşlılar depresif duygulanımlarından daha çok bedensel yakınmaların daha çok üstünde durmakta ve belirtmektedirler (Tamam ve Öner, 2001).

Yaşlının depresyon tanı muayenesi sırasında ayrıntılı öyküsü alınmalı, olası bilişsel disfonksiyonlar, affektif bozukluklar ve psikoz varlığı sorgulanmalı, fizik muayene yapılmalı, depresif belirtilere neden olabilecek olası fiziksel rahatsızlık bulguları değerlendirilmeli, laboratuvar incelemeleri yapılmalı, bilişsel işlevlerini incelemek amacıyla Kısa Kognitif Muayene Ölçeği kullanılmalıdır (Tamam ve Öner, 2001).

“Depresif yaşlı kişilerin en sık başvurma veya sevk edilme nedenleri arasında süregelen ağrı (örneğin baş, sırt, mide, barsak ağrısı), ajitasyon, apati ve çevreden çekilme, anksiyete, bellek veya konsantrasyonun azalması, kolay yorulma, sık sık hastane polikliniklerine başvurma, uyku bozuklukları, aşırı alkol kullanımı ve benzodiazepin alışkanlığı sayılabilir“ (Eker ve Noyan, 2004:78).

Depresyon diğerk hastalıklarla ya da tek başına yaşam kalitesini etkileyen önemli bir faktördür. Tedavi edilmediğinde erken ölüm, genel sağlık durumunda bozulma gibi etkilere neden olurken, tedavisinde ise yaşam kalitesi artmaktadır (Şahin ve Yalçın, 2003). Yaşlıda depresyon tedavi edilmediği takdirde sosyal izolasyon ve yaşam kalitesinde azalma meydana gelmektedir. Böylece gerek aile bireyleri üzerinde gerekse toplum üzerinde yük artar. Morbidite ve mortalite oranı yükselerek intihar riski de artar (Eker ve Noyan, 2004).

Yaşlılarda depresyon, gençlere göre daha uzun sürer. Bununla birlikte ölüm ve intihar oranı da daha yüksektir. Depresyon aynı zamanda kalp krizi ile ilişkilidir ve bu sebeple hafif bir depresyon dahi olsa tedavi edilmesi şarttır. Ancak bazı yaşlılar etiketlenme korkusu, umudunun olmaması, çaresizlik gibi nedenlerden dolayı tedavi arayışı içinde olmayabilir. Bazı yaşlılar da depresyon ilaçlarının yan etkileri, ilaç etkileşimleri ve ilaçların masrafları gibi sebeplerle tedavi olmak istemeyebilir. Aileden veya arkadaşlardan soyutlanma, ölüm, yoksulluk olumsuz yaşam olayları da hastanın tedavi olma veya tedaviye devam etme isteğini etkileyebilir. (<https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

Yaşlılıkta depresyonun birçok tedavi çeşidi vardır. Genellikle de antidepresan ilaçları, psikoterapi ve elektroşok tedavisinin kombinasyonu kullanılır (<https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

Yaşlılıkta antidepresan kullanımında yan etkiler ve diğerk ilaçlarla etkileşim göz önünde bulundurulmalıdır. Yaşlılar ilaçlara karşı daha hassas olması sebebiyle tedaviye düşük dozda başlanır. Yaşlılarda depresyon tedavisi daha uzun sürmektedir (<https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

Psikoterapinin amacı, hastanın rahatsızlık duyduğu ve ağrılı semptomları ortadan kaldırmak veya kontrol altına almak, hastanın normal hayatına geri dönmesine yardımcı olmak, kişinin sorunlarının üstesinden gelmesine ve tedaviyi teşvik etmesine yardımcı olmak, kişinin sorunlarını tartışmaktır. Antidepresanların yan etkileri ve diğerk ilaçlarla olan etkileşimleri sebebiyle ya da diğerk tıbbi hastalıklar

nedeniyle ilaç kullanmayan hastalar tarafından ve ilaçla tedavisi mümkün olmayan hastalıklar sebebiyle psikoterapi tercih edilir. Genellikle antidepresan ile birlikte psikoterapi uygulanır (<https://www.healthypalce.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017). Yaşlılarda psikoterapi uygularken, sık görülen kayıplara, yaklaşan ölüm korkusuna, yaşamı boş görme ve işe yaramazlık konularına yoğunlaşılabilir (Eker ve Noyan, 2004).

Dirençli depresyonlarda, psikotik depresyonlarda, kendine zarar verme davranışı (intihar girişimleri, yeme-içmeyi reddetme, katatonik hastalar gibi) sergileyen yaşlı hastalarda elektroşok tedavisi tercih edilmelidir (Tamam ve Öner, 2001). Elektroşok, bir psikiyatristin denetimi altında, yalnızca doktorlar ve hemşireler de dahil olmak üzere çok yetenekli sağlık uzmanları tarafından gerçekleştirilen bir tıbbi tedavi yöntemidir. Bu tedavi ilaçlar ve psikoterapi etkili olmadığında kullanılır (<https://www.healthypalce.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

Yaşlıların yeterli düzeyde depresyon tedavisi görememesinin sebepleri:

- Depresif belirtilerin diğer yaş gruplarından farklı olması,
- Yaşlıların hastalığı bedenselleştirme eğilimi,
- Birlikte bulunan tıbbi sorunun tanı koymayı güçleştirmesi,
- Yaşlının depresyonu reddetme eğilimi,
- Yaşlıların çökkün olmaları gerektiği şekilde yerleşmiş önyargılar,
- Hekimin tanı koyma ve en uygun tedavinin altında doz uygulama alışkanlığına sahip olması,
- Hekimin olası riskleri nedeniyle ilaç ve EKT gibi biyolojik tedavileri uygulamaktan kaçınması,
- Hekimin bu yaş grubundaki depresyonun tedaviye değer olup olmadığı düşüncesi (Kaya, 1999).

2.3.3. Yaşlılıkta Depresyon Risk Faktörleri ve Nedenleri

Kadın olmak, düşük sosyoekonomik statüde olmak, dul olmak, yalnız yaşıyor olmak, gelir düzeyinin ve eğitim seviyesinin düşük olması, sosyal destek azlığı, günlük yaşam aktivitelerinde bağımlı olmak, stresli yaşam olayları, aniden ya da yakın dönemde oluşan olumsuz yaşam olayları, bazı ilaçlar veya ilaç kombinasyonları, diğer hastalıklar, kronik veya şiddetli ağrı, bedene zarar verme, ölüm korkusu, ailede depresyon varlığı, geçmişteki intihar girişimleri, madde kullanımı yaşlı bireylerde depresyon için risk faktörlerini oluşturmaktadır (Blazer ve ark., 1991; Gülseren, 1995; Shulman, 1989; Uçku ve Küey, 1992; West ve ark. 1998; Saygılı, 2013; Ramachadran ve ark., 1982; Schoevers ve ark., 2000; Küey ve Güleç, 1993; <https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

İntihar, yaşlılarda depresyonun en dramatik resmi olmakla birlikte intihar en çok yaşlılarda görülmektedir (Aydemir, 1999; Pearson ve ark., 1997). İntihar düşüncesinin en büyük sebebi yalnızlık düşüncesi olmakla birlikte maddi sorunlar, kronik ağrı ve kronik bedensel rahatsızlıklar ve depresif düşünceler de diğer sebepler arasındadır. Riskler arasında; erkek olmak, ağırlı ve yeti yıkımına yol açmış bedensel rahatsızlığının bulunması, yalnızlık, daha önce intihar girişiminde bulunmuş olmak, ailede intihar öyküsünün bulunması, alkol ve ilaç kötüye kullanımı, intihar plan ve tasarılarının olması, depresyonun düzelmeye aşamasında enerjinin hastalık öncesi düzeyine dönmesine karşın disforinin sürmesi bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin intihar girişiminde bulunma ihtimalleri düşük olsa da, bu eylemi tamamlama olasılıkları yüksektir (Pearson ve ark., 1997).

Demografik Faktörler

Spor (1989), eğitim düzeyinin, bilişsel fonksiyonları korunmasını ve demans belirtilerinin gerilemesini etkilediğini söylemiştir (Palabıyıköğlü ve ark., 1992).

Literatürdeki tüm araştırmalar, kadınların depresyona girme sıklığının erkeklere oranla daha fazla olduğunu söylemektedir (Savrun, 1999). Depresyonun morbiditesinin kadın yaşlılarda çok yüksek olduğu ve kadınların depresyon için risk faktörü olduğu düşünülmektedir (Zung ve ark., 1993). Depresif belirtiler, evinde yaşayanlara göre kurumda yaşayan yaşlılarda daha çok görülmekle birlikte en fazla görüldüğü grup kurumda yaşayan yaşlı kadınlardır (Palabıyıköğlü ve ark., 1992).

Kadınlarda görülen eğitim seviyesi düşüklüğü ve toplumsal rolünün bunda etkisi vardır (Küey, 1990). Buna yaşlılık döneminde çocukların evden ayrılması, aile bağlarının gevşemesi, çocuklar ve ev üzerinde egemenliğinin azalması, izolasyon, iş yaramazlık duygusu da kadınların depresif belirtilerini tetiklemektedir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992). İmamoğlu (1990), yaşlı kadınların, yaşlı erkeklere göre daha az sosyal etkileşimi olduğunu, daha olumsuz düşüncelere sahip olduğunu, kendilerini daha yalnız hissettiklerini, yaşlanmaya ilişkin olumsuz düşünce, endişe ve güvensizlik duygularının daha fazla olduğunu söylemiştir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992). Buna göre eğitim düzeyi yüksek, evinde yaşayan ve sağlık güvencesi olan erkek yaşlıların depresif belirtilerinin en az olan grup olması beklenir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992).

Evlilik, erkeklerde hem yaşamdan doyumunu hem de depresyondan koruyucu bir etkiye sahiptir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992). Depresyon boşanmış veya ayrılmış kişilerde daha sık görülür (Savrun, 1999).

Psikososyal Faktörler

Yaşlanmaya bağlı fiziksel ve zihinsel yetilerin yitimi, ekonomik zorluklar, yaşam tarzında yaşanan değişiklikler, yaşam hedeflerine ulaşamamış olması ve bu sebeple benlik doyumunun sağlanamaması, sevilen insanların kaybı ve buna bağlı yas, yalnızlık, izolasyon, diğer insanlarla etkileşimin azalması depresyona yatkınlığı arttırabilir (Tamam ve Öner, 2001). Yaşlılık döneminde belirginleşen insanlara güven azlığı, şiddete maruz kalma korkusu, maddi desteklerinin azalması da yaşlıları toplumdan yalıtmakta, yalnızlık ve yabancılaşma duygularını pekiştirmekte ve depresyonu tetiklemektedir (Krause, 1991). Yaşlılıkta azalan güç, prestij, fiziksel beceriler, güzellik, arkadaşlar ve yakın ilişkiler, cinsel olanaklar, saygınlık, sosyal yaşantı ve destekler depresyona zemin hazırlamaktadır (Kaya, 1999). Yaşlı bireylerin sosyal yaşamda eş, iş, statü kaybı gibi yaşadığı kayıplar; bireylerin yalnızlık, kaygı, umutsuzluk, karamsarlık gibi duygularının açığa çıkmasına yol açar (Özgür, 2003). Ayrıca bu dönemde belirginleşen insanlara güven azlığı, şiddete maruz kalma korkusu, maddi desteklerinin azalması da onu toplumdan yalıtmakta, yalnızlık ve yabancılaşma duyguları depresyonu tetiklemektedir (Krause, 1991). Hayatının son döneminde olduğunun farkına varan yaşlılar, yaşamlarının hesabını yaptıklarında; üretici bir yaşam sürmüşse, doyuma ulaşabilir ancak amaçlarına ulaşamamışsa, umutsuzluk duygusu oluşabilir. Sınırlı savunma mekanizmaları ve yaşanan kayıplar

ile hastalık ve çevresel streslerle birlikte bu umutsuzluk daha da artabilir. Ayrıca yaşlı hatalarını düzeltmek için ikinci bir şansı olmadığına farkına varır (Eker ve Noyan, 2004). Toplumda bireylerin işlevselliğinin sürdürmeye devam etmesi ve yaşamdan doyum alması, ruh sağlığı açısından önemlidir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992). Çevre ile sınırlı iletişim, duygu ve düşüncelerin engellenmesi, yaşlılıkta yaşama arzusunda azalma ve içe kapanıklık meydana getirmektedir (Gül ve ark., 2012). Çevresinden tutarlı, anlamlı ve uygun destek alan bireylerin, yıkıcı çevresel streslere karşı daha iyi korunduklarından depresyona girme riski azken, işsizlerin depresyona girme riski fazladır (Savrun, 1999). Charney ve Weismann'a (1988) göre, sosyal destek ağı kalabalık olan kişiler daha az depresyona girer (Savrun, 1999). Demura ve Sato (2003), gönüllü faaliyete katılan yaşlı-yaşlılarda depresyonun daha düşük olduğunu ve yaşlıların arkadaş sayılarının ve moral düzeylerinin artmasının, depresyonu azalttığını belirtmişlerdir. Yaşlılıkta görülen depresyonun narsistik kaynaklardaki kayıplarla ilişkili olduğu ve bu kayıplara bir yanıt olduğu söylenmektedir. Aynı zamanda kurumda yaşayan yaşlıların, evde yaşayan yaşlılara göre daha fazla depresif belirti taşıdığı bilinmektedir (Palabıyıkoglu ve ark., 1992). Altınyollar ve arkadaşlarının (2001), yaptığı araştırmaya göre, huzurevinde yaşayan yaşlıların psikolojik semptomlarının, evde yaşayanlara göre daha fazla olduğu da belirlenmiştir (Zincir ve ark., 2008). Demura ve Sato (2003), yemek alışkanlıklarının düzensizliği ile depresyon arasında bir ilişki bularak, bu ilişkinin yaşlı-yaşlılarda, genç-yaşlılara göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Beslenme alışkanlıkları, günlük yaşamın temelini oluşturarak sağlık durumu, ekonomik durum ve sosyal destek ağını etkilemektedir (Demura ve Sato, 2003).

Fiziksel Hastalıklar ve İlaçlar

Yaşlılıkta depresyonun, kronik hastalık sayısı ve günlük yaşam aktivitelerini yerine getirememekle ilgisi vardır ve depresyona sebep olarak yaşam kalitesini düşürür (Şahin ve Yalçın, 2003; Gülseren ve ark., 2000). Ayrıca kronik hastalıkların sebep olduğu depresif durumlar, yaşlıların yaşam kalitesini etkileyerek hastalığın etkilerini arttırmaktadır. Bu bir kısır döngü oluşturarak kişilerin depresyon düzeyini arttırarak bireyleri bakıma muhtaç hale getirebilmektedir. Yaşlılık döneminde bedensel hastalıklar gerek hastalığın depresyona olan direkt etkilerinden dolayı gerekse kişilerde yol açabileceği yeti yitimi, bağımsız işlev görmeyi etkileme gibi nedenlerden dolayı depresyon riskini arttırmaktadır (Tamam ve Öner, 2001).

Depresyonda olan ve en az bir bedensel hastalığı bulunan yaşlıların hastalıklarının sayısı ve şiddetinin artma ihtimalinin, depresyonda olmayan yaşlılara göre daha fazla gözlemlenmiştir (Shah ve ark., 2001). Depresyon, en başta bağışıklık sistemini etkileyen hastalıklar, enfeksiyonlar gibi bazı sağlık sorunlarının bir etkisi olabileceği gibi, kişinin diğer hastalıkları geliştirme riskini de artırabilir. Klinik depresyon diyabet, inme, kalp rahatsızlığı, kanser, kronik akciğer hastalığı, Alzheimer hastalığı, Parkinson hastalığı ve artrit gibi daha ileri yaşlarda yaygın olan uzun süreli hastalıklarla tetiklenebilir. Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü, 65 yaş ve üzeri yaşlılarda görülen depresyonu, bir halk sağlığı sorunu kabul etmektedir (<https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017). Oral (1999), parkinson hastalığı, adrenal ve tiroid işlev bozuklukları, felçler, kanserler ve nörodejeneratif hastalıkların doğrudan depresyona yol açarken; pankreas ve akciğer kanseri gibi hastalıkların da ilk belirtisi genelde depresyon olduğunu belirtmiştir (Tamam ve Öner, 2001).

Oral'a (1999) göre, yaşlı hastalarda kullanılan bazı ilaçlar da depresyona yol açmaları ya da şiddetini arttıran faktörler arasında sayılmaktadır. (Tamam ve Öner, 2001). Bu sebeple yaşlı hastalarda ilaç mümkün olduğunca düşük dozda ve sayıda verilmelidir (Tamam ve Öner, 2001). B12 vitamini eksikliği olan kadınların, B12 eksikliği olmayan kadınlara göre depresyona girme riskinin 2 kat fazla olduğunu gösteren araştırmalar vardır. Depresyon, insanların beslenme düzenini de etkilediği için vitamin eksikliğinin depresyonun bir nedeni mi yoksa sonucu mu olduğunu belirlemek zordur (<https://www.healthyplace.com/depression/articles/depression-in-elderly/>, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017).

Yaşlanmayla birlikte bilişsel işlevler, depresyon ve denetim ya da kendi kendine yetme algısı gibi ruhsal işlevlerde değişiklikler olur. Bilişsel işlevlerin kaybı artar ve geri dönüşümü olmayan bir hale gelir. Burada genetik yatkınlığında etkisi vardır (Yaman, 2002).

2.4. Sosyoekonomik Statü ve Toplumsal Sınıf Kavramı

Günümüz modern toplumlarında sınıf, egemen bir tabakalaşma biçimidir (Tezcan, 1985).

“Toplumsal tabakalaşma, literatürde sosyal sınıf ve sosyal statü tartışmalarıyla iç içe geçmiştir.” (Kalaycıoğlu ve ark., 2010:185)

Joseph Kahl (bt), toplumsal sınıfın özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Saygınlık - Toplumda bazı insanlar, diğerlerine göre daha fazla kişisel saygınlığa sahiptir.
2. Belirli miktarda servet ya da gelire sahip olmak.
3. Toplumsal etkileşim - Toplumda herkes herkesle etkileşimde bulunamaz. İnsanlar kendi çeşidinden olan insanlarla ilişki kurmada daha rahattır.
4. Meslek - Bazı meslekler diğer mesleklere göre ödüllendirme, toplum refahı sağlamada önemli olma, özel yetenekler gerektirme gibi sebeplerle daha saygındır.
5. Sınıf bilinci - Bireylerin kendi toplumsal gruplarının diğerlerinden farklı olduğunun bilincinde olmaları.
6. Değer yönelimleri - Toplumdaki kişiler önem verdikleri şeyler bakımından diğerlerinden farklıdır. Bu kişilerin kendi arasında bir araya gelmesiyle oluşan gruplar, diğerlerinden farklı, sınırlı sayıdaki soyut değerler ya da değer sistemlerine sahiptirler.
7. İktidar ya da başkalarının eylemlerini kendi denetimi altına alabilme yeteneği (Tezcan, 1985).

Sınıfı daha iyi anlayabilmek için tabakalaşma kuramlarına göz atalım:

2.4.1. Klasik Tabakalaşma Kuramları

Marx ve Sınıflar

Marx'a göre toplumsal sınıflar, üretim ve mübadele ilişkilerine göre tanımlanır, yani bireyler üretim sistemindeki yerlerine göre bir sınıfa aittirler (Ünal, 2011.). Marx sınıf temelli toplumsal tabakalaşmanın odağında emek sömürsü olduğunu savunmuştur. Ölçüt olarak üretim araçlarının mülkiyetini kullanmıştır. Tabakalaşmadaki iki sınıf; üretim araçlarına sahip olan sınıf yani sömüren sınıf ve üretim araçlarına sahip olmayan sınıf yani sömürülen sınıftır. Kapitalist sistemde buna burjuvazi sınıf ve işçi sınıfı da diyebiliriz (Özügürlü, 2013). Bu iki sınıfın çıkarları birbirine zıttır. Üretim araçlarına sahip olan sınıf, işçi sınıfını sömürmeyi

amaçlar. İşçi sınıf da sömürüye karşı çıkmayı amaçlar. Ancak işçi sınıfı kendi içinde bölünmüşse ve çıkarlarının bilincinde değilse, örgütlü değilse; burjuvazi sınıf ekonomiyi, toplumsal ve siyasal düzeni elinde tutar. Marksist yaklaşımın sınıf bilinci, sınıf dayanışması ve sınıf çatışması olmak üzere üç ana terimi vardır. Sınıf bilinci, üretimde kendi rollerinin ve diğer sınıfla ilişkilerin farkında olunması demektir. İşçilerin sömürüldüklerinin farkında olmaları bir sınıf bilincidir. Ancak kapitalist düzeni benimseyerek kendi rolünü ve haklarını bilmeme durumunda yanlış bilinçlilik oluşur. İşçilerin sınıf bilincini yüksek tutarak bir araya gelip siyasal ve ekonomik hakları için örgütlenmelerine sınıf dayanışması denir (Ünal, 2011). Sınıf dayanışması gösteren işçi sınıfı daha sonra, kapitalist sınıftan haklarını geri almak için sınıf çatışmasına girer (Kemerlioğlu, 1996 akt. Ünal, 2011).

Weber ve Statü Grupları

Weber, toplumsal sınıf oluşumunda ekonomik farklılıkların olduğu konusunda Marx ile aynı fikirdedir ancak toplumsal tabakalaşmada üretim araçlarının varlığı dışında iktidar ve saygınlık kavramlarına da odaklanmıştır. Kişisel beceri, referans ve nitelik gibi donanımlar sınıfı belirlemede önemlidir. Mills (1964), Weber'in bunların dışında hayat şansı kavramına da değindiğini belirtmiştir. Fiziksel yeterlilikler, yetenekler, sosyal statüsü yüksek aile gibi hayat şansları insanların sınıfını belirler. Weber'e göre mülkiyet sahibi olanlar, donanım sahibi olanlar ve üretimi gerçekleştirenler sınıfları oluşturur (Ünal, 2011). Weber çoklu sınıf kavramını yani statü grupları kavramını ortaya çıkarmıştır. Statü grupları söz konusu olduğunda, kültür kavramının tartışılması gerektiğini belirtmiştir (Özgül, 2013). Weber'e (1993) göre sınıf tabakalaşması, üretim ve mülkiyete göre belirlenirken, statü tabakalaşması ise hayat tarzının temsil ettiği tüketime göre belirlenir. Mal varlığına sahip olmak, hayat şansını etkiler; hayat şansı, statü farklılıklarını oluşturur; statü farklılıkları, hayat tarzını etkiler. Yani benzer statüde olanlar, benzer hayat tarzları vardır (Ünal, 2011).

2.4.2. Günümüz Tabakalaşma Kuramları

Parsons ve İşlevselcilik

Parsons'a göre tabakalaşma, ortak değerler sistemine bağlı olarak oluşmuş bir hiyerarşidir. Bu ortak değerler; dinsel, teknik, bilimsel, siyasal vb. değerlerdir ve toplumda ön plana çıkmış kurum ya da kurumlar tarafından şekillendirilir. (Aydın,

2014). Swingewood (2010), Parsons'un toplumsal sistemi kişilik ve kültürle ilişkilendirdiğini belirtmiştir. Akrabalık, toplumsal tabakalaşma, iktidar ve din, toplumsal sistemi meydana getirir. Toplumsal tabakalaşmanın temelinde sosyal roller bulunmaktadır (Ünal, 2011). Roller ve statülerin kaynağı, norm ve değerlerdir. Norm ve değerler, seçimlerimizi belirler (Marshall, 1999 akt. Ünal, 2011). Bir kişinin sosyal statüsünü, başkalarının onun hakkındaki yargıları oluşturur. Günümüz toplumlarında itibarın en önemli belirleyicisi meslek kabul edilmektedir (Swingewood, 2010 akt. Ünal, 2011). Parsons, iş ve rolleri, en çok saygı duyulandan en az saygı duyulana göre sıralamıştır (Aydın, 2014).

Davis&Moore ve İşlevselci Tabakalaşma Kuramı

Davis ve Moore'a göre hiçbir toplumda eşitlik yoktur ve tabakalaşma bu sebeple evrensel bir zorunluluktur. Toplumda her organın bir işlevi vardır (Aydın, 2014). Davis ve Moore, toplumların bireylere üç farklı ödülü olduğunu söyler. Bunlardan ilki servettir ve servet; insanların geçimini, rahatını, eğlencesini sağlayan mal ve hizmetleri elde etmeye yarayan gelir miktarı şeklinde tanımlanır. İkinci ödül iktidardır ve başkalarına hükmetme olarak tanımlanır. Üçüncü ödül ise bireyin toplumdaki yeri, saygınlık ve itibarı olarak tanımlanan statüdür (Tezcan, 1985). Tabakalaşma, sosyal yapı içinde bireyleri belli mevkilere yerleştirir ve onları motive eder. Bazı mevkiler eğitim ve beceri gerektirmesi açısından, diğer mevkilere daha önemlidir. Davis ve Moore (1945), mevkilerin önem derecesi belirlenirken, ödül derecesine yani gelir itibarına ve bu mevkiye ulaşmak için gereken eğitim, zaman, emek ve beceriye bakıldığını savunmuştur (Aydın, 2014). Davis ve Moore bu noktada kişilere yeteneklerine uygun meslekler yani mevkiler verilmesi gerektiğini böylece işlevsellik oluşacağını savunmuşlardır (Ünal, 2011).

Lenski ve Çatışmacı- İşlevselci Sentez

Lenski, eşitsizliği başlangıçta işlevsel olduğu için kabul etmiş ancak daha sonra bu işlevselliğin bir süre sonra yok olacağını ve toplumsal bir norm olarak devam edeceğini savunmuştur (Robertson, 1974 akt. Tezcan, 1985). Lenski (1966), insanların toplum içinde yaşaması gerektiğini, insanların ya da grupların kendi çıkarlarını düşündüklerini, insanların ihtiyaçlar konusunda doyumsuz olduğunu, kıt mal ve hizmetlere ulaşmak için verilen mücadelenin eşit donanımlarla olmadığını, insanların alışkanlıklara yatkın olduğunu belirten hipotezler ortaya atmıştır.

Bunlardan hareketle insanların hayatta kalmak ve üretkenliklerinin devamlılığı için mal ve hizmete ihtiyacı olduğunu ve artı ürünün paylaşımının sağlanmasında bir güç olduğunu savunmuştur (Ünal, 2011). Mal ve hizmetlerin bölüşümünde toplumun gelişmişlik düzeyi belirleyicidir (Poloma, 1993 akt. Ünal, 2011). Sanayileşme arttıkça, sanayi toplumlarında, sanayileşmenin karmaşık bir iş bölümü ve beceri gerektirmesi sebebiyle birçok mesleğin ortaya çıkacağına ve bu sebeple toplumsal eşitsizliklerin azalacağını söylemiştir (Robertson, 1974 akt. Tezcan, 1985). Toplumsal eşitsizlikler azalacağı için az gelişmiş ülkelerde mal ve hizmet bölüşümü ihtiyaca göre yapılırken, çok gelişmiş ülkelerde güce göre yapılır. Bundan hareketle güç ve ihtiyaç, tabakalaşmanın sistemini oluşturur (Poloma, 1993 akt. Ünal, 2011). Bireyler, sınıfları; sınıflar, sınıf sistemlerini; sınıf sistemleri de tabakalaşma sistemini oluşturur. Bireyler, sınıflar ve sınıf sistemleri arasında kıt kaynaklar için verilen mücadele vardır ve bu mücadeleye olan ilişkileri sayesinde var olurlar (Ünal, 2011).

Sorokin

Sorokin, tabakalaşmanın kaynağını, organize sosyal hayatın hüküm süren şartlarında arar. Bu faktörleri 3 gruba ayırır. Bunlar; birlikte yaşama gerçeği, kromozomların bir araya gelişindeki farklılıklar sebebiyle doğuştan gelen bireysel farklılıklar ve ana rahmine düşülen andan itibaren bireylerin içinde buldukları çevresel farklılıklardır (Eke, 1987 akt. Ünal, 2011). Birlikte yaşama gerçeğini inceleyecek olursak, birlikte yaşamak için organize olmak gerekir ve bu organizasyon yöneten ve yönetilenlerden oluşur ve bu yüzden hiyerarşi yani tabakalaşma kaçınılmazdır. Doğuştan gelen düşünsel, fiziksel ve zihinsel bireysel farklılıklar, eşitsizlik doğurarak sosyal farklılaşma ve tabakalaşmaya yol açar. Farklı çevreler, toplumsal tabakalaşmayı iki şekilde etkiler. Birincisi; bazı insanlar itibarlı statülere ulaşmak için, diğer insanlara göre daha şanslı olup az engeli aşmak zorunda kalabilirken, bazıları ise daha fazla engel aşmak zorunda kalabilir. İkincisi; farklı çevreler, bireysel ve zihinsel özellikleri dolaylı veya dolaysız bir şekilde olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. Sorokin'e göre tabakalaşma ekonomik, siyasal ve mesleki tabakalaşma olmak üzere 3 ana boyutta incelenebilir (Avcılar, 1994 akt. Ünal, 2011). Ekonomik tabakalaşmayı, hem milli gelir artışı hem de bu artışın toplum içindeki dağılımı oluşturur. Siyasal tabakalaşmayı, yöneten ve yönetilenlerin unvanları, ayrıcalıkları, otoriteleri, itibarları oluşturur. Ekonomik ve siyasal tabakalaşma, toplumdan topluma ve aynı toplumda zaman içerisinde değişiklik gösterebilir (Ünal, 2011). Meslekler

arasındaki şeref ve üstünlük farkı, aynı meslekler arasında da otorite farkı mesleki tabakalaşmayı oluşturur (Eke, 1987 akt, Ünal, 2011).

Dahrendorf

Dahrendorf hem Marx'dan hem Weber'den esinlenmiştir. 19. Yüzyıldan beri sanayi toplumlarında meydana gelen sermayenin ayrışması, emeğin parçalanması, yeni orta sınıfın ortaya çıkması gibi değişimlerden yola çıkarak Marx'ın ekonomik iktidarların bizzat siyasal iktidar olduğu görüşünü reddeder (Poloma, 1993 akt. Ünal, 2011). Profesyonel gruplar, saygınlık grupları, ekonomik sektör ideolojik, siyasal ve dini gruplar gibi birbirleriyle çatışma içinde olan çeşitli çıkar grupları ortaya çıkmıştır. Endüstrileşme arttıkça, sosyal rollerde çeşitlenme de artmaktadır (Ünal, 2011). Hem mevkilerin, mesleklerin sosyal farklılaşmasına hem de şöhret ve servete dayalı sosyal statünün derecelendirilmesiyle oluşan toplumsal tabakalaşmayı oluşturmuştur. Tabakalaşma, bazı şeyleri istenir bazı şeyleri istenmeyen kılan normlardan kaynaklanır. Otoriteleri birbirinden farklı olan topluluklar arasında çatışmalar çıkacağını da savunmuştur. Otoriteler; toplumsal normlarla belirlenmiş, sınırlanmış, yaptırımı olan, toplumsal rol ve mevkiye bağlı güçlerdir (Wallace ve Wolf, 2004 akt. Ünal, 2011). Çatışma, toplumdan silinemez ve toplumsal yapı için işlevseldir. Çatışmayı bastırmak yerine kurumsallaşma ile düzenlenmesi gerekir (Mendras, 2008 akt. Ünal, 2011). Dahrendorf, emir verme durumlarına göre sınıf adını verdiği çeşitli sosyal gruplar oluşturmuştur. Bunlar; seçkin sınıf yani yönetici ve siyasal seçkinler, hizmet sınıfı yani bürokratlar, eski orta sınıf yani üretim araçlarının sahibi olan girişimciler, işçi sınıfının seçkini yani belirli bir özerklikten yararlanan işçiler, sahte orta sınıf yani beyaz yakalı çalışanlar, işçi sınıfı ve alt sınıftır (Poloma, 2004 akt. Ünal, 2011).

Turner ve Üç Boyutlu Tabakalaşma Analizi

Turner (2000), toplumsal tabakalaşmayı 3 temel boyutla kavramsallaştırır. Birincisi; statüye hukuksal-siyasal bir nosyon olarak bakmasıdır. Statüyü, siyasal yurttaşlık kavramı içindeki bir öge olarak görür. Hak olarak statü, sosyal mücadele ve çatışmaların ürünüdür. Statüyle gruplar, ayrıcalık elde etmek ya da haklarını tekelleştirmek veya yükseltmek isterler. İkincisi; statü sadece siyasal bir hak değil, bir yaşam tarzı olarak kültürel bir boyuttur. Üçüncüsü; ekonomik sınıf, toplumsal tabakalaşmanın bağımsız bir boyutudur (Ünal, 2011).

Touraine ve Yeni Toplumsal Hareketler

Touraine'ye (1995) göre; sosyal değişme, sosyal mücadelenin ürünüdür fakat artık mücadelenin yeri ve amaçları değişmiştir. Sanayi toplumunda sosyal çatışmalarda, mücadelenin yeri fabrika ve amacı da zenginliğin paylaşılmasıydı. Artık mücadelenin yeri şehir, üniversite gibi yerlere; amaçları ise hayat kalitesi, eğitim kalitesi çevreyi koruma gibi amaçlara kaymıştır. Touraine, sanayi sonrası topluma programlanmış toplum adını vermiştir. Bu toplumun yeni bir güç merkezi ve yeni ilişki biçimleri vardır. Mücadele alanı artık devlet değil, sivil toplumdur. Yeni toplumsal hareketler, toplumsal aktörlerin, sivil toplum üzerindeki mücadelesinin sonucudur. Toplumsal aktörler, toplumun işleyişine etkide bulunma imkanının bilincindedirler. Eylemciliğin dinamik yönü, tarihselliğidir. Sosyologlar, kendi toplumlarının çatışmalarından etkilenir ve üzerlerine toplumsal görev düşer (Ünal, 2011).

Giddens ve Yeni Eşitsizlikler

Giddens, eski eşitsizliklerin dikey eşitsizlikler (toplumsal sınıflar ve tabakalar) olduğunu, neo kapitalizmle birlikte bunların yerini yatay eşitsizliklerin (yaşama tarzındaki eşitsizlikler) aldığını söylemiştir. Çalışan nüfusun azalması, ekonomik süreçlerde farklılaşma, sınıfların orta sınıfa dönüşümü, koruyucu devlet yapısı gibi etkenler, yeni eşitsizliklerin oluşmasında başlıca sebeplerdir (Ünal, 2011).

“Sosyal grupların iç farklılıklarının çoğalırken, sosyal gruplar arasındaki farklar azalmıştır. Sosyal eşitsizlikler azalmıştır. Eşitsizlik boyutları arasındaki ilişkiler azalmıştır. Sosyal eşitsizlikler, günlük davranışlar gibi unsurları az çok açıklayabilir. Yeni eşitsizlikler gittikçe önem kazanmaktadır.” (Layder, 1997 akt. Ünal, 2011: 175-176).

Bourdieu ve İnşacı Yapısallık ya da Yapısalcı İnşacılık

Bourdieu, yaşam tarzı, tüketim, zevkler, hobiler, serbest zaman alışkanlıkları gibi farklılıkların toplumsal sınıfları belirlediğini söylemiştir. Meslek, gelir, eğitim gibi değişkenler yerine ekonomik sermaye, sosyal sermaye, kültürel sermaye, sembolik sermaye değişkenleri olmalıdır (Ünal, 2011). Bireylerin sosyal faaliyetlerini yönlendiren içsel eğilimler anlamına gelen habitus kavramını öne sürmüştür (Ansart, 1990 akt. Ünal, 2011). Bourdieu (1979), her bireyin kendi habitusu ve ait olduğu sınıfa ait sınıf habitusu olduğunu belirtmiştir (Ünal, 2011). Buna ek olarak sermaye kavramından da bahsetmiştir. Ekonomik sermayeyi gelir ve miras oluşturur. Bunun dışında, çeşitli biçimleri içeren ve habitusla gösterilen kültürel sermaye, bir gruba ait

olmanın getirdiği imkanlarının tümü olan sosyal sermaye ve fiziksel görünümün, şeref, namın vb. oluşturduğu sembolik sermaye vardır (Ünal, 2004 akt. Ünal, 2011). 3 toplumsal sınıftan bahseder. Birincisi; her türlü sermayeye sahip olan tahakküm eden üst sınıf, sınıf bilincine sahiptir ve bu sebeple kendisini diğer sınıflardan bilinçli bir şekilde ayırır. İkincisi; bir üst sınıfı taklit eden burjuvazi sınıftır. Üçüncüsü ise tüm sermayeleri sınırlı ve zayıf olan halk sınıfıdır. Bourdieu (1979), bu sınıfların sermaye dağılımlarını incelemiştir. Tahakküm eden sınıfta yer alan büyük tüccar ve sanayicilerin ekonomik sermayeleri çokken, kültürel sermayeleri görece azdır. Bilim adamlarında ise kültürel sermaye çokken, ekonomik sermaye görece azdır. Küçük burjuvazi sınıfında ekonomik ve kültürel sermaye, eşit düzeydedir. Halk sınıfında ise ekonomik sermaye yoktur ve kültürel sermaye de çok düşük bir seviyededir. Tahakküm ilişkileri, sembolik sermayeyi etkiler. Tahakküm eden sınıf, kendi sosyal değerlerini, dünya görüşünü, kültürünü alt sınıflara dayatmaya çalışır (Ünal, 2011).

2.4.3. Günümüz Toplumlarında Tabakalaşma

Sanayileşme ile birlikte sınıf farklılıklarının önemli derecede azaldığına ilişkin düşünceler vardır. Ekonomik durumu yüksek olan bireylere uygulanan vergilendirme sistemi, ekonomik durumu düşük kişilere uygulanan sosyal güvenlik sistemleriyle birlikte üst sınıf ile alt sınıf arasındaki farkın azaldığı düşünülmektedir. Eğitiminin devlet tarafından verilmesi ile de eğitim alan bireylerin toplumda üst sınıflara çıkabileceğini savunanlar vardır. Ancak tüm bunların etkisi çok fazla değildir. Giddens (2000), toplumsal sınıf farklılıklarının, yaşamda pek çok alanı etkilediğini savunmuştur. Fiziksel farklılıkların ve sağlığın da toplumsal sınıflardan etkilendiğini söylemiştir. Fiziksel farklılıklar ve sağlığın yanı sıra yerleşme bölgesi, konut yapısı, sosyal etkileşme, tüketim alan ve biçimi, serbest zaman etkinlikleri, duygu, düşünce, tutum, eğilim, değer, inanç, zevk, dünya görüşü gibi faktörler toplumsal sınıfa göre değişkenlik gösterir. Toplumlarda alt sınıf ile üst sınıf arasındaki fark ne kadar fazlaysa, sosyal eşitsizlik de o kadar fazla demektir (Ünal, 2011).

Günümüz toplumlarını şu şekilde sınıflara ayırabiliriz:

Üst-Egemen Sınıflar

Giddens'e (2000) göre üst egemen sınıfı önemli miktarda mülkiyete sahip olanlar oluşturur. Üst sınıf da kendi içinde mülkiyeti, serveti kuşaktan kuşağa var olan eski

zenginler ve mülkiyetlerini, servetlerini kendileri edinmiş olan yeni zenginler olmak üzere ikiye ayrılır ve bunlar arasında da statü farkı vardır. Eski zenginler, yeni zenginleri küçümser. Üst sınıflar, sanayi ve mali sermayeyi doğrudan etkileyecek güce sahipken aynı zamanda siyaset, eğitim, kültür alanlarına da erişebilecek güce sahiptirler (Ünal, 2011).

Orta-Ara Sınıflar

19. Yüzyıl sonunda orta sınıf kavramını ilk ileri atan kişi Simmel'dir. Kendine özgü özellikleri ve dinamiğiyle bir orta sınıftan bahsetmiştir (Mendras, 2008 akt. Ünal, 2011). Orta sınıfı, çelişkili sınıf olarak tanımlayan Wright (1997), Marksist ve Weberyen sınıf analizlerinden beslenen bir melez sınıf olduğunu öne sürmüştür. Marksist yaklaşımdan sömürü kavramını, Weberyen yaklaşımdan güç ilişkileri kavramını almıştır. Bunlara çelişkili sınıf adını vermiştir. Ara sınıf katmanları oluşturulurken hangi ölçütlerle ve nasıl tanımlanacağı, sınıf çalışmalarında temel sorunlardan biri olmuştur. Wright çelişkili sınıf konumlarını kavramsallaştırırken ölçütleri şu şekilde almıştır: Üretim araçlarının mülkiyeti, üretim araçlarının üzerinde kontrole sahip olmak ve diğer çalışanlar üzerinde kontrole sahip olmak. İşverenler için bu 3 ölçütün hepsi varken, işçilerde hiçbiri yoktur. Böylece sadece işveren ve işçi olan toplumsal sınıflarda yönetici, şef gibi ara sınıflar ortaya çıkmıştır (Özügurlu, 2011). Modern kapitalist toplumlarda 20. yüzyıl boyunca toplumun sınıfsal yapısının ortasında yer alan orta sınıf, diğer sınıflara göre daha fazla genişlemiş ve bölünmüştür. Gelişmiş toplumlarda orta sınıf, nüfusun büyük çoğunluğunu kapsar. Bunun sebebi beyaz yakalı işlerin, mavi yakalı işlere göre daha fark edilebilir derecede artmasıdır. Mendras'a (2008) göre orta sınıfın en önemli özelliği, üst ve alt sınıfla sürekli bir alışveriş halinde olmasıdır. Alt sınıfa göre orta sınıfın maddi avantajı daha fazla olmakla beraber ve kültürel avantajı da vardır. Giddens (2000) orta sınıfı; eski orta sınıf, yukarı orta sınıf ve aşağı orta sınıf olmak üzere üç kesime ayırmıştır. Eski orta sınıftakiler hem üretim araçlarının sahibi hem de çalıştırılan olan küçük iş sahipleridir. Yukarı orta sınıftakiler uzmanlaşmış bilgiye sahip, yönetim becerisi olan, yüksek ücretli, iş güvencesi ve özel emeklilik hakları olan yöneticiler ve profesyonellerdir. Aşağı orta sınıf ise büro elemanları, öğretmenler, hemşireler gibi heterojen bir gruptur (Ünal, 2011).

Alt-Bağımlı Sınıf

El emeğine dayanan işlerde çalışanlar bu sınıfı oluşturur. Yukarı işçi sınıfını, nitelikli işçiler oluşturur. Aşağı işçi sınıfındakiler ise çok az eğitim gerektiren, niteliksiz emeğe dayanan işlerde çalışan işçilerdir. Yukarı işçi sınıfının aşağı işçi sınıfına göre yüksek ücreti, çalışma koşulları, iş güvenliği vardır (Ünal, 2011).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de demografik değişimler ve dönüşümler sonucunda doğumda beklenen yaşam süresi artıyor ve dolayısıyla yaşlı nüfus artıyor. Özellikle emeklilik dönemi ile birlikte serbest zaman artmaktadır. Bireylerin serbest zamanlarını verimli kullanmaları önemlidir (Bkz Serbest Zaman Etkinliklerinin Faydaları syf 13-14). Ancak serbest zaman kullanımlarının önüne geçen pek çok faktör vardır. Bu araştırmada bu faktörlerden sosyoekonomik statü ve geriatrik depresyon kavramları incelenecektir. Farklı sosyoekonomik statüye sahip 55 yaş ve üzeri bireylerin; serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek, sosyoekonomik statünün, serbest zaman alışkanlıklarını ve geriatrik depresyonu nasıl etkilediğini tespit etmek, farklı sosyoekonomik statüye sahip bireyler için farklı serbest zaman alışkanlıklarının kazandırılmasının önemini vurgulayarak geriatrik depresyonu azaltmaya katkıda bulunmak araştırmanın amaçlarındandır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 55 yaş ve üzeri bireylerde sosyoekonomik statünün, serbest zamanı değerlendirmeye ve geriatrik depresyona olan etkisini tespit etmek amaçlı nicel araştırma tekniklerinin kullanıldığı bir araştırmadır.

3.3. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, araştırma tarihinde (Ocak 2019) ikamet kaydı Kütahya il merkezinde olan 55 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır.

Kütahya ilinin nüfusu 572256 kişidir. Kaba doğum hızı %11,2 ve kaba ölüm hızı %8,2’dir. Toplam doğurganlık hızı 1,5’dur. Nüfus artış hızı %0-2.42’tür. Doğumda beklenen yaşam süresi kadınlarda 79,1 yıl; erkeklerde 74,5 yıl olmak üzere ortalama 76,8 yıldır. Medyan yaş ise kadınlarda 37.7 yıl; erkeklerde 35.7 yıl olmak üzere ortalama 36.5 yıldır (TÜİK, 2017).

3.4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini araştırma tarihinde (Ocak 2019) ikamet kaydı Kütahya il merkezinde olan 55 yaş ve üzeri bireylerden farklı sosyoekonomik statüye sahip 100

kişi oluşturmaktadır. Örneklem seçme tekniği olarak kolayda örneklem tekniği kullanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Hipotez 1: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, internet kullanımını etkilememektedir.

Hipotez 2: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şeklini etkilememektedir.

Hipotez 3: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, seyahat etmeyi etkilememektedir.

Hipotez 4: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, müzeye gitmeyi etkilememektedir.

Hipotez 5: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşmayı etkilememektedir.

Hipotez 6: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, spor yapmayı etkilememektedir.

Hipotez 7: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, gazete okumayı etkilememektedir.

Hipotez 8: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, kitap okumayı etkilememektedir.

Hipotez 9: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, sinemaya gitmeyi etkilememektedir.

Hipotez 10: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, tiyatroya gitmeyi etkilememektedir.

Hipotez 11: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, televizyon izlemeyi etkilememektedir.

Hipotez 12: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, el sanatları ile uğraşmayı etkilememektedir.

Hipotez 13: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, depresyon görülme sıklığını etkilememektedir.

3.6. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Görüşülen kişilerden konu ile ilgili bilgi almak için veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Katılımcılarla görüşmeden önce katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmıştır. Ayrıca katılımcıların hiçbir açıdan zarar görmemesi için görüşme sırasında etik değerlere hassasiyet verilmiştir ve görüşmeden sonra da bu hassasiyet edecektir.

Araştırmada anket kağıdı 4 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm demografik bilgileri sormaktadır.

İkinci bölüm, sosyoekonomik statüyü ölçen sorulardan oluşmaktadır. Sosyoekonomik statüyü ölçmek için Kalaycıoğlu, Çelik, Çelen ve Türkyılmaz'ın (2010) yapmış olduğu “Temsili Bir Örnekleme Sosyo-Ekonomik Statü (SES) Ölçüm Aracı Geliştirilmesi: Ankara Kent Merkezi Örneği” isimli araştırmadan elde ettikleri “ $SES = 30.978 + \text{Eğitim Yılı Ortalaması} \times 0.775 + \text{Kişi Başı Gelir} \times 0.003 + \text{Oturulan Ev} \times 1.975 + \text{İkinci Ev} \times 1.975 + \text{Otomobil} \times 1.975 + \text{Evin Isınma Şekli} \times 1.775 + \text{Bulaşık Makinesi} \times 1.775 + \text{İkinci TV} \times 1.775 + \text{DVD Player} \times 1.775 + \text{İnternet Bağlantısı} \times 1.775 + \text{Hane İş Statü Puanı} \times 6.446$ ” formülü kullanılmıştır. Kalaycıoğlu ve arkadaşları bu formülü elde etmek için yaptıkları araştırmada çoklu regresyon analizi kullanmıştır. Buna göre de SES 30 ile 39,99 puan arasındaysa D grubu, 40 ile 49,99 puan arasındaysa C2 grubu, 50 ile 59,99 puan arasındaysa C1 grubu, 60 ile 69,99 puan arasındaysa B grubu ve 70 ve üzeriyse A gruplarını oluşturmuştur. Günümüz şartları göz önüne alındığında “Dvd Player” varlığı yerine “Uydu Bağlantısı” varlığı daha uygun olduğu görüldüğü için formüldeki o kısım Uydu Bağlantısı olarak güncellenmiştir. Çünkü internet kullanımının yaygınlaşmayı ile birlikte DVD player kullanımı azalmıştır. Film izlemek için internet, uydu bağlantısı ya da dijital platformlar tercih edilmektedir. Formülü “ $SES=30.978+0.775x_1+0.003x_2+1.975x_3+1.975x_4+1.975x_5+1.775x_6+1.775x_7+1.775x_8+1.775x_9+1.775x_{10}+6.646x_{11}$ ” şeklinde sadeleştirerek daha basit hale getirebiliriz.

Formül, Microsoft Excel 2010 Programı'nda oluşturulmuş ve katılımcıların sosyoekonomik statü puanları hesaplanmıştır. Formül uygulanırken; eğitim yılı ortalaması bölümüne, katılımcıların bitirmiş oldukları eğitim seviyesi, “yıl” esas alınarak yazılmıştır. İlgili makalede hanedeki 15 yaş ve üzeri bireylerin bitirmiş oldukları veya halen devam ettikleri eğitim kademesi dikkate alınarak hesaplanması gerektiği belirtilirken, bu araştırma bireysel sosyoekonomik statü ile ilgilendiği için sadece bireyin eğitim seviyesi alınmıştır. Kişi başı gelir bölümüne; haneye gelen toplam gelirin, hanede yaşayan kişi sayısına bölünmesiyle elde edilen miktar “Türk Lirası” cinsinden yazılmıştır. Formülde bulunan oturlan ev, ikinci ev, otomobil, bulaşık makinesi, ikinci TV, uydu bağlantısı ve internet bağlantısı bölümlerinde sahip olma veya sahip olmama durumu göz önüne alınarak doldurulmuştur. Bu kapsamda sahip olunan maddelere “1”, sahip olunmayan maddelere “0” yazılmıştır. Evin ısınma şekli bölümünde, evin kaloriferle ısınma durumuna “1”, diğer ısınma şekillerine “0” yazılmıştır. Hane iş statüsü bölümüne; ilgili makalede bulunan bireyin sahip olduğu “mesleğin” katsayısı yazılmıştır. Mesleklerin kategorileri ve katsayıları ilgili makaleye göre alınmıştır.

Tablo 3.1. Meslek Kategorileri ve Puanları

Meslekler	Puan
1. Orta ve büyük işveren (10 kişiden fazla çalıştıran) (kendi hesabına; imalat, hizmetler, inşaat, taşımacılık vb.)	1.69
2. Kendi hesabına profesyonel (kendi hesabına çalışan doktor, avukat, mühendis, mimar, hukuk müşaviri, mali müşavir, noter, mütercim tercüman, programcı, tasarımcı vb.)	1.55
3. Memur Maaşlı – profesyonel, üst düzey yönetici, profesyonel ordu mensubu (kamu yöneticileri, kamuda profesyonel meslek sahipleri ve profesyonel ordu mensupları –astsubay ve er dahil değil.)	1.54
4. İşçi, düzenli ücretli, beyaz yakalı (yönetici/profesyonel)	1.54
5. Kendi hesabına büyük ticaret (ithalat, ihracat, toptancı, kabzımal vb.)	1.24
6. Memur, maaşlı - orta düzey memur (ara eleman, öğretmen, devlet dairelerinde kamu çalışanı memur.)	1.12
7. Küçük işveren (1-10 kişi çalıştıran)	0.81
8. İşçi, düzenli ücretli, beyaz yakalı – düşük ve orta vasıflı	0.79
9. Memur, maaşlı- yardımcı hizmetler (odacı, çaycı, arşiv görevlisi vb.)	0.65
10. Kendi hesabına küçük ticaret	0.57
11. Ücretsiz aile işçisi	0.49
12. İşçi, düzenli ücretli, mavi yakalı - orta vasıflı (ustabaşı, aşçı, şoför, şef garson vb.)	0.40
13. Farklı bir kategori olarak “şu anda çalışmayan” emekliler	0.35
14. İşçi, düzenli ücretli, mavi yakalı – vasıfsız (fabrikada imalatta kol işçisi, hizmet sektöründe komi, kebapçıda çalışan, inşaat ve tamir işleri, imalatta çırak, garson vb.) 0.24	0.24
15. Kendi hesabına marjinal işler (kendine ait işyeri olmadan kendi hesabına çalışanlar (işportacı, boya-badanacı, araba tamircisi, çevirmen vb.)	0.21
16. Çiftçi (kendi toprağını ekip biçen, ortakçı, düzenli tarım işçisi vb.)	0.20
17. Kendi hesabına zanaatkar (kuaför, marangoz, berber, su tesisatçısı, çilingir, yorgancı, yufkacı vb.)	0.18
18. Evden yapılan gelir getiren işler (kendi evinde, dikiş, nakış, yün işleri, takı yapıp satmak, pasta börek yapıp satmak, çocuk bakmak vb.)	0.04
19. Yevmiyeli geçici işçilik (gündelikçilik, çocuk bakıcılığı, inşaat yevmiyeli çalışan, hamallık, amelelik, parça başı işler vb.)	0.00

Üçüncü bölümde ise serbest zaman alışkanlıklarını anlamaya yönelik sorular vardır.

Dördüncü bölümde Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form (GDÖ-15) kullanılmıştır. Geriatrik Depresyon Ölçeği, Yesevage ve ark. tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Türkiye’de İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden Turan Ertan ve arkadaşları Türk populasyonunda geçerlik ve güvenilirlik

çalışmalarını yaparak Türk kültürüne uyarlamıştır (Gül ve ark., 2012). Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form 15 sorudan oluşmaktadır. Kolaylıkla “evet” ya da “hayır” şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçeğin puanlamasında depresyon lehine verilen her yanıt için 1 puan, diğer yanıt için 0 puan verilmektedir. Buna göre puanlaması; 0-4 puan olan bireylerde “depresyon yok”, 5-8 puan olan bireylerde “hafif depresyon”, 9-11 puan olan bireylerde “orta düzey depresyon” ve 12-15 puan olan bireylerde “şiddetli depresyon” şeklinde kategorilendirilmiştir. Bu araştırmada depresyon varlığı ve şiddeti ile ilgili değerlendirmeler sadece bu ölçeğe göre yapılmıştır.

Verileri analiz etmek için, Statistical Package for the Social Sciences¹⁸ (SPSS 18) veri seti analizi programı kullanılmıştır. Analizler ki-kare testi kullanılarak test edilmiştir. Ki-kare testi yüzdeleri karşılaştırır. Analizler %5 anlamlılık düzeyine göre yapılmıştır. Sing değeri (p), 0,05’den küçük olduğunda 2 değişken arasında anlamlı bir ilişki vardır. Beklenen değer %20’nin üzerinde çıkan testler için Fisher’s Exact Test sonucu elde edilen p değerine bakılmıştır. Cramer’s V ise ilişkinin kuvveti hakkında bilgi verir. Bu değer 0 ise, 2 değer arasında ilişki yoktur ve 1’e yaklaştıkça ilişkinin gücü artar.

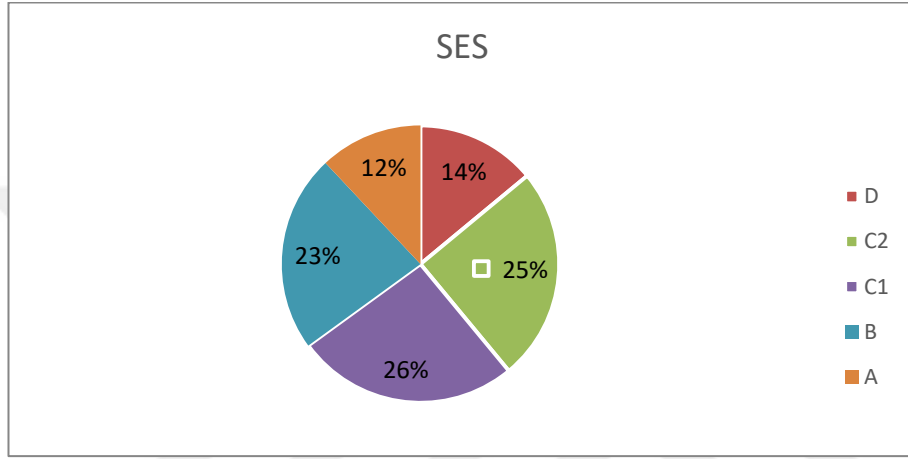
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarını, katılımcıların vermiş olduğu bilgilerin doğruluklarının gerçeklik payının bilinmemesi oluşturmaktadır. Araştırma, katılımcıların vermiş olduğu içten ve samimi cevapların doğruluğuna güvenilerek analiz edilmiştir. Araştırmanın analiz ve sonuçları evreni temsil etmemektedir. Analiz ve sonuçlar sadece araştırmaya katılan 100 katılımcı ile sınırlıdır. Araştırmada geriatrik depresyon kavramı ile bahsedilen kavram Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form’a göre kategorilendirilmiştir. Kesin bir depresyon teşhisi değildir.

4.BULGULAR

4.1.Katılımcıların Profili

Katılımcıların %12'si (12 kişi) A grubunda, %23'ü (23 kişi) B grubunda, %26'sı (26 kişi) C1 grubunda, %25'i (25 kişi) C2 grubunda ve %14'ü (14 kişi) D grubundadır. A grubu sosyoekonomik statüsü en yüksek grup olurken, D grubu sosyoekonomik statüsü en düşük gruptur.

Şekil 4.1. Katılımcıların Sosyoekonomik Statü Gruplarının Dağılımı

Katılımcıların cinsiyet, yaş ve medeni durumuna yönelik sosyodemografik özelliklerin sosyoekonomik statü gruplarına göre dağılımı aşağıda yer alan tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Profili

	Tüm Katılımcılar	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Cinsiyet	%43 Kadın (43 Kişi) %57 Erkek (57 Kişi)	%16,7 Kadın (2 Kişi) %83,3 Erkek (10 Kişi)	%26,1 Kadın (6 Kişi) %73,9 Erkek (17 Kişi)	%34,6 Kadın (9 Kişi) %65,4 Erkek (17 Kişi)	%56 Kadın (14 Kişi) %44 Erkek (11 Kişi)	%85,7 Kadın (12 Kişi) %14,3 Erkek (2 Kişi)
Ortalama Yaş	62,12 yıl	58,75 yıl	60,13 yıl	61 yıl	63,92 yıl	67,42 yıl
Maksimum Yaş	89 yıl	70 yıl	78 yıl	89 yıl	82 yıl	83 yıl
Minimum Yaş	55 yıl	55 yıl	55 yıl	55 yıl	55 yıl	57 yıl
Medeni Durum	%83 Evli (83 Kişi) %17 Bekar (17 Kişi)	%91,7 Evli (11 Kişi) %8,3 Bekar (1 Kişi)	%91,3 Evli (21 Kişi) %8,7 Bekar (2 Kişi)	%80,8 Evli (21 Kişi) %19,2 Bekar (5 Kişi)	%88 Evli (22 Kişi) %12 Bekar (3 Kişi)	%57,1 Evli (8 Kişi) %42,9 Bekar (6 Kişi)

Katılımcıların %43'ünü (43 kişi) kadınlar; %57'sini (57 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 62,16 yıldır. Maksimum yaş 89 yıl, minimum yaş 55 yıl olmak üzere standart sapması 8,1'dir. Katılımcıların %83'ü (83 kişi) evliken, %17'si (17 kişi) bekarıdır. Katılımcılar dul ifadesinden rahatsız olduğu için dul yerine de bekar kullanılmıştır.

Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'sini (2 kişi) kadınlar, %83,3'ünü (10 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 58,75 yıldır. Maksimum yaş 70 yılken, minimum yaş 55 yıl olmak üzere standart sapması 4,15'dir. Katılımcıların %91,7'si (11 kişi) evliken, %8,3'ü (1 kişi) bekarıdır.

Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %26,1'ini (6 kişi) kadınlar, %73,9'unu (17 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 60,13

yıldır. Maksimum yaş 78 yılken, minimum yaş 55 yıl olmak üzere standart sapması 6,18'dir. Katılımcıların %91,3'ü (21 kişi) evliyen, %8,7'si (2 kişi) becardır.

Sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %34,6'sını (9 kişi) kadınlar, %65,4'ünü (17 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 61 yıldır. Maksimum yaş 89 yılken, minimum yaş 55 yıl olmak üzere standart sapması 9,76'dır. Katılımcıların %80,8'i (21 kişi) evliyen, %19,2'si (5 kişi) becardır.

Sosyoekonomik statüsü C2 grubu katılımcıların %56'sını (14 kişi) kadınlar, %44'ünü (11 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 63,92 yıldır. Maksimum yaş 82 yılken, minimum yaş 55 yıl olmak üzere standart sapması 7,66'dır. Katılımcıların %88'i (22 kişi) evliyen, %12'si (3 kişi) becardır.

Sosyoekonomik statüsü D grubu katılımcıların %85,7'sini (12 kişi) kadınlar, %14,3'ünü (2 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 67,42 yıldır. Maksimum yaş 83 yılken, minimum yaş 57 yıl olmak üzere standart sapması 8,89'dur. Katılımcıların %57,1'i (8 kişi) evliyen, %42,9'u (6 kişi) becardır.

4.2. Katılımcıların Sosyoekonomik Statülerini Belirleyen Özellikleri

Sosyoekonomik statüyü belirleyen özellikler eğitim durumu, hanede kişi başına düşen gelir, ev sahipliği, ikinci ev sahipliği, otomobil sahipliği, evin ısınma şekli, bulaşık makinesi sahipliği, ikinci televizyon sahipliği, uydu yayını sahipliği, internet sahipliği ve meslek bazında analiz edilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Sosyoekonomik Statülerini Belirleyen Özellikler

	Tüm Katılımcılar	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Ortalama Eğitim Yılı	8,99 yıl	14 yıl	13,95 yıl	9,73 yıl	5,48 yıl	1,42 yıl
Kişi Başı Gelir	1640,31 TL	3640,16 TL	2039,39 TL	1582,30 TL	848,80 TL	791,64 TL
Ev Sahipliği	%78 (78 Kişi)	%100 (12 Kişi)	%91,3 (21 Kişi)	%84,6 (22 Kişi)	%68 (17 Kişi)	%42,9 (6 Kişi)
2. Ev Sahipliği	%20 (20 Kişi)	%58,3 (7 Kişi)	%39,1 (9 Kişi)	%11,5 (3 Kişi)	%4 (1 Kişi)	–
Otomobil Sahipliği	%50 (50 Kişi)	%100 (12 Kişi)	%65,2 (15 Kişi)	%61,5 (16 Kişi)	%20 (5 Kişi)	%14,3 (2 Kişi)
Bulaş. Makinesi Sahipliği	%75 (75 Kişi)	%100 (12 Kişi)	%95,7 (22 Kişi)	%80,8 (21 Kişi)	%68 (17 Kişi)	%21,4 (3 Kişi)
2. Tv Sahipliği	%54 (54 Kişi)	%75 (9 Kişi)	%91,3 (21 Kişi)	%61,5 (16 Kişi)	%32 (8 Kişi)	–
Uydu Yayını Sahipliği	%54 (54 Kişi)	%83,3 (10 Kişi)	%82,6 (19 Kişi)	%69,2 (18 Kişi)	%24 (6 Kişi)	%7,1 (1 Kişi)
İnternet Bağlantısı Sahipliği	%59 (59 Kişi)	%91,7 (11 Kişi)	%82,6 (19 Kişi)	%53,8 (14 Kişi)	%52 (13 Kişi)	%14,3 (2 Kişi)
Isınma Şekli	%95 Doğalgaz (95 Kişi) %5 Soba (5 Kişi)	%100 Doğalgaz (12 Kişi)	%100 Doğalgaz (23 Kişi)	%100 Doğalgaz (26 Kişi)	%96 Doğalgaz (24 Kişi) %4 Soba (1 Kişi)	%71,4 Doğalgaz (10 Kişi) %28,6 Soba (4 Kişi)
Meslek	%31 Ev hanımı (31 Kişi)	– Ev hanımı	– Ev hanımı	%23,1 Ev hanımı (6 Kişi)	%56 Ev hanımı (14 Kişi)	%78,6 Ev hanımı (11 Kişi)
	%8 Kendi hesabına profesyonel (8 Kişi)	%41,7 Kendi hesabına profesyonel (5 Kişi)	%13 Kendi hesabına profesyonel (3 Kişi)	– Kendi hesabına profesyonel el	– Kendi hesabına profesyonel el	– Kendi hesabına profesyonel el

	%4 Profesyonel Memur (4 Kişi)	%33,3 Profesyon el Memur (4 Kişi)	– Profesyon el memur	– Profesyon el memur	– Profesyon el memur	– Profesyon el memur
	%13 Orta vasıflı memur (13 Kişi)	%16,7 Orta vasıflı memur (2 Kişi)	%39,1 Orta vasıflı memur (9 Kişi)	%7,7 Orta vasıflı memur (2 Kişi)	– Orta vasıflı memur	– Orta vasıflı memur
	%2 Beyaz yakalı orta vasıflı işçi (2 Kişi)	– Beyaz yakalı orta vasıflı işçi	%4,3 Beyaz yakalı orta vasıflı işçi (1 Kişi)	%3,8 Beyaz yakalı orta vasıflı işçi (1 Kişi)	– Beyaz yakalı orta vasıflı işçi	– Beyaz yakalı orta vasıflı işçi
	%2 Memur yardımcı Hizmet (2 Kişi)	– Memur yardımcı hizmet	– Memur yardımcı hizmet	%3,8 Memur yardımcı hizmet (1 Kişi)	%4 Memur yardımcı hizmet (1 Kişi)	– Memur yardımcı hizmet
	%1 Kendi hesabına küçük ticaret (1 Kişi)	– Kendi hesabına küçük ticaret	%4,3 Kendi hesabına küçük ticaret (1 Kişi)	– Kendi hesabına küçük ticaret	– Kendi hesabına küçük ticaret	– Kendi hesabına küçük ticaret
	%4 Mavi yakalı orta vasıflı işçi (4 Kişi)	– Mavi yakalı orta vasıflı işçi	%4,3 Mavi yakalı orta vasıflı işçi (1 Kişi)	%11,5 Mavi yakalı orta vasıflı işçi (3 Kişi)	– Mavi yakalı orta vasıflı işçi	– Mavi yakalı orta vasıflı işçi
	%30 Emekli (30Kişi)	%8,3 Emekli (1 Kişi)	%34,8 Emekli (8 Kişi)	%42,3 Emekli (11 Kişi)	%36 Emekli (9 Kişi)	%7,1 Emekli (1 Kişi)
	%1 Mavi yakalı vasıfsız işçi (1 Kişi)	– Mavi yakalı vasıfsız işçi	– Mavi yakalı vasıfsız işçi	%3,8 Mavi yakalı vasıfsız işçi (1 Kişi)	– Mavi yakalı vasıfsız işçi	– Mavi yakalı vasıfsız işçi
	%2 Çiftçi (2 Kişi)	– Çiftçi	– Çiftçi	– Çiftçi	%4 Çiftçi (1 Kişi)	%7,1 Çiftçi (1 Kişi)
	%2 Zanaatkar (2 Kişi)	– Zanaatkar	– Zanaatkar	%3,8 Zanaatkar (1 Kişi)	– Zanaatkar	%7,1 Zanaatkar (1 Kişi)

Katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 8,99 yıldır. Standart sapması 5,12'dir. Maksimum eğitim yılı 17 yılken, minimum eğitim yılı 0 yıldır. Katılımcıların

hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 1640,31 Türk Lirası'dır. Standart sapma 1028,69'dur. Maksimum gelir 5000 Türk Lirası ve minimum gelir 300 Türk Lirasıdır. Katılımcıların %78'i (78 kişi) kendilerine ait bir eve, %20'si (20 kişi) ikinci eve, %50'si (50 kişi) otomobile, %75'i (75 kişi) bulaşık makinesine, %54'ü (54 kişi) ikinci televizyona, %54'ü (54 kişi) uydu yayınına, %59'u (59 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %95'i (95 kişi) doğalgaz ile ısınırken, %5'i (5 kişi) soba kullanmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %31'i (31 kişi) ev hanımı, %8'i (8 kişi) kendi hesabına profesyonel, %4'ü (4 kişi) profesyonel memur, %13'ü (13 kişi) orta vasıflı memur, %2'si (2 kişi) beyaz yakalı orta vasıflı işçi, %2'si (2 kişi) memur yardımcı hizmet, %1'i (1 kişi) kendi hesabına küçük ticaret, %4'ü (4 kişi) mavi yakalı orta vasıflı işçi, %30'u (30 kişi) emekli, %1'i (1 kişi) mavi yakalı vasıfsız işçi, %2'si (2 kişi) çiftçi ve %2'si (2 kişi) zanaatkardır. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 55,09'dur. Standart sapma 11,87'dir. Maksimum puan 81,04'ken, minimum puan 35,95'dir.

Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 14 yıldır. Standart sapma 1,34'dür. Maksimum eğitim yılı 15 yılken, minimum eğitim yılı 11 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 3640,16 Türk Lirası'dır. Standart sapma 1083,80'dir. Maksimum gelir 5000 Türk Lirası ve minimum gelir 1666 Türk Lirası'dır. Katılımcıların %100'ü (12 kişi) kendilerine ait bir eve, %58,3'ü (7 kişi) ikinci eve, %100'ü (12 kişi) otomobile, %100'ü (12 kişi) bulaşık makinesine, %75'i (9 kişi) ikinci televizyona, %83,3'ü (10 kişi) uydu yayınına, %91,7'si (11 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %100'ü (12 kişi) doğalgaz ile ısınmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %41,7'si (5 kişi) kendi hesabına profesyonel, %33,3'ü (4 kişi) profesyonel memur, %16,7'si (2 kişi) orta vasıflı memur, %8,3'ü emeklidir. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 74,87'dir. Standart sapma 3,06'dır. Maksimum puan 81,04'ken, minimum puan 70,81'dir.

Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 13,95 yıldır. Standart sapma 1,79'dur. Maksimum eğitim yılı 17 yılken, minimum eğitim yılı 11 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 2039,39 Türk Lirası'dır. Standart sapma 640,69'dur. Maksimum gelir 3000 Türk Lirası ve minimum 880 Türk Lirası'dır. Katılımcıların %91,3'ü (21 kişi) kendilerine ait bir

eve, %39,1'i (9 kişi) ikinci eve, %65,2'si (15 kişi) otomobile, %95,7'si (22 kişi) bulaşık makinesine, %91,3'ü (21 kişi) ikinci televizyona, %82,6'sı (19 kişi) uydu yayınına, %82,6'sı (19 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %100'ü (23 kişi) doğalgaz ile ısınmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %13'ü (3 kişi) kendi hesabına profesyonel, %39,1'i (9 kişi) orta vasıflı memur, %4,3'ü (1 kişi) beyaz yakalı orta vasıflı işçi, %4,3'ü (1 kişi) kendi hesabına küçük ticaret, %4,3'ü (1 kişi) mavi yakalı orta vasıflı işçi, %34,8'i (8 kişi) emeklidir. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 65,19'dır. Standart sapma 2,60'dır. Maksimum puan 69,44'ken, minimum puan 60,30'dur.

Sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 9,73 yıldır. Standart sapma 3,10'dur. Maksimum eğitim yılı 15 yılken, minimum eğitim yılı 5 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 1582,30 Türk Lirası'dır. Standart sapma 699,86'dır. Maksimum gelir 3200 Türk Lirası ve minimum 625 Türk Lirası'dır. Katılımcıların %84,6'sı (22 kişi) kendilerine ait bir eve, %11,5'i (3 kişi) ikinci eve, %61,5'i (16 kişi) otomobile, %80,8'si (21 kişi) bulaşık makinesine, %61,5'i (16 kişi) ikinci televizyona, %69,2'si (18 kişi) uydu yayınına, %53,8'i (14 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %100'ü (26 kişi) doğalgaz ile ısınmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %23,1'i (6 kişi) ev hanımı, %7,7'si (2 kişi) orta vasıflı memur, %3,8'i (1 kişi) beyaz yakalı orta vasıflı işçi, %3,8'i (1 kişi) memur yardımcı hizmet, %11,5'i (3 kişi) mavi yakalı orta vasıflı işçi, %42,3'ü (11 kişi) emekli, %3,8'i (1 kişi) mavi yakalı vasıfsız işçi, %3,8'i (1 kişi) zanaatkardır. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 55,29'dur. Standart sapma 3,05'dir. Maksimum puan 59,97'ken, minimum puan 50,33'dür.

Sosyoekonomik statüsü C2 grubu katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 5,48 yıldır. Standart sapma 2,91'dir. Maksimum eğitim yılı 11 yılken, minimum eğitim yılı 0 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 848,80 Türk Lirası'dır. Standart sapma 355,72'dir. Maksimum gelir 1750 Türk Lirası ve minimum 333 Türk Lirası'dır. Katılımcıların %68'i (17 kişi) kendilerine ait bir eve, %4'ü (1 kişi) ikinci eve, %20'si (5 kişi) otomobile, %68'i (17 kişi) bulaşık makinesine, %32'si (8 kişi) ikinci televizyona, %24'ü (6 kişi) uydu yayınına, %52'si (13 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %96'sı (24 kişi) doğalgaz ile

ısınrken, %4'ü (1 kişi) soba ile ısınmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %56'sı (14 kişi) ev hanımı, %4'ü (1 kişi) memur yardımcı hizmet, %36'sı (9 kişi) emekli, %4'ü (1 kişi) çiftçidir. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 45,63'dür. Standart sapma 2,18'dir. Maksimum puan 48,78'ken, minimum puan 42,12'dir.

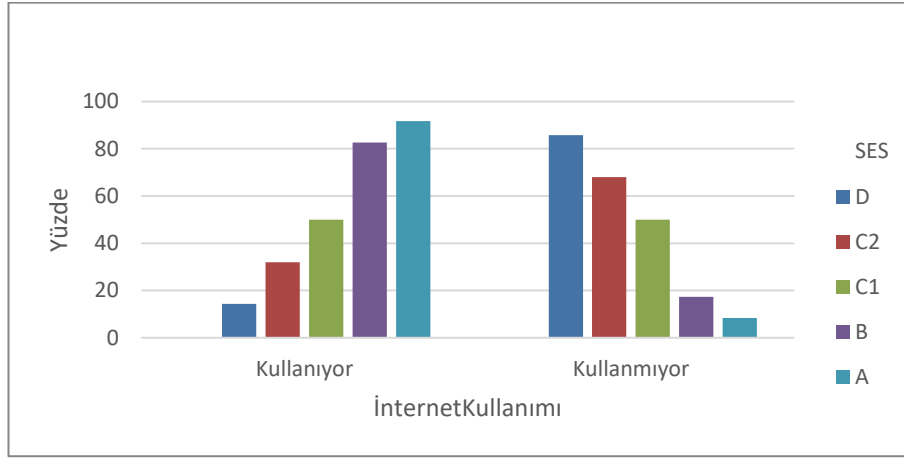
Sosyoekonomik statüsü D grubu katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 1,42 yıldır. Standart sapma 2,34'dür. Maksimum eğitim yılı 5 yılken, minimum eğitim yılı 0 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 791,64 Türk Lirası'dır. Standart sapma 319,56'dir. Maksimum gelir 1500 Türk Lirası ve minimum 300 Türk Lirası'dır. Katılımcıların %42,9'u (6 kişi) kendilerine ait bir eve, %14,3'ü (2 kişi) otomobile, %21,4'ü (3 kişi) bulaşık makinesine, %7,1'i (1 kişi) uydu yayınına, %14,3'ü (2 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %71,4'ü (10 kişi) doğalgaz ile ısınırken, %28,6'sı (4 kişi) soba ile ısınmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %78,6'sı (11 kişi) ev hanımı, %7,1'i (1 kişi) emekli, %7,1'i (1 kişi) çiftçi, %7,1'i (1 kişi) zanaatkardır. Katılımcıların sosyoekonomik puanlarının ortalaması 38,09'dur. Standart sapma 1,29'dir. Maksimum puan 39,98'ken, minimum puan 35,95'dir.

4.3. Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Katılımcıların sosyoekonomik statüsü ile internet kullanımı, aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şekli, seyahat etme, müzeye gitme, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma, spor yapma, gazete okuma, kitap okuma, sinemaya gitme, tiyatroya gitme, televizyon izleme ve el sanatları ile uğraşma ki-kare testi ile test edilmiştir.

Sosyoekonomik statüye göre internet kullanımı ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre internet kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:28,24, df:4, p:0,001). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %91,7'si (11 kişi), B grubu katılımcıların %82,6'sı (19 kişi), C1 grubu katılımcıların %50'si (13 kişi), C2 grubu katılımcıların %32'si (8 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) internet kullanmaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, internet kullanımı artmaktadır. Sosyoekonomik

statü ile internet kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,53, p:0,001).

Şekil 4.2. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı

Tablo 4.3. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,240 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	31,261	4	,000
Linear-by-Linear Association	27,141	1	,000
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,64.

Tablo 4.4. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı Simetrik Ölçümler

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,531	,000
	Cramer's V	,531	,000
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.5. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımı

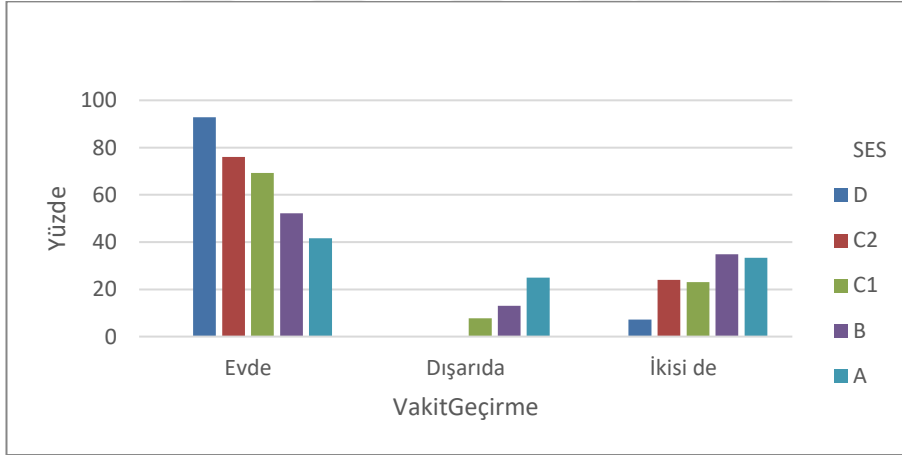
	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
İnternet Kullanıyor	%91,7 11 Kişi	%82,6 9 Kişi	%50 13 Kişi	%32 8 Kişi	%14,3 2 Kişi
İnternet Kullanmıyor	%8,3 1 Kişi	%17,4 4 Kişi	%50 13 Kişi	%68 17 Kişi	%85,7 12 Kişi

Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %83,3'ü (10 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu katılımcıların %42,3'ü (11 kişi), C2 grubu katılımcıların %16'sı (4 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) interneti sosyal medya amaçlı kullanmaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, interneti sosyal medya amaçlı kullanım artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) interneti oyun oynama amaçlı kullanmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi), C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) interneti gazete okuma amaçlı kullanmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %91,7'si (11 kişi), B grubu katılımcıların %82,6'sı (19 kişi), C1 grubu katılımcıların %46,2'si (12 kişi), C2 grubu katılımcıların %24'ü (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) interneti araştırma yapma amaçlı kullanmaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, interneti araştırma yapma amaçlı kullanım artmaktadır.

Tablo 4.6. Sosyoekonomik Statüye Göre İnternet Kullanımının Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Sosyal Medya Amaçlı	%83,3 10 Kişi	%52,2 12 Kişi	%42,3 11 Kişi	%16 4 Kişi	%14,3 2 Kişi
Oyun Amaçlı	%16,7 2 Kişi	%21,7 5 Kişi	%23,1 6 Kişi	–	%7,1 1 Kişi
Gazete Okuma Amaçlı	%50 6 Kişi	%52,2 12 Kişi	%23,1 6 Kişi	%8 2 Kişi	%7,1 1 Kişi
Araştırma Yapma Amaçlı	%91,7 11 Kişi	%82,6 19 Kişi	%46,2 12 Kişi	%24 6 Kişi	%7,1 1 Kişi

Sosyoekonomik statü ile aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şekli ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı yoktur (Fisher's Exact Test:13,53, p:0,05). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu katılımcıların %69,2'si (18 kişi), C2 grubu katılımcıların %76'sı (19 kişi) ve D grubu katılımcıların %92,9'u (13 kişi) aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile sadece evde vakit geçirmeyi tercih etmektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile sadece dışarıda vakit geçirmeyi tercih etmektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %34,8'i (8 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi), C2 grubu katılımcıların %24'ü (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1', (1 kişi) aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile hem evde hem dışarıda vakit geçirmeyi tercih etmektedir.

Şekil 4.3. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme

Tablo 4.7. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	14,860 ^a	8	,062	,058		
Likelihood Ratio	16,944	8	,031	,048		
Fisher's Exact Test	13,532			,057		
Linear-by-Linear Association	7,121 ^b	1	,008	,008	,004	,001
N of Valid Cases	100					

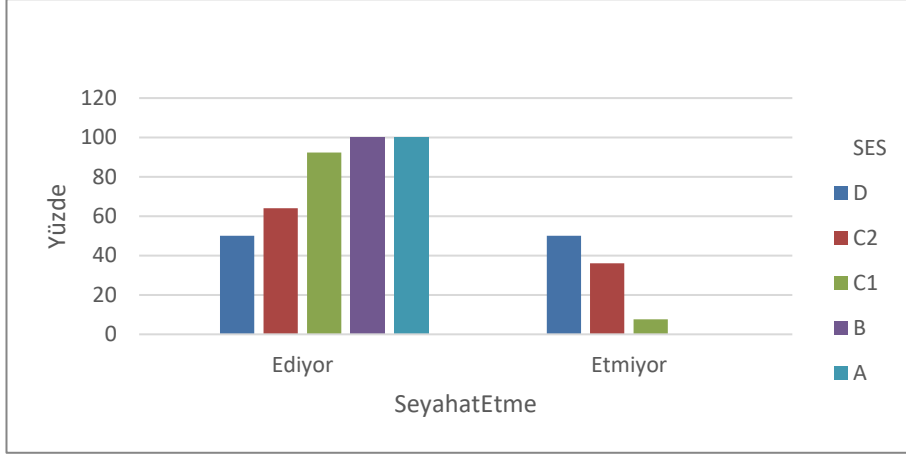
a. 7 cells (46,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,96.

b. The standardized statistic is 2,669.

Tablo 4.8. Sosyoekonomik Statüye Göre Aile, Akraba Bireyleri ya da Arkadaşları İle Vakit Geçirme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Sadece Evde Vakit Geçirme	%41,7 5 Kişi	%52,2 12 Kişi	%69,2 18 Kişi	%76 19 Kişi	%92,9 13 Kişi
Sadece Dışarıda Vakit Geçirme	%25 3 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Hem Evde Hem Dışarıda Vakit Geçirme	%33,3 4 Kişi	%34,8 8 Kişi	%23,1 6 Kişi	%24 6 Kişi	%7,1 1 Kişi

Sosyoekonomik statü ile seyahat etme ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre seyahat etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Fisher's Exact Test:23,00, p:0,001). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %100'ü (12 kişi), B grubu katılımcıların %100'ü (23 kişi), C1 grubu katılımcıların %92,3'ü (24 kişi), C2 grubu katılımcıların %64'ü (16 kişi) ve D grubu katılımcıların %50'si (7 kişi) seyahat etmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, seyahat etme artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile seyahat etme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,49, p:0,001).

Şekil 4.4. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme

Tablo 4.9. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	24,755 ^a	4	,000	,000		
Likelihood Ratio	28,098	4	,000	,000		
Fisher's Exact Test	23,000			,000		
Linear-by-Linear Association	21,253 ^b	1	,000	,000	,000	,000
N of Valid Cases	100					

a. 5 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,16.

b. The standardized statistic is -4,610.

Tablo 4.10. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme Simetrik Ölçümler

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,498	,000
	Cramer's V	,498	,000
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.11. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Seyahat Ediyor	%100 12 Kişi	%100 23 Kişi	%92,3 24 Kişi	%64 16 Kişi	%50 7 Kişi
Seyahat Etmiyor	–	–	%7,7 2 Kişi	%36 9 Kişi	%50 7 Kişi

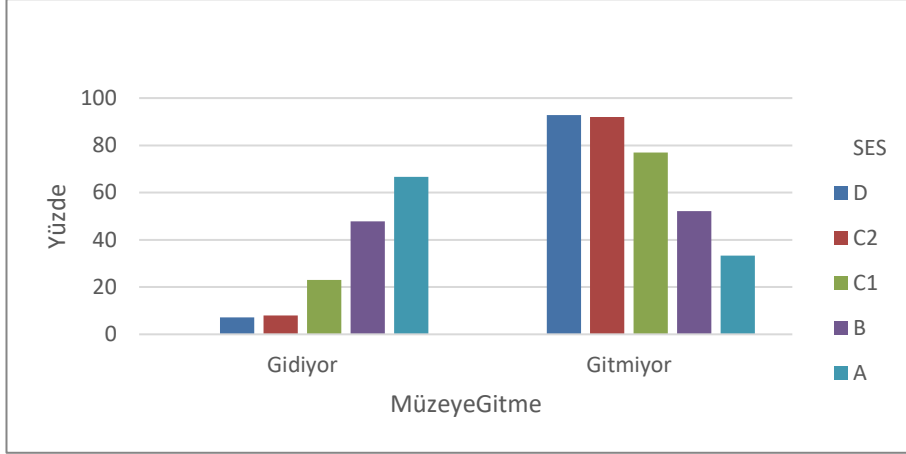
Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %47,8'i (11 kişi), C1 grubu katılımcıların %57,7'si (15 kişi), C2 grubu

katılımcıların %56'sı (14 kişi) ve D grubu katılımcıların %50'si (7 kişi) sadece ziyaret amaçlı seyahat etmektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %11,5'i (3 kişi) sadece tatil amaçlı seyahat etmektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %47,8'i (11 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) hem ziyaret hem tatil amaçlı seyahat etmektedir.

Tablo 4.12. Sosyoekonomik Statüye Göre Seyahat Etmenin Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Ziyaret Amaçlı	%8,3 1 Kişi	%47,8 11 Kişi	%57,7 15 Kişi	%56 14 Kişi	%50 7 Kişi
Tatil Amaçlı	%41,7 5 Kişi	%4,3 1 Kişi	%11,5 3 Kişi	–	–
Hem Ziyaret Hem Tatil Amaçlı	%50 6 Kişi	%47,8 11 Kişi	%23,1 6 Kişi	%8 2 Kişi	–

Sosyoekonomik statü ile müzeye gitme ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre müzeye gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:21,67, df:4, p:0,001). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %66,7'si (8 kişi), B grubu katılımcıların %47,8'i (11 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi), C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) müzeye gitmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, müzeye gitme artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile müzeye gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,46, p:0,001).

Şekil 4.5. Sosyoekonomik Statüye Göre Müze Gitme

Tablo 4.13. Sosyoekonomik Statüye Göre Müze Gitme Ki-Kare Testleri

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,678 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	22,239	4	,000
Linear-by-Linear Association	19,725	1	,000
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,36.

Tablo 4.14. Sosyoekonomik Statüye Göre Müze Gitme Simetrik Ölçümler

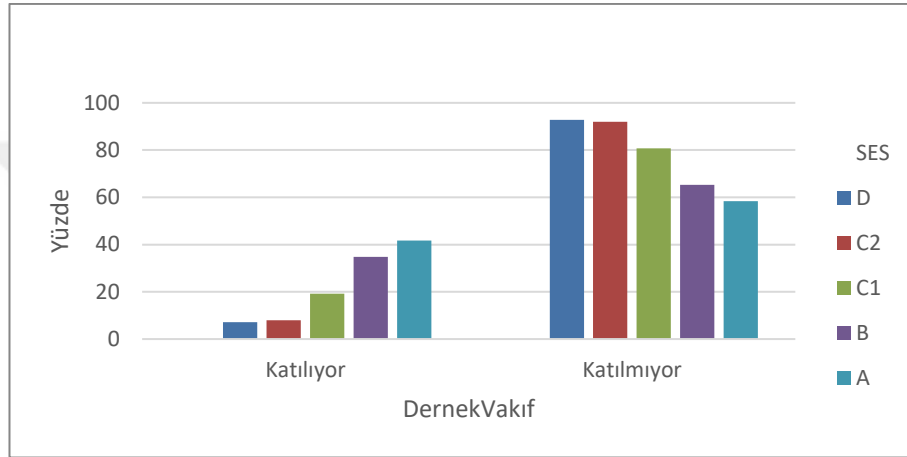
	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal		
Phi	,466	,000
Cramer's V	,466	,000
N of Valid Cases	100	

Tablo 4.15. Sosyoekonomik Statüye Göre Müze Gitme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Müze Gidiyor	%66,7 8 Kişi	%47,8 11 Kişi	%23,1 6 Kişi	%8 2 Kişi	%7,1 1 Kişi
Müze Gitmiyor	%33,3 4 Kişi	%52,2 12 Kişi	%76,9 20 Kişi	%92 23 Kişi	%92,9 13 Kişi

Sosyoekonomik statü ile dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre dernek-vakıf etkinlikleri ile

uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Fisher's Exact Test:9,41, p:0,04). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %34,8'i (8 kişi), C1 grubu katılımcıların %19,2'si (5 kişi), C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşmaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki vardır (Cramer's V:0,31, p:0,04).

Şekil 4.6. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma

Tablo 4.16. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	9,939 ^a	4	,041	,039		
Likelihood Ratio	10,170	4	,038	,052		
Fisher's Exact Test	9,410			,041		
Linear-by-Linear Association	9,164 ^b	1	,002	,002	,001	,001
N of Valid Cases	100					

a. 3 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,52.

b. The standardized statistic is -3,027.

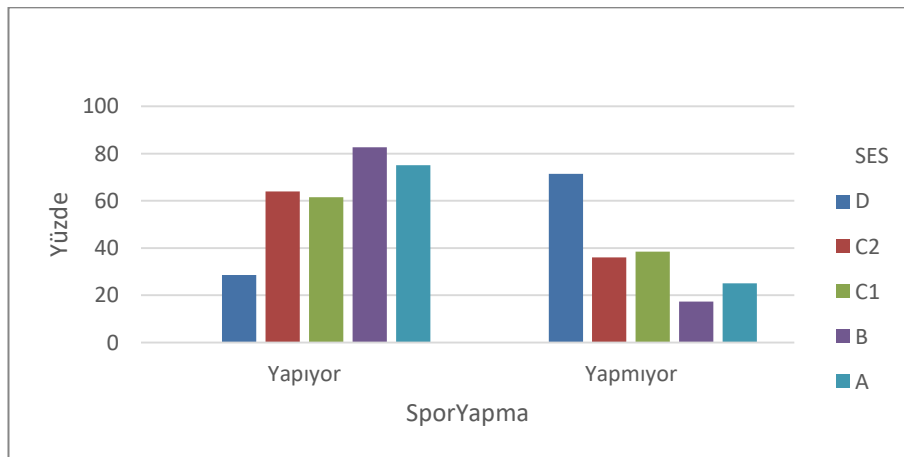
Tablo 4.17. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,315	,041
	Cramer's V	,315	,041
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.18. Sosyoekonomik Statüye Göre Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşma

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşıyor	%41,7 5 Kişi	%34,8 8 Kişi	%19,2 5 Kişi	%8 2 Kişi	%7,1 1 Kişi
Dernek-Vakıf Etkinlikleri İle Uğraşmıyor	%58,3 7 Kişi	%65,2 15 Kişi	%80,8 21 Kişi	%92 23 kişi	%92,9 13 Kişi

Sosyoekonomik statü ile spor yapma ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:11,78, df:4, p:0,01). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %75'i (9 kişi), B grubu katılımcıların %82,6'sı (19 kişi), C1 grubu katılımcıların %61,5'i (16 kişi), C2 grubu katılımcıların %64'ü (16 kişi) ve D grubu katılımcıların %28,6'sı (4 kişi) spor yapmaktadır. Sosyoekonomik statü spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,34, p:0,01).

Şekil 4.7. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma

Tablo 4.19. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,782 ^a	4	,019
Likelihood Ratio	11,865	4	,018
Linear-by-Linear Association	8,036	1	,005
N of Valid Cases	100		

a. 1 cells (10,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,32.

Tablo 4.20. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma Simetrik Ölçümler

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,343	,019
	Cramer's V	,343	,019
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.21. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapma

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Spor Yapıyor	%75 9 Kişi	%82,6 19 Kişi	%61,5 16 Kişi	%64 16 Kişi	%28,6 4 Kişi
Spor Yapmıyor	%25 3 Kişi	%17,4 4 Kişi	%38,5 10 Kişi	%36 9 Kişi	%71,4 10 Kişi

Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %56,5'i (13 kişi), C1 grubu katılımcıların %38,5'i (10 kişi), C2 grubu katılımcıların %52'si (13 kişi) ve D grubu katılımcıların %21,4'ü (3 kişi) yürüyüş yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi) yüzmektedir. Sadece sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) paraşütçülük yapmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi) dağcılık yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) voleybol oynamaktadır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %11,5'i (3 kişi) futbol oynamaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi)

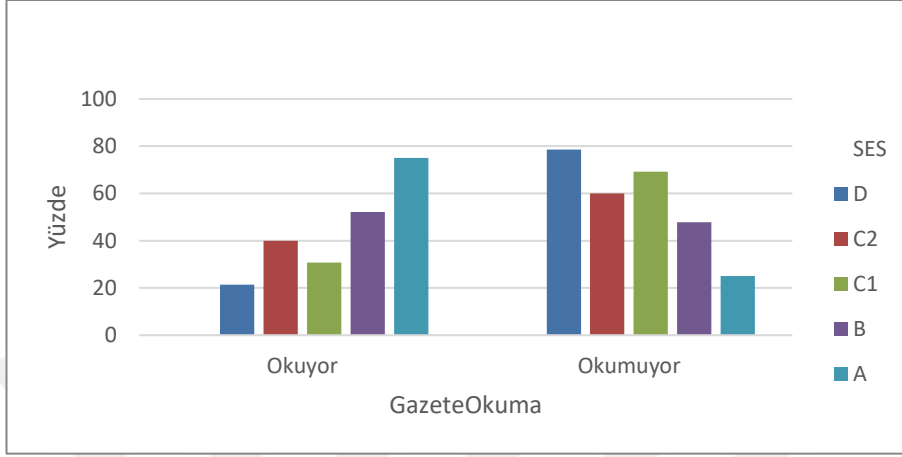
basketbol oynamaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi), C1 grubu katılımcıların %11,5'i (3 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) bisiklete binmektedir. Sadece sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) kayak yapmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) dalgıçlık yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) pilates yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi) ve B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi) fitness yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) masa tenisi oynamaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi), C1 grubu katılımcıların %11,5'i (3 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) koşu yapmaktadır.

Tablo 4.22. Sosyoekonomik Statüye Göre Spor Yapmanın Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Yürüyüş Yapma	%41,7 5 Kişi	%56,5 13 Kişi	%38,5 10 Kişi	%52 13 Kişi	%21,4 3 Kişi
Yüzme	%16,7 2 Kişi	%21,7 5 Kişi	%15,4 4 Kişi	–	–
Paraşütçülük Yapma	–	%4,3 1 Kişi	–	–	–
Dağcılık Yapma	%16,7 2 Kişi	–	–	–	–
Voleybol Oynama	–	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Futbol Oynama	–	%4,3 1 Kişi	%11,5 3 Kişi	–	–
Basketbol Oynama	%8,3 1 Kişi	–	%3,8 1 Kişi	–	–
Bisiklete Binme	%8,3 1 Kişi	%8,7 2 Kişi	%11,5 3 Kişi	%4 1 Kişi	–
Kayak Yapma	–	%4,3 1 Kişi	–	–	–
Dalgıçlık Yapma	–	%4,3 1 Kişi	–	–	–
Pilates Yapma	–	%8,7 2 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	–
Fitness Yapma	%8,3 1 Kişi	%8,7 1 Kişi	–	–	–
Masa Tenisi Oynama	%16,7 2 Kişi	%4,3 1 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Koşu Yapma	%16,7 2 Kişi	%4,3 1 Kişi	%11,5 3 Kişi	%4 1 Kişi	–

Sosyoekonomik statü ile gazete okuma ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre gazete okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:10,16, df:4, p:0,03). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %75'i (9 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu

katılımcıların %30,8'i (8 kişi), C2 grubu katılımcıların %40'ı (10 kişi) ve D grubu katılımcıların %21,4'ü (3 kişi) gazete okumaktadır. Sosyoekonomik statü ile gazete okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki vardır (Cramer's V:0,31, p:0,03).

Şekil 4.8. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma

Tablo 4.23. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,161 ^a	4	,038
Likelihood Ratio	10,426	4	,034
Linear-by-Linear Association	7,314	1	,007
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,04.

Tablo 4.24. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma Simetrik Ölçümler

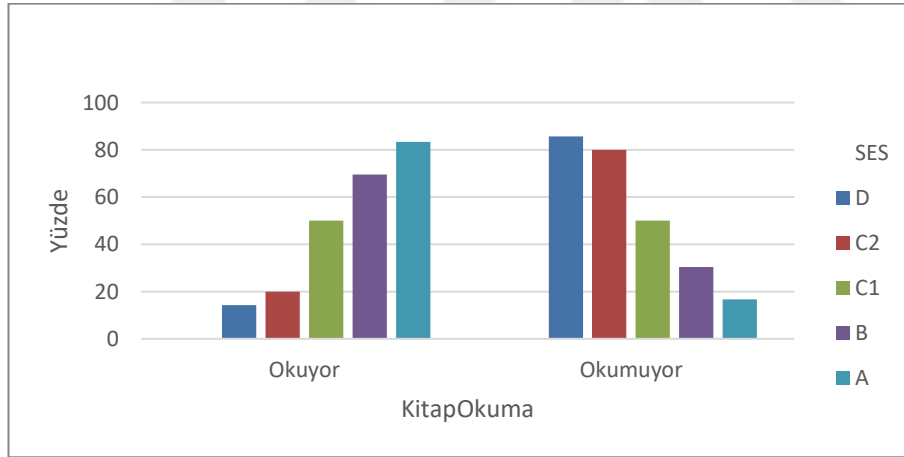
Symmetric Measures

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,319
	Cramer's V	,319
N of Valid Cases	100	

Tablo 4.25. Sosyoekonomik Statüye Göre Gazete Okuma

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Gazete Okuyor	%75 9 Kişi	%52,2 12 Kişi	%30,8 8 Kişi	%40 10 Kişi	%21,4 3 Kişi
Gazete Okumuyor	%25 3 Kişi	%47,8 11 Kişi	%69,2 18 Kişi	%60 16 Kişi	%78,6 11 Kişi

Sosyoekonomik statü ile kitap okuma ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre kitap okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:24,51, df:4, p:0,001). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %83,3'ü (10 kişi), B grubu katılımcıların %69,6'sı (16 kişi), C1 grubu katılımcıların %50'si (13 kişi), C2 grubu katılımcıların %20'si (5 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) kitap okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, kitap okuma artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile kitap okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,49, p:0,001).

Şekil 4.9. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma

Tablo 4.26. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,515 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	26,361	4	,000
Linear-by-Linear Association	23,277	1	,000
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,52.

Tablo 4.27. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma Simetrik Ölçümler

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,495	,000
	Cramer's V	,495	,000
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.28. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okuma

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Kitap Okuyor	%83,3 10 Kişi	%69,6 16 Kişi	%50 13 Kişi	%20 5 Kişi	%14,3 2 Kişi
Kitap Okumuyor	%16,7 2 Kişi	%30,4 7 Kişi	%50 13 Kişi	%80 20 Kişi	%85,7 12 Kişi

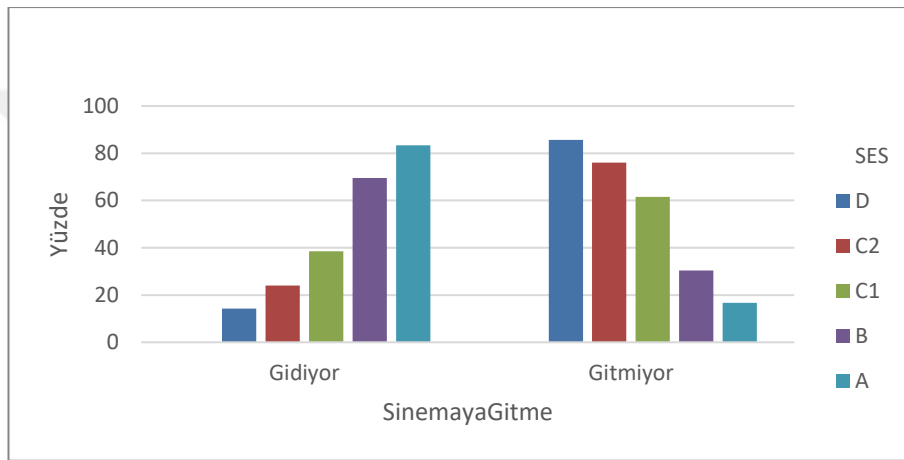
Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) anı türü okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, anı türü okuma artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %66,7'si (8 kişi), B grubu katılımcıların %43,5'i (10 kişi), C1 grubu katılımcıların %19,2'si (5 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) araştırma-inceleme türü okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, araştırma-inceleme türü okuma artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) deneme türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi) ve B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi) eğitim türü okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, eğitim türü okuma artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu

katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) felsefe türü okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, felsefe türü okuma artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) gezi türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) hikaye türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) kişisel gelişim türü okumaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) masal türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %11,5'i (3 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) mizah türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) psikoloji türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %30,4'ü (7 kişi), C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi), C2 grubu katılımcıların %12'si (3 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) roman türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) sağlık türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) sanat tasarım türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %16,7'si (2 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) şiir türü okumaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi), C1 grubu katılımcıların %19,2'si (5 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) tarih türü okumaktadır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, tarih türü okuma artmaktadır.

Tablo 4.29. Sosyoekonomik Statüye Göre Kitap Okumanın Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Anı Türü	%33,3 4 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Araştırma-İnceleme Türü	%66,7 8 Kişi	%43,5 10 Kişi	%19,2 5 Kişi	%4 1 Kişi	–
Deneme Türü	%8,3 1 Kişi	%21,7 5 Kişi	–	%4 1 Kişi	–
Eğitim Türü	%41,7 5 Kişi	%21,7 5 Kişi	–	–	–
Felsefe Türü	%33,3 4 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	%4 1 Kişi	–
Gezi Türü	%16,7 2 Kişi	%17,4 4 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	%7,1 1 Kişi
Hikaye Türü	%25 3 Kişi	%17,4 4 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	–
Kişisel Gelişim Türü	%25 3 Kişi	%17,4 4 Kişi	%15,4 4 Kişi	%8 2 Kişi	–
Masal Türü	–	%4,3 1 Kişi	–	–	–
Mizah Türü	%16,7 2 Kişi	%17,4 4 Kişi	%11,5 3 Kişi	%4 1 Kişi	%7,1 1 Kişi
Psikoloji Türü	%8,3 1 Kişi	%17,4 4 Kişi	%15,4 4 Kişi	%4 1 Kişi	–
Roman Türü	%33,3 4 Kişi	%30,4 7 Kişi	%15,4 4 Kişi	%12 3 Kişi	%7,1 1 Kişi
Sağlık Türü	%33,3 4 Kişi	%13 3 Kişi	%15,4 4 Kişi	%4 1 Kişi	–
Sanat-Tasarım Türü	%8,3 1 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	%7,1 1 Kişi
Şiir Türü	%16,7 2 Kişi	%4,3 1 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	%7,1 1 Kişi
Tarih Türü	%41,7 5 Kişi	%21,7 5 Kişi	%19,2 5 Kişi	%8 2 Kişi	–

Sosyoekonomik statü ile sinemaya gitme ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre sinemaya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:23,03, df:4, p:0,001). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %83,3'ü (10 kişi), B grubu katılımcıların %69,6'sı (16 kişi), C1 grubu katılımcıların %38,5'i (10 kişi), C2 grubu katılımcıların %24'ü (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) sinemaya gitmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemaya gitme artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile sinemaya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,48, p:0,001).

Şekil 4.10. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme

Tablo 4.30. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,034 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	24,422	4	,000
Linear-by-Linear Association	21,733	1	,000
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,28.

Tablo 4.31. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme Simetrik Ölçümler**Symmetric Measures**

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,480	,000
	Cramer's V	,480	,000
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.32. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Sinemaya Gidiyor	%83,3 10 Kişi	%69,6 16 Kişi	%38,5 10 Kişi	%24 6 Kişi	%14,3 2 Kişi
Sinemaya Gitmiyor	%16,7 2 Kişi	%30,4 7 Kişi	%61,5 16 Kişi	%76 19 Kişi	%85,7 12 Kişi

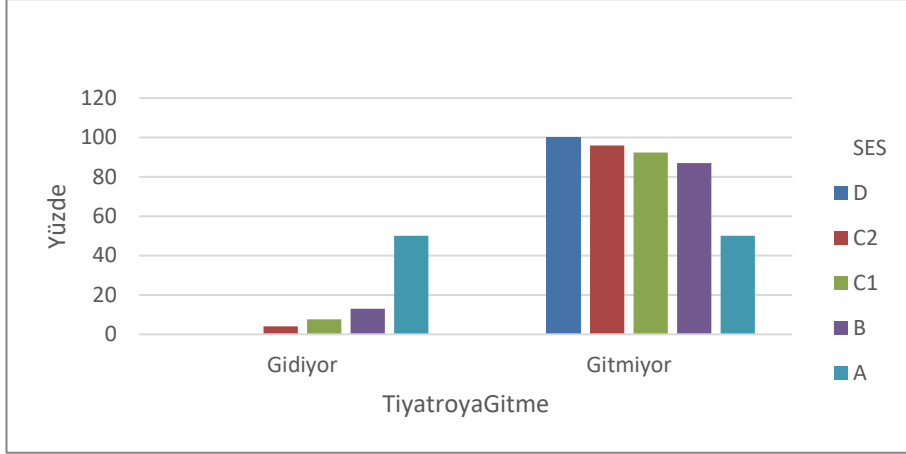
Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %58,3'ü (7 kişi), B grubu katılımcıların %39,1'i (9 kişi), C1 grubu katılımcıların %26,9'u (7 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) sinemada aksiyon-macera türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) sinemada animasyon türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) sinemada romantik türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) sinemada bilim-kurgu türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %30,4'ü (7 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) sinemada dram türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) sinemada fantastik türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %58,3'ü (7 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi), C2 grubu katılımcıların %24'ü (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) sinemada komedi türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi), C1 grubu

katılımcıların %11,5'i (3 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) sinemada korku-gerilim türü filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %58,3'ü (7 kişi), B grubu katılımcıların %26,1'i 86 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %15,4'ü (4 kişi) sinemada tarihi türde filmler izlemektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemada tarihi türde filmler izleme artmaktadır.

Tablo 4.33. Sosyoekonomik Statüye Göre Sinemaya Gitmenin Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Aksiyon-Macera Türü	%58,3 7 Kişi	%39,1 9 Kişi	%26,9 7 Kişi	%4 1 Kişi	%14,3 2 Kişi
Animasyon Türü	%8,3 1 Kişi	%4,3 1 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Romantik Türü	%8,3 1 Kişi	%8,7 2 Kişi	%3,8 1 Kişi	–	%7,1 1 Kişi
Bilim-Kurgu Türü	%25 3 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	–
Dram Türü	%8,3 1 Kişi	%30,4 7 Kişi	%7,7 2 Kişi	%4 1 Kişi	%7,1 1 Kişi
Fantastik Türü	–	%4,3 1 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	–
Komedi Türü	%58,3 7 Kişi	%52,2 12 Kişi	%23,1 6 Kişi	%24 6 Kişi	%14,3 2 Kişi
Korku-Gerilim Türü	–	%8,7 2 Kişi	%11,5 3 Kişi	%4 1 Kişi	–
Tarih Türü	%58,3 7 Kişi	%26,1 6 Kişi	%15,4 4 Kişi	–	–

Sosyoekonomik statü ile tiyatroya gitme ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre tiyatroya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Fisher's Exact Test:14,06, p:0,002). Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) tiyatroya gitmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, tiyatroya gitme artmaktadır. Sosyoekonomik statü ile tiyatroya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta derecede güçlü bir ilişki vardır (Cramer's V:0,45, p:0,001).

Şekil 4.11. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme

Tablo 4.34. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	20,314 ^a	4	,000	,001		
Likelihood Ratio	16,439	4	,002	,003		
Fisher's Exact Test	14,064			,002		
Linear-by-Linear Association	13,396 ^b	1	,000	,000	,000	,000
N of Valid Cases	100					

a. 5 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,44.

b. The standardized statistic is -3,660.

Tablo 4.35. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme Simetrik Ölçümler

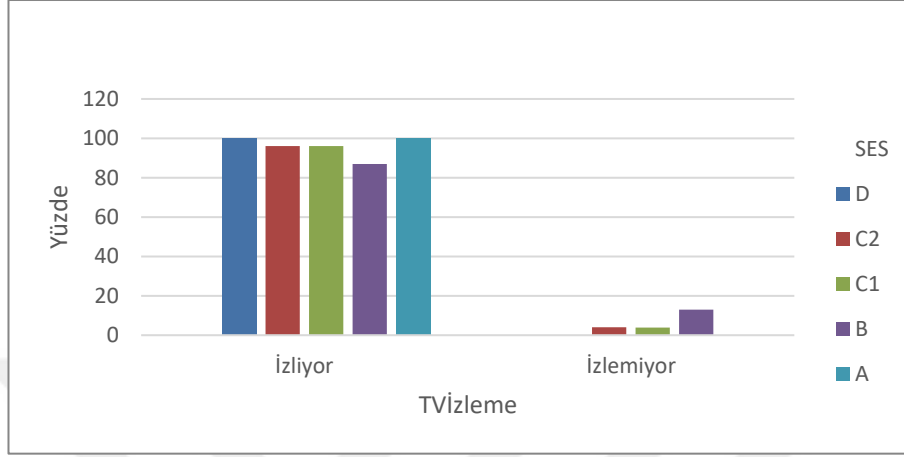
Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,451	,000
	Cramer's V	,451	,000
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.36. Sosyoekonomik Statüye Göre Tiyatroya Gitme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Tiyatroya Gidiyor	%50 6 Kişi	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	%4 1 Kişi	–
Tiyatroya Gitmiyor	%50 6 Kişi	%87 20 Kişi	%92,3 24 Kişi	%96 24 Kişi	%100 14 Kişi

Sosyoekonomik statü ile televizyon izleme ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre televizyon izleme arasında istatistiksel olarak

anlamli bir baglanti yoktur (Fisher's Exact Test:3,06, p:0,54). Sosyoekonomik statusu A grubu katilmcilarin %100'u (12 kisi), B grubu katilmcilarin %87'si (20 kisi), C1 grubu katilmcilarin %96,2'si (25 kisi), C2 grubu katilmcilarin %96'si (24 kisi) ve D grubu katilmcilarin %100'u (14 kisi) televizyon izlemektedir.

Şekil 4.12. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme

Tablo 4.37. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	4,627 ^a	4	,328	,386		
Likelihood Ratio	5,017	4	,286	,430		
Fisher's Exact Test	3,066			,543		
Linear-by-Linear Association	,727 ^b	1	,394	,467	,255	,103
N of Valid Cases	100					

a. 5 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,60.

b. The standardized statistic is ,853.

Tablo 4.38. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzleme

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Televizyon İzliyor	%100 12 Kişi	%87 20 kişi	%96,2 25 Kişi	%96 24 Kişi	%100 14 Kişi
Televizyon İzlemiyor	–	%13 3 Kişi	%3,8 1 Kişi	%4 1 Kişi	–

Sosyoekonomik statusu A grubu katilmcilarin %100'u (12 kisi), B grubu katilmcilarin %56,5'i (13 kisi), C1 grubu katilmcilarin %53,8'i (14 kisi), C2 grubu katilmcilarin %56'si (14 kisi) ve D grubu katilmcilarin %21,4'u (3 kisi) belgesel programlari izlemektedir. Sosyoekonomik statusu A grubu katilmcilarin %16,7'si (2

kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi), C1 grubu katılımcıların %46,2'i (12 kişi), C2 grubu katılımcıların %76'sı (19 kişi) ve D grubu katılımcıların %50'si (7 kişi) dini programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %43,5'i (10 kişi), C1 grubu katılımcıların %46,2'i (12 kişi), C2 grubu katılımcıların %80'i (20 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ü (9 kişi) dizi izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %41,7'si (5 kişi), B grubu katılımcıların %43,5'i (10 kişi), C1 grubu katılımcıların %46,2'i (12 kişi), C2 grubu katılımcıların %32'si (8 kişi) ve D grubu katılımcıların %35,7'si (5 kişi) film izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %75'i (9 kişi), B grubu katılımcıların %39,1'i (9 kişi), C1 grubu katılımcıların %34,6'sı (9 kişi), C2 grubu katılımcıların %32'si (8 kişi) ve D grubu katılımcıların %42,9'ı (6 kişi) gezi programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %83,3'ü (10 kişi), B grubu katılımcıların %65,2'si (15 kişi), C1 grubu katılımcıların %80,8'i (21 kişi), C2 grubu katılımcıların %84'ü (21 kişi) ve D grubu katılımcıların %71,4'ü (10 kişi) haber programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi), C2 grubu katılımcıların %24'ü (6 kişi) ve D grubu katılımcıların %28,6'sı (4 kişi) magazin programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %34,8'i (8 kişi), C1 grubu katılımcıların %38,5'i (10 kişi), C2 grubu katılımcıların %20'si (5 kişi) ve D grubu katılımcıların %28,6'sı (4 kişi) müzik programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi), B grubu katılımcıların %26,1'i (6 kişi), C1 grubu katılımcıların %23,1'i (6 kişi), C2 grubu katılımcıların %40'ı (10 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ü (9 kişi) sabah programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %58,3'ü (7 kişi), B grubu katılımcıların %56,5'i (13 kişi), C1 grubu katılımcıların %26,9'u (7 kişi), C2 grubu katılımcıların %32'si (8 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) spor programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %52,2'si (12 kişi), C1 grubu katılımcıların %42,3'ü (11 kişi), C2 grubu katılımcıların %36'sı (9 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ü (2 kişi) tartışma programları izlemektedir. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %50'si (6 kişi), B grubu katılımcıların %56,5'i (13 kişi), C1 grubu katılımcıların %61,5'i (16 kişi), C2 grubu katılımcıların %56'sı (14 kişi) ve D grubu katılımcıların %35,7'si (5 kişi) yarışma programları izlemektedir. Sosyoekonomik

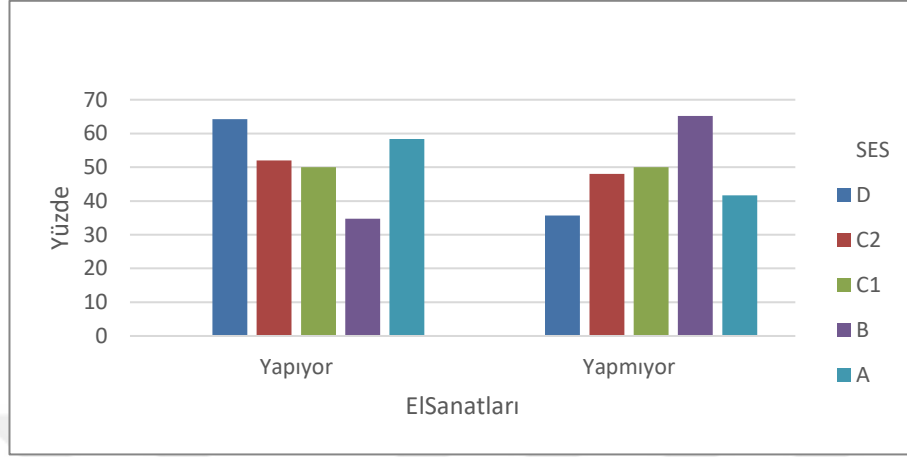
statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %21,7'si (5 kişi), C1 grubu katılımcıların %34,6'sı (9 kişi), C2 grubu katılımcıların %60'ı (15 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ü (9 kişi) yemek programları izlemektedir.

Tablo 4.39. Sosyoekonomik Statüye Göre Televizyon İzlemenin Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Belgesel Programları	%100 12 Kişi	%56,5 13 Kişi	%53,8 14 Kişi	%56 14 Kişi	%21,4 3 Kişi
Dini Programlar	%16,7 2 Kişi	%21,7 5 Kişi	%46,2 12 Kişi	%76 19 Kişi	%50 7 Kişi
Dizi	%50 6 Kişi	%43,5 10 Kişi	%46,2 12 Kişi	%80 20 Kişi	%64,3 9 Kişi
Film	%41,7 5 Kişi	%43,5 10 Kişi	%46,2 12 Kişi	%32 8 Kişi	%35,7 6 Kişi
Gezi Programları	%75 9 Kişi	%39,1 9 Kişi	%34,6 9 Kişi	%32 8 Kişi	%42,9 6 Kişi
Haber Programları	%83,3 10 Kişi	%65,2 15 Kişi	%80,8 21 Kişi	%84 21 Kişi	%71,4 10 Kişi
Magazin Programları	%8,3 1 Kişi	%17,4 4 Kişi	%7,7 2 Kişi	%24 6 Kişi	%28,6 4 Kişi
Müzik Programları	–	%34,8 8 Kişi	%38,5 10 Kişi	%20 5 Kişi	%28,6 4 Kişi
Sabah Programları	%8,3 1 Kişi	%26,1 6 Kişi	%23,1 6 Kişi	%40 10 Kişi	%64,3 9 Kişi
Spor Programları	%58,3 7 Kişi	%56,5 13 Kişi	%26,9 7 Kişi	%32 8 Kişi	%14,3 2 Kişi
Tartışma Programları	%50 6 Kişi	%52,2 12 Kişi	%42,3 11 Kişi	%36 9 Kişi	%14,3 2 Kişi
Yarışma Programları	%50 6 Kişi	%56,5 13 Kişi	%61,5 16 Kişi	%56 14 Kişi	%35,7 5 Kişi
Yemek Programları	%25 3 Kişi	%21,7 5 Kişi	%34,6 9 Kişi	%60 15 Kişi	%64,3 9 Kişi

Sosyoekonomik statü ile el sanatları ile uğraşma ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre el sanatları ile uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı yoktur (Ki-kare:3,64, df:4, p:0,45). Sosyoekonomik

statüsü A grubu katılımcıların %58,3'ü (7 kişi), B grubu katılımcıların %34,8'i (8 kişi), C1 grubu katılımcıların %50'si (13 kişi), C2 grubu katılımcıların %52'si (13 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ü (9 kişi) el sanatları ile uğraşmaktadır.

Şekil 4.13. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma

Tablo 4.40. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,647 ^a	4	,456
Likelihood Ratio	3,698	4	,448
Linear-by-Linear Association	,940	1	,332
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,00.

Tablo 4.41. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşma

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
El Sanatları İle Uğraşıyor	%58,3 7 Kişi	%34,8 8 Kişi	%50 13 Kişi	%52 13 Kişi	%64,3 9 Kişi
El Sanatları İle Uğraşmıyor	%41,7 5 Kişi	%65,2 15 Kişi	%50 13 Kişi	%48 12 Kişi	%35,7 5 Kişi

Sosyoekonomik statüsü A Grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %19,2'si (5 kişi) ağaç işleri ile uğraşmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) dekoratif yapma bebek ile uğraşmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü C1

grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) hammaddesi taş olan el sanatları ile uğraşmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) işleme sanatı ile uğraşmaktadır. Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %25'i (3 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ü (4 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %19,2'si (5 kişi), C2 grubu katılımcıların %48'i (12 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ü (9 kişi) örgü örmektedir.

Tablo 4.42. Sosyoekonomik Statüye Göre El Sanatları İle Uğraşmanın Alt Grupları

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Ağaç İşleri	%25 3 Kişi	%17,4 4 Kişi	%19,2 5 Kişi	–	–
Dekoratif Yapma Bebek	–	–	%3,8 1 Kişi	–	–
Hammaddesi Taş Olan El Sanatları	–	–	%7,7 2 Kişi	–	–
İşleme Sanatları	%8,3 1 Kişi	–	–	%4 1 Kişi	–
Örgü Örme	%25 3 Kişi	%17,4 4 Kişi	%19,2 5 Kişi	%48 12 Kişi	%64,3 9 Kişi

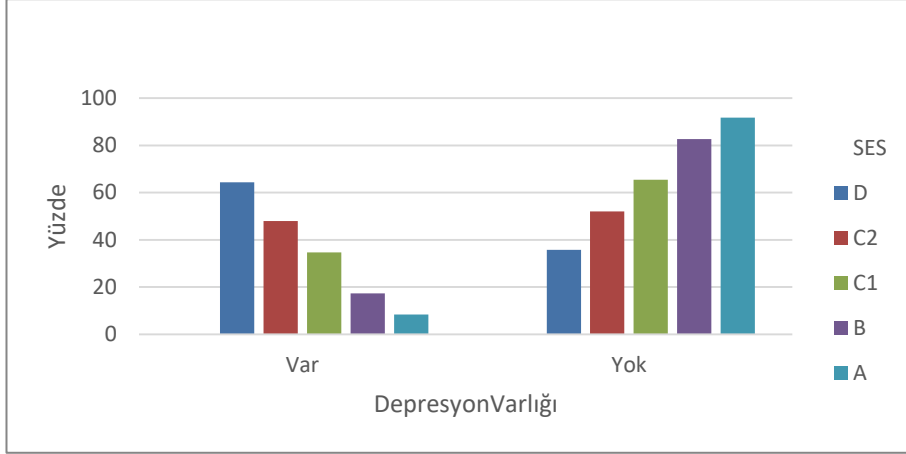
Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %33,3'ü (4 kişi), B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi), C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) bahçecilik ile uğraşmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ü (1 kişi) satranç oynamaktadır. Sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi), C2 grubu katılımcıların %8'i (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) kahveye gitmektedir. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %13'ü (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'si (2 kişi) ve D grubu katılımcıların %7,1'i (1 kişi) resim yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ü (1 kişi) ve C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) koleksiyonculuk yapmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) çini yapmaktadır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %8,7'si (2 kişi) ve C2 grubu katılımcıların %4'ü (1 kişi) bulmaca çözmektedir. Sadece sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) takı tasarımı yapmaktadır. Sadece sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %3,8'i (1 kişi) enstrüman çalmaktadır.

Tablo 4.43. Sosyoekonomik Statüye Göre Diğer Hobiler

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Bahçecilik	%33,3 4 Kişi	%4,3 1 Kişi	%3,8 1 Kişi	%8 2 Kişi	–
Satranç Oynama	%8,3 1 Kişi	–	–	–	–
Kahveye Gitme	–	–	%3,8 1 Kişi	%8 2 Kişi	%7,1 1 Kişi
Resim Yapma	–	%13 3 Kişi	%7,7 2 Kişi	–	%7,1 1 Kişi
Koleksiyonculuk Yapma	–	%4,3 1 Kişi	%3,8 1 Kişi	–	–
Çini Yapma	–	–	%3,8 1 Kişi	–	–
Bulmaca Çözme	–	%8,7 2 Kişi	–	%4 1 Kişi	–
Takı Tasarımı Yapma	–	–	%3,8 1 Kişi	–	–
Enstrüman Çalma	–	–	%3,8 1 Kişi	–	–

4.4. Sosyoekonomik Statüye Göre Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi

Sosyoekonomik statü ile Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre geriatrik depresyon varlığı ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Buna göre; sosyoekonomik statüye göre Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre geriatrik depresyon varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır (Ki-kare:14,02, df:4, p:0,007). A Grubu katılımcıların %8,3'ünde (1 kişi), B grubu katılımcıların %17,4'ünde (4 kişi), C1 grubu katılımcıların %34,6'sında (9 kişi), C2 grubu katılımcıların %48'inde (12 kişi) ve D grubu katılımcıların %64,3'ünde (9 kişi) Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre depresyon vardır. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre depresyon görülme sıklığı azalmaktadır. Sosyoekonomik statü ile Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre depresyon varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki vardır (Cramer's V:0,37, p:0,007).

Şekil 4.14. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı

Tablo 4.44. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı Ki-Kare Testleri

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,022 ^a	4	,007
Likelihood Ratio	14,943	4	,005
Linear-by-Linear Association	13,763	1	,000
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,20.

Tablo 4.45. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı Simetrik Ölçümler

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,374	,007
	Cramer's V	,374	,007
N of Valid Cases		100	

Tablo 4.46. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Varlığı

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Depresyon Var	%8,3 1 Kişi	%17,4 4 Kişi	%34,6 9 Kişi	%48 12 Kişi	%64,3 9 Kişi
Depresyon Yok	%91,7 11 Kişi	%82,6 19 Kişi	%65,4 17 Kişi	%52 13 Kişi	%35,7 5 Kişi

Sosyoekonomik statüsü A grubu katılımcıların %8,3'ünde (1 kişi), B grubu katılımcıların %13'ünde (3 kişi), C1 grubu katılımcıların %19,2'sinde (5 kişi), C2 grubu katılımcıların %16'sında (4 kişi) ve D grubu katılımcıların %28,6'sında (4 kişi) Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre hafif depresyon vardır. Sosyoekonomik statüsü B grubu katılımcıların %4,3'ünde (1 kişi), C1 grubu katılımcıların %7,7'sinde (2 kişi), C2 grubu katılımcıların %28'inde (7 kişi) ve D grubu katılımcıların %21,4'ünde (3 kişi) Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre orta düzey depresyon vardır. Sosyoekonomik statüsü C1 grubu katılımcıların %7,7'sinde (2 kişi), C2 grubu katılımcıların %4'ünde (1 kişi) ve D grubu katılımcıların %14,3'ünde (2 kişi) Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre şiddetli depresyon vardır.

Tablo 4.47. Sosyoekonomik Statüye Göre Depresyon Şiddeti

	A Grubu	B Grubu	C1 Grubu	C2 Grubu	D Grubu
Hafif Depresyon	%8,3 1 Kişi	%13 3 Kişi	%19,2 5 Kişi	%16 4 Kişi	%28,6 4 Kişi
Orta Düzey Depresyon	–	%4,3 1 Kişi	%7,7 2 Kişi	%28 7 Kişi	%21,4 3 Kişi
Şiddetli Depresyon	–	–	%7,7 2 Kişi	%4 1 Kişi	%14,3 2 Kişi

5. TARTIŞMA

Toplam doğurganlık hızının azalması, kaba doğum hızının azalması, kaba ölüm hızının azalması, doğumda beklenen yaşam süresinin artması, medyan yaşın artması gibi demografik dönüşümlerin sonucunda Türkiye nüfusu yaşılanıyor.

Serbest zamanları değerlendirme, yaşamın diğer dönemlerinde olduğu kadar yaşlılık döneminde de büyük bir öneme sahiptir. Cinsiyet, yerleşim birimi, eğitim düzeyi, meslek, sağlık durumu, sosyoekonomik statü gibi etmenler yaşlıların serbest zamanı değerlendirmesini etkiler. Kraus (1982), aşlılıkta yalnızlık, can sıkıntısı, anlamlı kişisel ve yaratıcı katılım eksikliği gibi sorunlar vardır ve yaşlılık döneminde yapılacak serbest zaman değerlendirmeleriyle bu sorunların çözülmesinin gerektiğini savunmuştur. (Tezcan, 1982).

Çalışan yaşlılar, özellikle emekli olduktan sonra, kendilerini boşlukta ve işlevi olmayan birey olarak görme eğiliminde olabilir (Seviğ, 1992). Bu olumsuz düşüncelerden kurtulmanın en iyi yollarından birisi de kişinin kendisine mutluluk veren, keyif aldığı serbest zaman faaliyetlerine katılmasıdır. Çünkü serbest zaman faaliyetleri, yaşlılık sonucunda kişinin hayatında meydana gelen değişikliklerle baş etmesine yardım eder (Raymore ve Scott, 1998; West ve ark., 1996).

Torkildsen (2005), serbest zaman etkinliklerinin seçiminde üç önemli faktöre vurgu yapmıştır. Birincisi, bireysel faktörler yani; kişinin hangi yaşam evresinde olduğu, ihtiyaçları, ilgi alanları, davranışları, yetenekleri, yetiştirilme tarzı ve kişiliğidir. İkincisi, bireylerin içinde buldukları şartlar ve durumlarla ilgili faktörler yani; bireylerin içinde bulunduğu sosyal yapı, gelirleri, meslekleri gibi şart ve durumlardır. Son olarak, bireyin sahip olduğu fırsat ve destek faktörleri yani; birey için uygun kaynaklar, tesisler, programlar, aktiviteler ve bunların kalitesi, uygunluğu, yeterliliği, ilgi çekiciliği ve yönetimidir (Tütüncü ve ark., 2011). Sosyodemografik ve sosyoekonomik statüyü belirleyen; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir, meslek/iş, mülkiyet, kültür, yaşam tarzı serbest zaman etkinliklerini etkiler. Bu çalışmada da bu faktörlerden bireylerin içinde buldukları şartlar ve durumlarla ilgili olan sosyal yapı, gelir, meslek gibi sosyoekonomik statünün belirleyici olan faktörlerin, serbest zaman etkinliklerinin seçimini nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Taşkiran ve Kaya (2015), yaşlı bireylerin rekreatif uygulamalarının

kişiyeye özel olması gerektiğini yani etkinlik seçiminde yaşlıların fizyolojik, psikolojik, sosyolojik özelliklerinin göz önünde bulundurularak bireysel istekleri doğrultusunda seçilmesi gerektiğini savunmuştur (Yurcu ve ark., 2017).

Sosyoekonomik statünün belirleyicilerinden biri de eğitim seviyesidir. Literatürdeki çalışmalara göre de eğitim seviyesi arttıkça, bireylerin serbest zaman faaliyetlerine katılımı artar (Ardahan ve Lapa, 2011). Eğitim; serbest zaman faaliyetlerini, faaliyetlerin geliştirilmesini, içeriğini, yönetimini, sürdürülmesini etkiler (Floyd ve ark., 2006; Lee ve ark., 2001).

Yaşlılık döneminde kişinin fiziksel, psikolojik ve zihinsel sağlığını etkileyen faktörler arasında önemli bir yeri olan serbest zaman faaliyetlerinin, yaşam kalitesi ve yaşam doyumunu yükseltmesi açısından önemi artmıştır (Manell, 1999). Yaşam kalitesini açıklamak gerekirse; subjektif olarak yaşam kalitesi, yaşamdan duyulan memnuniyet bağlamında psikolojiktir. Objektif olarak yaşam kalitesi ise bireyin yaşamını idame ettirebilecek ölçüde gelir, eğitim ve sağlık koşullarını kapsayan sosyoekonomik değişkenlerdir. Subjektif olarak değerlendirilebilen hastalık yükü kavramının da yaşlı bireylerin yaşam kalitesine etkisi vardır (Koch, 2000). Neugarten ve arkadaşları (1961), yaşam doyumununun, bir insanın hayattan beklentileriyle ve elde ettikleriyle karşılaştırılmasının sonucuyla belirleneceğini söylemiştir (Şener, 2009). Yaş, sağlık, cinsiyet, meslek, eğitim, din, medeni durum gibi sosyodemografik faktörlerin yanında fiziksel aktivite ve serbest zaman faaliyetlerine katılım düzeyleri de yaşam doyumunu etkilemektedir (Şener, 2009).

Sosyolojik yaşlanma teorilerinden olan ve yaşlılıkta eski rollerin yeni rollerle değiştirilmesi gerektiğini savunan Aktivite Teorisine göre pasiflik, bireyleri toplumdan soyutlayan ve onlara işe yaramazlık duygusunu hissettiren olumsuz bir gelişmedir (Tufan, 2002). Aktivite Teorisi, Havighurst ve arkadaşlarının geliştirdiği İlgisizlik Teorisi'ne tepki olarak ortaya atılmıştır (Kaygusuz, 2008 akt. Efe ve Aydemir, 2015). Bu teoriye göre; yaşlılıkta da pasiflik, bireyleri mutsuzluğa götürebileceği için engellenmesi gerekir ve özellikle emeklilik dönemiyle birlikte bireylerin mutlu olması için aktif kalması gerekir. Bu yüzden de yaşlılar kendilerine yeni etkinlik alanları yaratarak sürekli bir aktivite içinde olmalıdır (Tufan, 2002). Yaşlıların benlik algısı oluşturabilmeleri için sosyal rollerinde doyum sağlamaları gerekmektedir ve bu sebeple sosyal rollerini bırakmama aksine bu rolleri yeniden

gözden geçirerek farklı rollerle sürdürmeli ve böylece hayattan keyif almalıdır (Kaygusuz, 2008 akt. Efe ve Aydemir, 2015). Diener'e (1984) göre daha önceki yaşam dönemlerindeki yaptığı aktiviteleri sürdüren ya da onların yerine yeni aktiviteler koyan yaşlıların yaşam doyumları daha yüksek olur. Serbest zaman faaliyetlerine aktif olarak katılmak, bireylerin özgürlük alanlarını genişletmekte ve kendileri için bir şey yapabilmenin farklılığını yaşatarak, iyilik hallerini arttırmaktadır (Yurcu ve ark., 2017).

Türkiye'de Tazelenme Üniversitesi Prof. Dr. İsmail TUFAN tarafından Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü bünyesinde 14 Mayıs 2016 tarihinde pilot proje olarak hayata geçirilmiştir (Gürdal, 2018). Ardından İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde de hayata geçirilmiştir (<https://tazelenme.com/hakkinda> Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2019). TAÜ'de eğitime ve öğretime ilgi duyanlar daha çok eğitim seviyesi yüksek olan kesimdir (Gürdal, 2018). Gürdal (2018)'in Tazelenme Üniversitesi'nde Yaşam Boyu Öğrenmenin Yaşam Durumuna Etkisi isimli çalışmasının bulgularında ortaya çıkan kendini keşfetme (%92,2), yeni yaşam perspektifleri geliştirme (%90,6), beden sağlığını koruma (87,5), topluma katkısı olabileceğini görmek (%85,9), ortak düşünenlerle beraber olmak (%84,4), stres atmak (84,4), yeni arkadaşlıklar kurma (84,4), anlatacak konu ortaya çıkması (%79,7), eve kapanmaktan kurtulma (%76,6), hayata heyecan katma (%76,6), ruh sağlığını koruma (%76,6) kavramları serbest zamanın yararlarını ve amaçlarını ortaya koymaktadır.

Bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harekete geçtiğini belirten Maslow, ihtiyaçları önem sırasına göre sınıflayarak bir ihtiyaçlar hiyerarşisi oluşturmuştur. Bireyler alt basamaktaki ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra üst basamaktaki ihtiyaçları karşılamaya geçerler. En alt basamakta fizyolojik ihtiyaçlar vardır. Yani öncelikle açlık, susuzluk gibi temel ihtiyaçların giderilmesi gerekir. Sonra güvenlik ihtiyacı vardır. Bireylerin tehlikeden uzak, güvende olduğunu bilmeleri gerekir. Daha sonra ait olma ve sevgi ihtiyacı vardır. Bir toplumun üyesi olarak kabul görme ve ilişkiler kurmaya gereksinim duyar. Ardından kendine saygı ihtiyacı vardır. Bireyler başkaları tarafından tanınma ve onaylanma ihtiyacı duyar. En üst basamakta kendini gerçekleştirme ihtiyacı vardır. Bireylerin yeteneklerini sonuna kadar kullanarak hedeflerine ulaşabilme, üretme ihtiyacını gerçekleştirirler (Ercoskun ve Nalçacı,

2005). Bireylerin serbest zaman aktivitelerine zaman ayırabilmesi için de öncelikle temel ihtiyaçlarını gidermesi gerekir.

Osada ve arkadaşları (1995), günlük yaşam aktiviteleri gerçekleştirmek için yüksek işlevsel yeteneği olan ve serbest zaman ile mesleki etkinlikleri olan yaşlı-yaşlıların, düşük depresyon düzeyleri gösterdiğini belirtmiştir. Osada ve arkadaşları (1995), yaşlı-yaşlı nüfusta depresyon ile günlük yaşam aktiviteleri yeteneği arasında belirgin bir ilişki olduğunu öne sürse de aynı ilişkinin genç-yaşlı nüfusta da olup olmadığını bilinmemektedir. Serbest zamanlarını aktivite ile geçiren yaşlılarda depresyon düzeyinin anlamlı derecede düştüğü bulunmuştur. Huzurevlerinde düzenlenen faaliyetler de bu sebeple yaşam kalitelerini yükseltmekte ve depresyonlarını düşürmektedir (Bahar ve Parlar, 2007). Kalyon (1995), yaptığı araştırmada fiziksel egzersiz yapan yaşlıların fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açıdan daha iyi durumda oldukları tespit etmiştir (Tekin ve Kaldırımçı, 2008). Yaşlılık döneminde egzersizin yararları; kalp dolaşım, solunum, kas-iskelet, endokrin, metabolik ve bağışıklık sistemlerini iyileştirme, uyku düzeni sağlama, enerjik hissetme gibi fiziksel olduğu gibi aynı zamanda kaygı ve gerilimi azaltma, kendi gereksinimlerini karşılayarak özsaygıyı artırma, çevrelere duyarlılık ve bağlılık sağlama, ruh halini düzeltme, kontrol ve egemenlik duygusu sağlama, depresyonu azaltma, benlik kavramı oluşturma, anksiyeteyi azaltma, sosyal yetenekleri artırma gibi psikolojik de olmaktadır (Tinsley ve Tinsley, 1986; İnal ve ark., 2003; Stephens ve ark., 1985; Hollandsworth, 1979, Plante ve Rodin, 1990, Kilpatrick, 1982; Taylor, 1985). Tai chi egzersizleri yapmak, fiziksel ve mental sağlığı olumlu etkilemekte ve yaşlıların daha sağlıklı ve mutlu olmalarını sağlayan toplumsal programlara destek unsuru ve tedavi edici olarak önerilmektedir (Chen ve ark., 2001). Böylelikle egzersiz yapan yaşlıların yaşam kalitesi ve yaşam doyumu artmaktadır (Tekin ve Kaldırımçı, 2008). Weyerer (1992), aktif olmayan yaşlıların depresyona girme olasılıklarının 3 kat daha fazla olduğunu söylemiştir. Demura ve Sato (2003), egzersiz ve spor sıklığının, yaşlılık dönemindeki kadınlarda depresyon ile ilişkili olduğunu vurgularken, günlük yaşam aktiviteleri yeteneğinin yaşlı erkeklerde depresyon ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır.

Bourdieu'ya göre dört sermaye tipi vardır. Bunlar ekonomik sermaye, kültürel sermaye, sosyal sermaye ve sembolik sermaye olarak adlandırılır Bu sermayeler içinde bulunan şartlara göre önem teşkil eder (Baran, 2013). Ekonomik sermaye,

gelir ve mülkiyet sahipliğini ifade eden sadece ekonomik kaynakların elde bulundurulmasına dayanan bir sermaye türüdür (Göker, 2007 akt. Baran, 2013). Bourdieu ve Wacquant'a göre (2003), kültürel sermaye, eğitim yoluyla elde edilen ve kuşaktan kuşağa aktarılabilen, bir nevi bilgi sermayesidir (Baran, 2013). Kültürel sermaye, bedenselleşmiş, nesneleşmiş ve kurumsallaşmış olarak bulunur. Sosyal sermaye, bireyin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağıdır (Göker, 2007 akt. Baran, 2013). Sembolik sermaye, tüm sermaye türlerini çeşitli oranlarda barındıran ve bir alanda üstünlük sağlayan sermaye türüdür. Turner'e (2003) göre bu dört sermaye türü birbirine dönüşebilir ve bunların dağılımı, sosyal sistemin sınıf yapısını gösterir (Baran, 2013). Allan'a (2006) göre, ekonomik sermaye; kaynaklara egemen olup, sınıflar arası eşitsizliğe dikkat çeker. Sosyal sermaye; toplumsal ilişkilere egemen olup, bireylerin sosyal ilişki ağına dikkat çeker. Bireylerin toplumsal konumları sayesinde elde ettiği etki ve destek ağlarını kapsar. Kültürel sermaye; bireylerin ekonomik sermayeleri sayesinde elde ettiği formal ve informal sosyal davranışlar, sosyal pratikler, iletişim kurma ve dili konuşma biçimi ile beğenileri kapsar. Kültürel sermaye hem bireylerin diplomalarla hem de aileden kaynaklanan niteliklerle ifade edilir. Yani entelektüel niteliklerin toplamıdır. Sembolik sermaye ise onura ve üne bağlı tüm ritüellerdir. Tüm sermaye türlerinin içinde bulunur. Doğuştan ve sonradan kazanılan tüm sıfat ve rütbeleri temsil eder (Baran, 2008).

Bourdieu, toplumdaki üst, orta ve alt sınıfları ayırt ederek, bu sınıfların yaşam tarzlarından ve beğenilerinden hareket etmiştir. Müzik, sanat, edebiyat, spor gibi alanlara ayrıntılı yer vererek Beğeniler Teorisi'ni inşa etmiştir. Bu teorideki kaynaklar ve araştırmalar Fransa'da 1960'lı yıllara aittir. İlk araştırma 1963 yılındayken, ikinci araştırma 1968-1969 yılları arasındadır. Araştırmanın temel noktaları; bireylerin kültürel tüketim pratikleri, kültürel iktidarın, beğenilerin tüketimi üzerinden, nasıl ve hangi koşullarda filizlendiğidir. Bourdieu (1984), tüketimin, bireyin içinde bulunduğu sosyal sınıfa göre değişir ve heykel, resim, müzik gibi muteber alanlardan, giyim-kuşam, mefruşat, yeme-içme gibi sıradan alanlara kadar gerçekleştiğini söylemiştir (Arun, 2013). O tarihlerde Fransa'da kültürel tüketim pratiği ile eğitim arasındaki ilişkiyi analiz eden araştırmalar yapılmaktaydı. Bourdieu, kültürel tüketim iktidarının sanat, edebiyat, tiyatro, sinema gibi alanlarda cereyan ettiğini tespit etmiştir. Kültürel tüketim ve tüketim alanları,

bireylerin sahip oldukları toplumsal sınıf ile ilişkilidir (Bennett, 2006 akt. Arun, 2013).

Bourdieu, sosyal sınıfları tanımlarken; sosyal düzen içindeki var olan karşılıklara, giyinme, yeme-içme, sanatı icra etme biçimlerinden yararlanmıştır. Birinci aşamada alt, orta üst sınıflar arasındaki temel farklılıkları belirleyip, ikinci aşamada bu üç sınıfı mesleki statülerine göre kendi içinde tekrar parçalara ayırmıştır. Her bir sınıf fraksiyonuna, sahip oldukları yaşam tarzlarını ekleyerek beğeniyi üretir. Hem sosyal sınıflar hem de onların fraksiyonları, bireylerin beğenilerine göre ayrışır (Blasius ve Friedrichs, 2008 akt. Arun, 2013).

Beğenilerin belirleyicisi olarak kültürel tavırlar, tercihler, davranışlar bireyler tarafından sosyalizasyon sürecinde içselleştirilir. Bu süreç, kuşaktan kuşağa aktarılarak oluşan bir süreç olmakla beraber habitus kavramının kendisidir (Arun, 2013). Tiyatro, edebiyat, resim, heykel, akademi hatta gözde bir restoran gibi kurumsal yapılar, birer sosyal yapı olmakla birlikte beğenilerin oluşumunda ve yeniden üretiminde rol alırlar (Arun, 2013)

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, internet kullanımı artmaktadır. İnternet kullanımı ekonomik sermaye, sosyal sermaye, kültürel sermaye ve sembolik sermaye birikimi gerektirmektedir. Bir internet kullanımı için bilgisayar, akıllı telefon, tablet, internet bağlantısı veya internet paketi gibi alet, edevat gerektiği için tüm bunlara bir ekonomik sermayenin ayrılması gerekmektedir. Sosyal medya kullanımı ve iletişim amaçlı internet kullanımında, sosyal sermaye birikimi gerekmektedir. İnternet kullanmak için teknolojik bir alt yapı gerektiğinden kültürel sermaye birikimi gerekmektedir. Ayrıca internet üzerinden gazete, kitap okumak kültürel sermaye birikiminin sonucudur. Bireyler özellikle sosyal medya alanlarında kendilerine göre belirli bir ün ve unvan kazandıkları için sembolik sermaye birikimleri vardır. Zaten sosyoekonomik statü puanı oluşturulurken, internet bağlantısı sahipliği göz önünde bulundurulmaktadır. Kalaycıoğlu ve arkadaşları (2010), internet sahipliği ile sosyoekonomik statü ilişkisini incelediklerinde, sosyoekonomik statü puanı düştükçe, internet sahipliğinin azaldığını söylemişlerdir. Yani internet bağlantısı ve dolaylı olarak kullanımı, sosyoekonomik statü belirleyicilerindedir. Aynı şekilde sosyoekonomik statü puanı arttıkça, interneti sosyal medya ve araştırma amaçlı kullanım da artmaktadır.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, seyahat etme artmaktadır. Seyahat etme için belirli bir ekonomik ve sosyal sermaye birikimi gerektirmektedir. Sosyoekonomik statüsü B, C1, C2 ve D grubu katılımcıların sadece aile fertlerini ve akrabalarını ziyaret etme amaçlı ziyaretin yaygın olduğunu görmekteyiz. Sadece tatil amaçlı ziyaretin A grubunda yaygın olduğunu görmekteyiz. A ve B grubu katılımcılar, hem aile fertlerini ve akrabalarını ziyaret etme amaçlı hem de tatil amaçlı seyahat de etmektedirler. Bireyler aile fertlerini ve akrabalarını ziyaret etmek için seyahat ettiğinde konaklama için ekstra bir harcamaya gerek kalmamaktadır. Ancak sosyoekonomik statüsü yüksek katılımcıların yaptığı tatil amaçlı seyahatlerde konaklamak için bir ekonomik sermaye birikimine ihtiyaç duymaktadırlar.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, müzeye gitme artmaktadır. Müzelere gitmek için de yine belirli bir ekonomik sermaye ve kültürel sermaye birikimine ihtiyaç vardır. Müzelere girebilmek için genellikle belirli bir meblağ gerekmektedir. Ayrıca bireylerin müzelere gitme isteğinin doğması için belirli bir kültürel sermayelerinin olması gerekmektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, dernek-vakıf üyeliği artmaktadır. Sosyoekonomik statüsü yüksek olan katılımcılarda görülen dernek ve vakıflara üye olmak sosyal açıdan geniş bir çevre kazandırdığı için sosyal bir sermaye birikimi getirmektedir ve aynı zamanda dernek ve vakıfta çalışmak bireylere onur ve ün kazandırdığı için sembolik sermaye de kazandırmaktadır.

Sosyoekonomik statüsü A, B, C1 ve C2 grubu katılımcılar ve az da olsa D grubu katılımcılar spor yapmaktadır. Ancak dağcılık sporunu sadece A grubu katılımcılar yapmaktadır. Dağcılık sporu; alet, edevat ve eğitim gerektirdiği için ekonomik sermaye birikimi gerektirmektedir. Ayrıca genellikle toplu bir şekilde yapıldığı için sosyal bir ortam yani sosyal sermaye gerekmektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, kitap okuma artmaktadır. Kitap okumak belirli bir ekonomik sermaye ve kültürel sermaye birikimi gerektirmektedir. Kitap satın almak için belirli bir meblağ ödenmesi gerektirmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, anı, araştırma-inceleme, eğitim, felsefe ve tarih türlerini okuma artmaktadır. Deneme türünü daha çok B grubu katılımcılar okumaktadır.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemaya gitme artmaktadır. Sanatsal serbest zaman etkinlikleri belirli bir ekonomik sermaye ve kültürel sermaye birikimi gerektirmektedir. Sinema bileti belirli bir meblağ ödenmesi gerekmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemada tarihi filmler izleme artmaktadır. Aksiyon-macera filmlerine daha çok A grubu katılımcılar gitmektedir. Komedi filmlerine de daha çok A grubu ve B grubu katılımcılar gitmektedir. Sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemada tarihi türde filmler izleme artmaktadır.

Katılımcılarda sosyoekonomik statü puanı arttıkça, tiyatroya gitme artmaktadır. Yine sanatsal serbest zaman etkinlikleri belirli bir ekonomik sermaye ve kültürel sermaye birikimi gerektirmektedir ve tiyatro bileti için de belirli bir meblağ ödenmesi gerekmektedir. Özellikle tiyatro için belirli bir kültürel sermaye birikimi sonucunda katılımcıların ilgisini çekmesi gerekmektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre televizyon izleme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı olmamasına rağmen izledikleri program çeşitlerinde farklılıklar görülmektedir. Sosyoekonomik statü, katılımcıların izledikleri programları tercih etmelerinde kültürel sermaye birikimi etkilidir. Belgesel programlarını daha çok A grubu katılımcılar izlemektedir. Dini programları daha çok C2 grubu katılımcılar izlemektedir. Sabah programlarını daha çok D grubu katılımcılar izlemektedir. Spor programlarını daha çok A ve B grubu katılımcılar izlemektedir. Yemek programlarını daha çok C2 ve D grubu katılımcılar izlemektedir.

El sanatlarını A, C1, C2, D grubu katılımcılar ve az da olsa B grubu katılımcılar da yapmaktadır. D grubu katılımcılar daha çok örgü örerken, A grubu katılımcılar daha çok ağaç işleri ile uğraşmaktadır. Ağaç işleri gibi bir el sanatı ile uğraşma hem bir eğitim hem de alet edevat açısından meblağ gerektirmektedir. Yani hem kültürel sermaye hem de ekonomik sermaye gerektirmektedir.

Literatürdeki araştırmalar sosyoekonomik statü düşüklüğünün, depresyon için risk faktörlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Araştırmamızda da sosyoekonomik statü puanı arttıkça, depresyon görülme sıklığı azalmaktadır. Literatürdeki çalışmalar, gelir düzeyi ile eğitim seviyesinin düşük olmasının ve buna bağlı olarak düşük sosyoekonomik statünün depresyon için risk faktörü olduğunu göstermektedir.

(Blazer ve ark., 1991; Gülseren, 1995; Shulman, 1989; Uçku ve Küey, 1992; West ve ark. 1998; Saygılı, 2013; Ramachadran ve ark., 1982; Schoeverrs ve ark., 2000). Mannel (1999), serbest zaman etkinliklerinin bireylerin ruh sağlığı ve depresyon üzerine etkisini araştıran pek çok çalışma olduğunu belirtmiştir. Serbest zaman aktiviteleri kişiye seçim yapma özgürlüğü tanınmasının sonucunda psikolojik sağlığı olumlu yönde etkileyerek psikolojik iyilik, neşe ve zevk kaynağı olur. Bu iyilik hali kısa ve geçici değil aksine uzun dönemli bir yaşam kalitesi sağlar (Yurcu ve ark., 2017).

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma yaşlı bireylerde sosyoekonomik statüye göre iki kavram üzerinde kurulmuştur. Bunlardan biri “serbest zaman alışkanlıkları” kavramı, diğeri ise “geriatrik depresyon” kavramıdır.

Araştırma tarihinde (Ocak 2019) ikamet kaydı Kütahya ilinde olan 55 yaş ve üzeri bireylerden, kolayda örneklem tekniği ile seçilmiş 100 katılımcı ile Ocak 2019’da yapılmıştır. Araştırmada 4 bölümden oluşan anket kağıdı kullanılmıştır. Anket kağıdının 1. bölümü demografik bilgileri, 2. bölümü sosyoekonomik statüyü, 3. bölümü serbest zaman alışkanlıklarını ve 4. bölümü Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form’a göre geriatrik depresyonu ölçmektedir. Verileri SPSS 18 programı ile analiz edilmiştir.

Katılımcıların %43’ünü (43 kişi) kadınlar, %57’sini (57 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 62,12 yıldır. Katılımcıların %83’ü (83 kişi) evli, %17’si (17 kişi) bekadır. Katılımcıların eğitim yılı ortalamaları 8,99 yıldır. Katılımcıların hanelerinde kişi başına düşen toplam gelirin ortalaması 1640,31 Türk Lirası’dır. Katılımcıların %78’i (78 kişi) kendilerine ait bir eve, %20’si (20 kişi) ikinci eve, %50’si (50 kişi) otomobile, %75’i (75 kişi) bulaşık makinesine, %54’ü (54 kişi) ikinci televizyona, %54’ü (54 kişi) uydu yayınına, %59’u (59 kişi) internet bağlantısına sahiptir. Katılımcıların %95’i (95 kişi) doğalgaz ile ısınırken, %5’i (5 kişi) soba kullanmaktadır. Katılımcıların meslek grupları incelendiğinde; %31’inin (31 kişi) ev hanımı, %8’inin (8 kişi) kendi hesabına profesyonel, %4’ünün (4 kişi) profesyonel memur, %13’ünün (13 kişi) orta düzey memur, %2’sinin (2 kişi) beyaz yakalı orta sınıf işçi, %2’sinin (2 kişi) memur yardımcı hizmet, %1’inin (1 kişi) kendi hesabına küçük ticaret, %4’ünün (4 kişi) mavi yakalı orta sınıf işçi, %30’unun (30 kişi) emekli, %1’inin (1 kişi) mavi yakalı vasıfsız işçi, %2’sinin (2 kişi) çiftçi ve %2’sinin (2 kişi) zanaatkar olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik puanlarının ortalaması 55,09’dur. Sosyoekonomik statü olarak katılımcıların %12’si (12 kişi) A grubunda; %23’ü (23 kişi) B grubunda; %26’sı (26 kişi) C1 grubunda; %25’i (25 kişi) C2 grubunda ve %14’ü (14 kişi) D grubundadır.

Araştırmanın hipotezleri ile sonuçlara göz atalım:

Hipotez 1: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, internet kullanımını etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre internet kullanımını arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, internet kullanımını artmaktadır. İnternet kullanımının alt grupları olan sosyal medya amaçlı, oyun oynama amaçlı, gazete okuma amaçlı, araştırma yapma amaçlı internet kullanımları incelenmiştir. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, interneti sosyal medya amaçlı ve araştırma yapma amaçlı kullanım artmaktadır. .

Hipotez 2: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şeklini etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile vakit geçirme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı yoktur. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, aile, akraba bireyleri ya da arkadaşları ile sadece dışarıda vakit geçirme artmakta, sadece evde vakit geçirme azalmaktadır

Hipotez 3: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, seyahat etmeyi etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre seyahat etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, seyahat etme artmaktadır. Seyahat etmenin alt grupları olan ziyaret amaçlı, tatil amaçlı ve her iki amaçlı seyahat etme incelenmiştir. Sadece ziyaret etme amaçlı seyahat her grupta görülürken, sadece tatil amaçlı seyahat daha çok A grubu katılımcılarda görülmektedir. A ve B grubu katılımcılarda genellikle hem ziyaret etme amaçlı hem de tatil amaçlı seyahat yaygındır.

Hipotez 4: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, müzeye gitmeyi etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre müzeye gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, müzeye gitme artmaktadır.

Hipotez 5: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşmayı etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, dernek-vakıf etkinlikleri ile uğraşma artmaktadır.

Hipotez 6: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, spor yapmayı etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Spor yapmanın alt grupları olan yürüyüş yapma, yüzme, paraşütçülük yapma, dağcılık yapma, voleybol oynama, futbol oynama, basketbol oynama, bisiklete binme, kayak yapma, dalgıçlık yapma, pilates yapma, fitness yapma, masa tenisi oynama, koşu yapma incelenmiştir. Yürüyüşü her gruptan katılımcılardan yapmaktadır. Paraşüt, kayak ve dalgıçlık yapma sadece B grubun 1 katılımcıda görülmektedir. Dağcılık da sadece A grubu bir katılımcıda görülmektedir.

Hipotez 7: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, gazete okumayı etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre gazete okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır.

Hipotez 8: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, kitap okumayı etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre kitap okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, kitap okuma artmaktadır. Kitap okumanın alt grupları olan anı, araştırma-inceleme, deneme, eğitim, felsefe, gezi, hikaye, kişisel gelişim, masal, mizah, psikoloji, roman, sağlık, sanat-tasarım, şiir, tarih türü kitaplar incelenmiştir. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, anı, araştırma-inceleme, eğitim, felsefe, tarih türü okuma artmaktadır.

Hipotez 9: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, sinemaya gitmeyi etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre sinemaya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemaya gitme artmaktadır. Sinemaya gitmenin alt grupları olan aksiyon-macera, animasyon, romantik, bilim-kurgu, dram, fantastik, komedi, korku-gerilim, tarih türü filmler incelenmiştir. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, sinemada tarihi türde filmler izleme artmaktadır.

Hipotez 10: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, tiyatroya gitmeyi etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre tiyatroya gitme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, tiyatroya gitme artmaktadır.

Hipotez 11: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, televizyon izlemeyi etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre televizyon izleme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı yoktur. Televizyon izlemenin alt grupları olan belgesel programları, dini programlar, diziler, filmler, gezi programları, haber programları, magazin programları, müzik programları, sabah programları, spor programları, tartışma programları, yarışma programları, yemek programları incelenmiştir. Her televizyon programını her gruptan katılımcılar izlese de, belgesel programlarını ve gezi programlarını A grubu katılımcılar; dini programları ve dizileri C2 grubu katılımcılar; sabah programlarını D grubu katılımcılar, spor programlarını A ve B grubu katılımcılar; yemek programlarını C2 ve D grubu katılımcılar daha çok izlemektedir.

Hipotez 12: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, el sanatları ile uğraşmayı etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre el sanatları ile uğraşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı yoktur. El sanatlarının alt grupları olan ağaç işleri, dekoratif yapma bebek, hammaddesi taş olan sanatlar, işleme sanatı, örgü örme

incelenmiştir. D grubu katılımcılarda el sanatı olarak sadece örgü örme görülmektedir. Sadece C1 grubu katılımcılar dekoratif yapma bebek yapma ve hammaddesi taş olan el sanatı ile uğraşma görülmektedir. Ağaç işlerini ise A, B ve C1 grubu katılımcılar yapmaktadır.

Hipotez 13: Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı, depresyon görülme sıklığını etkilememektedir.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre geriatrik depresyon varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı vardır. Katılımcıların sosyoekonomik statü puanı arttıkça, depresyon görülme sıklığı azalmaktadır.

Sonuç olarak bu araştırmada Türkiye'de demografik değişimler ve dönüşümler sonucunda yaşlı nüfusunun artmasıyla birlikte yaşlıların yaşam kalitesi ve yaşam doyumu için serbest zaman kullanımlarının önüne geçen faktörlerden sosyoekonomik statü ve geriatrik depresyon kavramları üzerinde durulmuştur. Farklı sosyoekonomik statüye sahip yaşlıların; serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek, sosyoekonomik statünün, serbest zaman alışkanlıklarını ve geriatrik depresyonu nasıl etkilediğini tespit etmek, farklı sosyoekonomik statüye sahip bireyler için farklı serbest zaman alışkanlıklarının kazandırılmasının önemini vurgulayarak geriatrik depresyonu azaltmaya katkıda bulunmak araştırmanın amaçlarındandır.

Yaşlı bireylerin yaşam kalitesi ve yaşam doyumu için önemli olan serbest zaman etkinliklerinin planlanmasında, bireylerin sahip oldukları sosyoekonomik statüye göre bir planlama yapılmalıdır. Serbest zaman etkinliklerinin seçiminde sosyoekonomik statü önemlidir. Farklı sosyoekonomik statüye sahip bireylerin, serbest zamanı değerlendirme şekilleri de birbirinden farklıdır. Bu sebeple her yaşlıdan aynı serbest zaman aktivitesini yapmasını bekleyemeyiz. Bireylerin sosyoekonomik statülerine uygun serbest zaman aktivitelerine yönlendirerek, yaşam kalitesi ve yaşam doyumlarını arttırarak depresyonu azaltabiliriz. Ayrıca bireylerin ilgi duyduğu, yapmak istediği ancak gerek sosyal gerekse ekonomik sebeplerden dolayı yapamadığı serbest zaman aktiviteleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle yatılı bir kurumda kalan ya da serbest zamanını değerlendirme amaçlı

sosyal kurumlara giden yaşlıların, serbest zaman etkinlikleri seçiminde bu faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Yaşlılar için sosyal politikalar oluşturulurken, gerek devlet gerekse yerel yönetimler sosyoekonomik statüyü es geçmemelidir. Geriatrik depresyon için risk faktörlerinden biri olan düşük sosyoekonomik statü, hem depresyonun teşhisi hem de tedavi aşamalarında göz önünde bulundurulmalıdır. Depresyonun azalmasında serbest zamanı değerlendirmenin de önemi açıktır.

Katılımcılarda sosyoekonomik statüye göre serbest zaman alışkanlıklarında ve Geriatrik Depresyon Ölçeği Kısa Form'a göre geriatrik depresyon varlığı arasında fark tespit edilmiştir ancak bu farkların yönünü elimizdeki bulgulardan belirlemek mümkün değildir. Bu yüzden yeni araştırmalarla bunlar tespit edilmelidir.

KAYNAKLAR

Ağaoğlu YS, Eker H, Türkiye’deki Üniversitelerin Sağlık, Kültür ve Spor Dairelerinin İşlevsel Yönden İncelenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2006; 4 (4), 131-134.

Ardahan F, Lapa YT, Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi. Spor Bilimleri Dergisi, 2010; 21 (4), 129-136.

Ardahan F, Lapa YT, Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011; 8 (1), 1327-1341.

Arun Ö, Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Kaliteli Yaşlanma İmkânı Üzerine Senaryolar. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2008; 7(2), 313-330.

Arun Ö, Rafine Beğeniler Ya Da Sıradan Hazlar? Türkiye’de Beğenin, Ortamın ve Tüketimin Analizine İlişkin Bir Model. Kültür ve İletişim, 2013; 16 (2), 45-72.

Axelsen M, The Power of Leisure: I Was An Anorexic; I’m Now A Healthy Triathlete. Lesiure Sciences, 2009; 31, 330–346.

Aydemir Ç, Türkiye’de Yaşlı İntiharları. Kriz Dergisi, 1999; 7, 21-25.

Aydın K, Yapısal İşlevselci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2014; 5(8), 213-237.

Aydoğan İ, Gündoğdu FB, Kadın Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006; 2 (21), 217-232.

Bahar A, Parlar S, Yaşlılık ve Evde Bakım. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2007; 2(4), 32-39.

Bal C, Tıbbi İstatistik. Yılmaz, V. (Ed.), Sağlık Alanına Özel İstatistiksel Yöntemler (1 Baskı) İçinde, Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eskişehir; 2012, 76-111

Baran AG, Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler. Suğur S, Baran AG (Ed.), Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi (1. Baskı) İçinde, Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eskişehir; 2013, 2-21

Blazer D, Depression in the Elderly. The New England Journal of Medicine, 1989; 320, 154-156.

Ceyhun S, Spor Tesislerinin Rekreatif Açıdan Kullanımı. Kastamonu Eğitim Dergisi, 2008; 16 (1), 325-332.

Charles F, Reynolds MD, David J, Kupfer MD, Depression and Aging. A Look to the Future Psychiatric Services, 1999; 50 (9), 1167-1172.

Chen KM, Snyder M, Krichbaum K, Tai Chi and Well-Being of Taiwanese Community-Dwelling Elders. Clinical Gerontologist, 2001; 24(3-4), 137-156.

Demura S, Sato S, Relationships Between Depression, Lifestyle and Quality of Life in the Community Dwelling Elderly: A Comparison Between Gender and Age Groups. Journal of Physiological Anthropology And Applied Human Science, 2003; 22 (3), 159-166.

Demyttenaere K, Bruffaerts R, Posada-Villa J, Gasquet I, Kovess V, Lepine JP, Prevalence, Severity, and Unmet Need for Treatment of Mental Disorders in the World Health Organization World Mental Health Surveys. Journal of the American Medical Association, 2004; 291, 2581-2590.

Efe A, Aydemir M, Yaşlı Kadın Olmak: Psiko-Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Yaşlılık ve Kadın - Isparta Huzurevi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015; 34 (1), 193-223.

Eker E, Noyan A, Yaşlıda Depresyon ve Tedavisi. Klinik Psikiyatri, 2004; Ek 2, 75-83.

Ercoşkun MH, Nalçacı A, Öğretimde Psikolojik İhtiyaçların Yeri ve Önemi. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005;11, 354-370.

Floyd MF, Nicholas L, Lee I, Lee J, Scott D, Social Stratification in Recreational Fishing Participation: Research and Policy Implications. *Leisure Sciences*, 2006; 28, 351-368.

Gökçe H, Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, Denizli (Danışman Dr. Bülent Ağbuğa).

Gül HL, Evcili G, Karadaş Ö, Gül ES, Geriatrik Depresyon ve İlişkili Risk Etkenleri: Huzurevinde Kalan Yaşlılarda Depresif Belirti Düzeyi. *Journal of Clinical and Analytical Medicine*, 2012; 3(3), 308-10.

Gülseren Ş, Koçyiğit H, Erol A, Huzurevinde Yaşamakta Olan Bir Grup Yaşlıda Bilişsel İşlevler, Ruhsal Bozukluklar, Depresif Belirti Düzeyi ve Yaşam Kalitesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2000; 3(4), 133-140.

Gülseren L, Yaşlılık Döneminde Görülen Majör Psikiyatrik Bozukluklar. *3P Dergisi*, 1995; 3 (3), 185-192.

Gürdal, FY Tazelenme Üniversitesi'nde Yaşam Boyu Öğrenmenin Yaşam Durumuna Etkisi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, Antalya (Danışman Prof. Dr. İsmail Tufan).

Henderson KA, Anatomy Is Not Destiny: A Feminist Analysis of the Scholarship on Women's Leisure. *Leisure Sciences*, 1990; 12 ,229 - 236.

Hicks MW, Platt M, Marital Happiness And Stability: A Review of the Research in the Sixties. *Journal of Marriage and the Family*, 1970; 32, 553-574.

Hollandsworth JG, Some Thoughts on Distance Running as Training in Biofeedback. *Journal of Sport Behavior*, 1979; 2, 71-82.

Huang CY, Carleton B, The Relationships Among Leisure Participation, Leisure Satisfaction and Life Satisfaction of College Students in Taiwan. *Journal of Exercise Science And Fitness*, 2003; 1(2), 129-132.

İnal S, Subaşı F, Munganay S, Uzun S, Agopyan A, Alpkaya U, Hayran O, Akarçay V, Yaşlıların Fiziksel Kapasitelerinin ve Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi. Türk Geriatri Dergisi, 2003; 6 (3), 95-99.

Jackson EL, Will Research on Leisure Constraints Stil Be Relevant in the Twenthy-First Century?. Journal of Leisure Research, 2000; 32 (1), 62-68.

Jenike MA, Neuropsychiatric Assessment and Treatment of Geriatric Depression. Psychiatric Times, 1995;12 (5), 1-5.

Kalaycıoğlu S, Çelik K, Çelen Ü, Türkyılmaz S, Temsili Bir Örneklemede Sosyo-Ekonomik Statü (SES) Ölçüm Aracı Geliştirilmesi: Ankara Kent Merkezi Örneği. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 2010, 13 (1), 183-220.

Karaküçük S, Rekreasyon-Serbest Zamanları Değerlendirme. Ankara: Seren Ofset, 1997

Kaya B, Yaşlılık ve Depresyon Tanı ve Değerlendirme. Turkish Journal of Geriatrics, 1999; 2 (2), 76-82.

Kelly J, Leisure Style: A Hidden Core. Leisure Sciences, 1983; 5(4), 321-337.

Kilpatrick D, Mcalwany D, Mccurdy L, Shaw D, Roitzsch J, Aging, Alcoholism, Anxiety And Sensation Seeking: An Exploratory Investigation. Addictive Behaviours, 1982; 7, 97-100.

Koch T, Life Quality vs the “Quality Of Life”: Assumptions Underlying Prospective Quality of Life Instruments in Health Care Planning. Social Sciece and Medicine, 2000; 51 (3), 419-427.

Krause N, Stress and Isolation From Close Ties in Later Life. Journal of Gerontology, 1991; 46 (4), 183-194.

Küey L, Güleç C, Depresyonun Epidemiyolojisi. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1993

Küey L, Depresyon ve Kadın. Sendrom, 1990; Şubat, 49-51.

Laws JL, A Feminist Review of Marital Adjustment Literature: The Rape of Locke. *Journal of Marriage and the Family*, 1971; 33, 483-516.

Lee J, Scott D, Floyd MF, Structural Inequalities in Outdoor Recreation Participation: A Multiple Hierarchy Stratification Perspective. *Journal of Leisure Research*, 2001; 33(4), 427-449.

Mandıracıoğlu A, Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlıların Demografik Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, 2010; 49 (3), 39-45.

Mannell RC, Older Adults, Leisure, and Wellness. *Journal of Leisurability*, 1999; 26 (2), 3-10.

Murphy H, Exploring Leisure And Psychological Health And Wellbeing: Some Problematic Issues in the Case of Northern Ireland. *Leisure Studies*, 2003; 22, 37–50.

Nyaupane GP, Andereck KL, Understanding Travel Constraints: Application and Extension of A Leisure Constraints Model. *Journal of Travel Research*, 2008; 46, 433-439.

Osada H, Shibata H, Haga H, Yasumura S, Relationship Of Physical Condition and Functional Capacity to Depressive Status in Person Aged 75 Years. *Japanese Journal of Public Health*, 1995; 42, 897–909.

Özer B, Gelen İ, Öcal S, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009; 6 (12), 235-257.

Özgür G, Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Bireysel Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi. II. Ulusal Yaşlılık Kongresi, 2003, 9-12 Nisan; Denizli..

Özügürlü M, Toplumsal Tabakalaşma ve Eşitsizlik. Mehmet C. Ecevit ve Fatime Güneş (Ed.), *Toplumsal Sınıflar: Kuramsal Kapsam ve Metodolojik Yaklaşımlar* (1. Baskı) İçinde, Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eskişehir, 2013, 24-43

Palabıyıkoglu R, Haran S, Yücat T, Köse K, Yaşlılarda Depresyon ve Yaşam Doyumu. *Kriz Dergisi*, 1992, 1 (1), 26-31.

Pearson JL, Conwell Y, Lindesay J, Elderly Suicide; A Multi-National View. *Aging and Mental Health*, 1997; 1, 107-111.

Penninx BWJH, Deeg DJH, Van Eijk JTM, Changes in Depression and Physical Decline in Older Adults; A Longitudinal Perspective. *Journal of Affective Disorders*, 2000; 61, 1-12.

Plante TG, Rodin J, Physical Fitness and Enhanced Psychological Health. *Current Psychology*, 1990; 9, 3-24.

Ragheb MG, Tate RL, A Behavioral Model of Leisure Participation Based on Leisure Attitude, Motivation and Satisfaction. *Leisure Studies*, 1993; 12(1), 61-70.

Ramachadran V, Menon MS, Aruganiri S, Socio-Cultural Factors in Late Onset Depression. *Indian Journal of Psychiatry*, 1982; 24(3), 268-273.

Raymore L, Scott D, The Characteristics and Activities of Older Adult Visitors to A Metropolitan Park District. *Journal of Park and Recreation Administration*, 1998; 16(4), 1-21.

Rothschihl AJ, The Diagnosis and Treatment of Late Life Depression. *Journal of Clinical Psychiatry*, 1996; 57 (Suppl), 5-11.

Sağcan M, *Rekreasyon ve Turizm*. İzmir: Cumhuriyet Basımevi, 1986

Savrun BM, *Depresyonun Tanımı ve Epidemiyolojisi*. Depresyon, Somatizasyon Ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu, 1999, 2-3 Aralık; İstanbul

Saygılı S, Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları Ve Bakımı. Altındış, M. (Ed.), *Yaşlılarda Psikiyatrik Sorunlar, Çözüm Önerileri Ve Korunma (1. Baskı) İçinde*, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul; 2013, 87-96

Schoeverrs RA, Geerlings MI, Beekman ATF, Association of Depression and Gender with Mortality in Old Age. *The British Journal of Psychiatry*, 2000;177, 336-342.

Seviğ U, Yaşlılık ve Sağlıklı Yaşlanma. Sağlıklı Yaşlanma Uluslararası Hemşireler Birliği Sempozyumu, 1992, 26-27 Kasım; Ankara.

Shah A, Odutoye K, De T, Depression in Acutely Medically Ill Elderly Inpatients; A Pilot Study of Early Identification and Intervention by Formal Psychogeriatric Consultation. *Journal of Affective Disorders*, 2001; 62, 233-240.

Shulman KI, Conceptual Problems in the Assessment of Depression in Old Age. *Psychiatric Journal of the University of Ottawa*, 1989; 14(2), 363-366.

Stephens T, Jr DJ, White CA, Descriptive Epidemiology of Exercise. *Public Health Reports*, 1985; 100,147-158.

Şahin M, Yalçın M, Huzur Evinde veya Kendi Evinde Yaşayan Bireylerde Depresyon Sıklıklarının Karşılaştırılması. *Türk Geriatri Dergisi*, 2003; 6(1), 10-13.

Şener A, Yaşlılık, Yaşam Doyumu ve Boş Zaman Faaliyetleri. Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, (2009)

Tamam L, Öner S, Yaşlılık Çağı Depresyonları. *Demans Dergisi*, 2001; 2001 (1), 50-60.

Taylor CB, Sallis JF, Needle R, The Relation of Physical Activity and Exercise to Mental Health. *Public Health Reports*, 1985; 100, 195-202.

Tekin A, Kaldırımcı M, Rekreatyonel Fiziksel Egzersin Yaşlılıkların Fiziksel Durum Ve Depresyon Düzeylerine Etkisi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2008, 11 (1), 18-25.

Tezcan M, Yaşlılıkta Boş Zamanların Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1982; 15 (2), 179-191.

Tezcan M, Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1985

Tinsley HEA, Tinsley DJ, A Theory of the Attributes, Benefits, and Causes of Leisure Experience. *Leisure Sciences*, 1986; 8, 1-45.

Tufan İ, Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık. İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2002

Tufan İ, Bakıma Muhtaç Türkiye'de Alzheimer Hastası Yaşlıların Bakımı. İstanbul: KÜY, 2016.

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu, Basın Odası Haberleri, Sayı 2014/4, Yaşlanıyoruz. Ankara 2014

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu, İllere Göre Nüfus Ve Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızları, 2017-2023. Ankara 2017

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu, İllere Ve Cinsiyete Göre Doğuşta Beklenen Yaşam Süreleri, 2013, 2013-2014, 2015-2017. Ankara 2017

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu, İllere Ve Cinsiyete Göre Ortanca Yaş, 2007-2017. Ankara 2017

Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ, Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi. Spor Bilimleri Dergisi, 2011; 22 (2), 69-83.

Uçku R, Küey L, Yaşlılarda Depresyon Epidemiyolojisi-Yarıkentsel Bir Bölgede 65 Yaş Üzeri Yaşlılarda Kesitsel Bir Alan Araştırması. Nöropsikiyatri Arşivi, 1992; 29, 15-20.

UN United Nations, World Population Prospects: The 2010 Revision. New York 2010

Ünal A Z, Toplumda Tabakalaşma Ve Hareketlilik. Ankara: Birleşik Yayınları, 2011

West CG, Reed DM, Gildengorin GL, Can Money Buy Happiness? Depressive Symptoms in An Affluent Older Population. Journal of the American Geriatrics Society, 1998; 46, 49-57.

West GE, Delisle MA, Simard C, Drouin D, Leisure Activities and Service Knowledge and Use Among Rural Elderly. Journal of Aging and Health, 1996; 8 (2), 254- 279.

Weyerer S, Physical Inactivity and Depression in the Community. International Journal of Sports Medicine, 1992;13, 492-496.

Yaman H, Yaşlılarda Sporun Fizyolojik Fonksiyon Kaybına Etkisi. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 2002, 27-29 Ekim; Antalya.

Yurcu G, Kasalak MA, Akıncı Z, Yaşlı Bireylerde Rekreatif Faaliyetlere Katılımı Etkileyen Faktörler. 7th International Conference Of Strategic Research on Social Science And Education (Icosresse), 2017, 13-15 Ekim; Antalya.

Yüceşahin MM, Türkiye'nin Demografik Geçiş Sürecine Coğrafi Bir Yaklaşım. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2009;7 (1), 1-25.

Zincir H, Taşçı S, Erten ZK, Başer M, Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Bireylerin Yaşam Kalitesi Ve Depresyon Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Sağlık Bilimleri Dergisi, 2008, 17(3), 168-174.

Zung WWK, Broadhead WE, Roth ME, Prevalence of Depressive Symptoms in Primary Care. The Journal of Family Practice, 1993; 37, 337-344.

EKLER

Ek-1

Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak-Tarih ve Sayısı: 19/12/2018-E.160445

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : 55578142-050.01.04-E.160445
Konu : Buket ÖDEN

19/12/2018

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ

İlgi : 13/12/2018 tarihli ve 12313 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınıza istinaden; danışmanlığını üstlendiğiniz, "*Yaşlı Bireylerde Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının ve Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi*" başlıklı tez çalışmasına ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulumuzun 17.12.2018 tarihli ve 180 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Ek: 17.12.2018 tarih ve 180 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

Etik Kurul Onay Belgesi Devamı

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarihi : 17/12/2018

Karar Sayısı : 180

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü **Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ**'ın danışmanlığını, **Buket ÖDEN**'in araştırmacılığını üstlendiği, "Yaşlı Bireylerde Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının ve Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan mülakat çalışmasının uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü **Dr. Öğr. Üyesi Türkan YILMAZ**'ın danışmanlığını, **Buket ÖDEN**'in araştırmacılığını üstlendiği, "Yaşlı Bireylerde Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının ve Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi" konulu mülakat çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçөгüne ilişkin sorumluluğun başvuruçuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR

Üye
Prof. Dr. (bulunmadı)
Ahmet BAYANER

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Üye
Prof. Dr. (bulunmadı)
Mustafa ŞEKER

Üye
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR

Üye
Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ

Üye
Prof. Dr.
Abdullah KARAÇAĞ

Veri Toplama İzin Belgesi

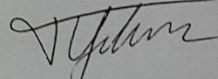
EBYS Gönderildi
Tarih: 2018 12 12
Saat: 13 25 48
Sayı: 75702

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ'NE
(Kütahya Emniyet Müdürlüğü)

03.12.2018

Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü Yüksek Lisans Ana Bilim Dalı'nda kayıtlı olan aşağıdaki ismi yazılı öğrencimiz "Yaşlı Bireylerde Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının ve Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi" isimli Yüksek Lisans Tez çalışması kapsamında, Kütahya şehir merkezinde anket tekniği ile veri toplamak üzere görevlendirilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla,

Yrd. Doç. Dr. Türkan Yılmaz
Akdeniz Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Gerontoloji Bölümü
Tel: 0 242 227 44 00 (4180)

Araştırmada görevli olan Gerontoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi:

Buket Toygar
Öğrenci No: 20165095001

Anket Formu

Bu çalışma; 55 yaş ve üzeri bireylerin sosyoekonomik statülerine göre serbest zamanlarını değerlendirme şekillerini ve geriatrik depresyon düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir. Sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar, sonuçların güvenilir ve hatasız olması için önemlidir. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Kendinize göre en uygun cevabı veriniz. Yüksek lisans tezim kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Hiçbir şekilde kurum ve kişi adı belirtilmeyecektir. Anketimizi gönüllü olarak yanıtlamanız, ankete katılım için onay verdiğiniz anlamına gelmektedir. Bilimsel bir çalışmaya gösterdiğiniz ilginiz ve katkınız için teşekkür ederim.

1. Demografik Bilgiler

Cinsiyet

Kadın	
Erkek	

Yaş:

Medeni Durum:

Evli	
Bekar	

2. Sosyoekonomik Statüyü Ölçmeye Yönelik Bilgiler

Eğitim Durumu	
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	
Hanenin Toplam Aylık Geliri	
Ev Sahipliği	
İkinci Ev Sahipliği	
Otomobil Sahipliği	
Evin Isınma Şekli	
Bulaşık Makinesi Sahipliği	
İkinci Televizyon Sahipliği	
Uydu Yayını Sahipliği	
İnternet Bağlantısı Sahipliği	
Meslek	

SES Puanı:

(Kalaycıoğlu ve ark. , 2010)

3. Serbest Zaman Etkinliklerini Öğrenmeye Yönelik Bilgiler

Serbest zamanlarınızda aşağıdaki aktivitelerden hangilerini yapıyorsunuz?

1- İnternet Kullanımı

Sosyal Medya Amaçlı	
Oyun Amaçlı	
Gazete Okuma Amaçlı	
Araştırma Amaçlı	

2-Aile ve Arkadaşlar İle Vakit Geçirme

Evde	
Dışarıda	

3-Seyahat Etme

Aile Fertlerini Ve Akrabalarını Ziyaret Etme Amaçlı	
Tatil Amaçlı	

4-Müzeeye Gitme 5- Dernek ve Vakıf Aktiviteleri İle Uğraşma **6-Spor Yapma**

Badminton Sporu	
Basketbol Sporu	
Bisiklet Sporu	
Boks Sporu	
Dağcılık Sporu	
Dalgıçlık Sporu	
Fitness Sporu	
Futbol Sporu	
Güreş Sporu	
Hentbol Sporu	
Judo Sporu	
Kayak Sporu	
Koşu Sporu	
Masa Tenisi Sporu	
Paraşüt Sporu	
Pilates Sporu	
Rafting Sporu	
Tekvando Sporu	
Tenis Sporu	
Voleybol Sporu	
Yürüyüş Sporu	
Yüzme Sporu	
Diğer	

7-Gazete Okuma

8-Kitap Okuma

Anı	
Araştırma-İnceleme	
Deneme	
Eğitim	
Felsefe	
Gezi	
Hikaye	
Kişisel Gelişim	
Masal	
Mizah	
Psikoloji	
Roman	
Sağlık	
Sanat Tasarım	
Şiir	
Tarih	
Diğer	

9-Sinemaya Gitme

Aksiyon-Macera	
Animasyon	
Aşk	
Bilim Kurgu	
Dram	
Fantastik	
Komedi	
Korku-Gerilim	
Tarihi	
Diğer	

10-Tiyatroya Gitme

11-Televizyon İzleme

Belgesel Programları	
Dini Programlar	
Diziler	
Filmler	
Gezi Programları	
Haber Programları	
Magazin Programları	
Müzik Programları	
Sabah Programları	
Spor Programları	
Tartışma Programları	
Yarışma Programları	
Yemek Programları	
Diğer	

12-El Sanatları

Ağaç İşleri Sanatı	
Dekoratif Yapma Bebek	
Deri Sanatları	
Dokuma Sanatları (Kumaş, Halı, Kilim, Cicim, Sumak, Keçe)	
Hammaddesi Taş olan El Sanatları (Oltu, Mermer, Lületaşı)	
İşleme Sanatları (İğne, Sim)	
Maden Sanatı (Kuyumculuk, Cam Sanatı)	
Örgü İşleri (Oya ve Dantel, Boncuk, Tığ, Mekik)	
Diğer	

13- Diğer Serbest Zaman Aktiviteleri

.....

4. Geriatrik Depresyon Ölçeği

	Evet	Hayır
Genel olarak hayatınızdan memnun musunuz?	0	1
Faaliyet ve ilgilerinizin çoğunu bıraktınız mı?	1	0
Hayatınızın anlamsız olduğunu düşünüyor musunuz?	1	0
Sıklıkla canınız sıkkın mıdır?	1	0
Keyfiniz çoğu zaman yerinde mi?	0	1
Sanki size kötü bir şey olacakmış gibi bir korku yaşıyor musunuz?	1	0
Kendinizi çoğu zaman mutlu hisseder misiniz?	0	1
Sıklıkla çaresiz hisseder misiniz?	1	0
Dışarı çıkıp değişik şeyler yapmaktansa evde kalmayı mı tercih edersiniz?	1	0
Birçok kişiye göre daha fazla unutkanlığınız var mı?	1	0
Hayatta olmak sizin güzel bir şey mi?	0	1
Kendinizi oldukça değersiz buluyor musunuz?	1	0
Gücünüz kuvvetiniz yerinde mi?	0	1
Durumunuz size ümitsiz geliyor mu?	1	0
Çoğu insanın sizden daha iyi durumda olduğunu düşünüyor musunuz?	1	0

GDÖ Puanı:

(Yesevaga ve ark. , 1986)

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Gerontoloji Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Buket ÖDEN'in, yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı "Yaşlı Bireylerde Sosyoekonomik Statüye Göre Serbest Zaman Alışkanlıklarının ve Geriatrik Depresyonun Değerlendirilmesi" isimli çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Buket	Uyruğu	TC
Soyadı	ÖDEN (TOYGAR)	Tel no	05548375013
Doğum tarihi	04.03.1992	e-posta	bukettoygar@gmail.com

Eğitim Bilgileri

	Mezun olduğu kurum	Mezuniyet yılı
Lise	Ali Güral Lisesi	2010
Lisans	Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü	2016
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Ana Bilim Dalı	2019

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (yıl-yıl)
Stajyer	Antalya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	4 Ay
Stajyer	Özel Huzurlu Yaşam Bakımevi	1 Ay

Yabancı Dil Bilgisi

İngilizce

Burslar-Ödüller: Erasmus Programı, Dortmund Teknik Üniversitesi-Almanya

Katıldığı Sempozyum&Seminerler

- 5. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu, Antalya, 2016
- 6. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu, Antalya, 2017
- 7. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu, Antalya, 2018
- SENEX Kongre, Antalya, 2017